

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
КОМИ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ИНСТИТУТ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ
ЦЕНТР РАЗВИТИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

КОМИ ЛИТЕРАТУРА

V-XI классъяслы уджтас

СЫКТЫВКАР

2015

Программа лӧсьӧдысьяс

педагогика наукаяс кандидат В.А. Лимерова,

филология наукаяс кандидат Е.В. Остапова

«Коми литература» уджтас лӧсьӧдӧма Коми Республикаса шӧр общеобразовательной школаясса 5–11 классьяслы да вынсьӧдӧма Коми республикаса велӧдан да том йӧз политика министерствоӧн. Сійӧ лӧсялӧ общӧй образованиелӧн Федеральной государственной да образовательной стандартлы да лӧӧ велӧдысьлӧн уджалан уджтаслы полулӧн.

Программа восьтӧ велӧдысьлы, кутшӧм гижӧдьясӧн быть колӧ тӧдмӧдны челядьӧс да кутшӧм тӧдмӧлуньяс литератураысь колӧ босьтны челядьлы школаын коми литература велӧдӧг чӧж. Программалӧн сюрӧсыс артмӧ велӧдан материал гӧгӧрвоӧдӧмысь (индӧма гижысьясӧс, гижӧдьяс, обзорнӧя велӧданторьяс, литература теорияысь понятиеяс) да восьтӧма сыкӧд тӧдмасын да велӧдан туйяс. Программанын пасйӧма, кутшӧм уджъяс колӧ нуӧдны быд классын, кутшӧм тӧдмӧлун да кужӧмлун колӧ сӧвмӧдны велӧдчысьяслысь да индӧма, кыззи донъявны челядьлысь вермӧмьяссӧ. Программа лӧӧ уджалан программаяслы подулӧн, но быд велӧдысь вермӧ ассянныс вӧчны содтӧдьяс, паськӧдны программалысь сюрӧссӧ.

Программа «Коми литература» подготовлена по заказу Министерства образования и молодежной политики Республики Коми в соответствии с требованиями Федерального государственного образовательного стандарта основного общего и среднего образования.

Программа является ориентиром для составления рабочих программ: она определяет обязательную часть изучаемого материала (литературные произведения, теоретико-литературные понятия) и произведения для внеклассного чтения. В нее включены аннотации литературных произведений, рекомендованных к чтению и изучению, предложены основные параметры оценки литературных знаний, учебной и творческой

деятельности обучающихся. Авторы рабочих программ при необходимости могут расширить содержание курса «Коми литература» за счет включения дополнительного литературного и литературоведческого материала, расширения зоны учебной и творческой деятельности обучающихся.

ГӨГӨРВОӨДАН ГИЖӨД

Өнiя школаын «Коми литература» предметлөн тöдчанлун.

Литература – өнiя коми искусствоян медся сөвмөм юкөн. Музыкаын да серпасалан искусствоясын коми йөзлөн сэтшөм ыджыд вермөмъяс абуось. Иван Алексеевич Куратов, Каллистрат Фалалеевич Жаков, Вениамин Тимофеевич Чисталёв, Геннадий Анатольевич Юшков, Иван Григорьевич Торопов – налөн творчествоыс мичмөдö-озырмөдö коми да став Россияса войтырлысь культурасö.

Коми литературалөн арлыдыс абу ичöt. Коми гижөд чужис XIV нэмын на, кор комиясöс кристиана лыдö пыртöм могысь миссионер Перымса Стефан лөсьöдiс коми анбур, босьтчис аслас велöдчысьяскөд комиöдны Крестос велөдмө эскөдан гижөдъяс. Водзö ыджыд воськов лоис вöчöма XIX нэм шöрын: буретш тайö кадö петöны медводдза уджъяс коми кыв йылысь (грамматикаяс да словарьяс), да весиг комиөн (велөдан да вичко гижөдъяс, мукөдтор). 1917-öд воөдз ставнас вöли йөзөдöма сизимдас гөгөр небөг да брошюра. Печатьöдз волiсны и öткымын художествоа коми гижөд: И.А. Куратовлөн да Г.С. Лыткинлөн кывбурьяс, йөзкост мойдъяс, нөдкывьяс, бöрданкывьяс. Сiдзкö, коми гижөдлөн арлыдыс абу зэв ичöt. Квайтсё воысь дырджык сiйö чукöртö ас пытшкас чужан войтырлысь бурсö, мывкыдсö, кыпыд сьөлөмкылөмъяссö, мичлун гөгөрвоёмсö.

Талун коми литература – бура сөвмөм искусство. Коми гижысьяслөн творчество восьтö уна сикас йөзлысь оласногсö, но медшөр темаөн кольö коми морт, сылөн этшыс да олөм гөгөрвоёмыс. Сiдзкö, коми литература отсөгөн велөдчысь тöдмалö коми олөм да коми йөзöс, орччөдö чужан мусö да

ас войтырӧс мукӧд муяскӧд, йӧз котыръяскӧд да велӧдчӧ овны чужан культураысь медбурсӧ босьтӧмӧн.

Литература вочавидзӧ том мортлӧн уна юалӧм вылӧ, велӧдӧ радейтны олӧм да пыдди пуктыны бур йӧзӧс, паныд сулавны лӧклы, дорйыны бурсӧ.

Литература сӧвмӧдӧ лыддысьысьӧс творческӧя. Лыддысьысь морт мӧвпалӧ гижысьӧн лӧптӧм проблемаяс вылын, зильӧ гӧгӧрвоны геройяслысь характерьяссӧ, ловзьӧдӧ ас вежӧрас ловъя серпасьяс. Лыддысьысь тӧд вылӧ босьтӧ гижан сӧрни ногсӧ, выль кывьяс да шуӧмьяс. Школаын велӧдчысь – сийӧ нӧшта и гижысь, литература туялысь: уджалӧ ас гижӧд вылын, сочинениелӧн быдсяма сикас отсӧгӧн велӧдчӧ донъявны литература да искусство, асьсӧ олӧмсӧ.

Коми сӧрни уна сикаса. Та вӧсна литературалӧн тӧдчанлуныс коми литературной кыв сӧвмӧдӧмын зӧв ыджыд. Буретш сийӧ чукӧртӧ сӧрни сикасьяссӧ ӧти кывйӧ да, сӧдзкӧ, и коми йӧзӧс ӧти войтырӧ, велӧдӧ-тшӧктӧ гӧгӧрвоны ӧта-мӧдӧс. Изъваса кылӧны ас мортӧн Луздор Васьӧс, Луз бердын олысьяс – кӧрдорса Егор Рочевӧс. Литература отсӧгӧн коми йӧз котыртчӧны ӧти семьяӧ, кӧнӧ ставыс, мый эм, асланым. Литература – коми кывлӧн ӧн керкаыс, олас-эмбурыс, шоныд позйыс, кӧнӧ быдмӧ-вынсялӧ коми кывйыс. Сӧдзкӧ, литератураыд нӧшта на и чужан кыв тӧдмалан зӧв бур инструмент. Гижӧдӧн тӧдмасигӧн велӧдчысь кылӧ асьсӧ коми мортӧн, коми кыв да войтыр вӧсна кывкутысьӧн.

Ставсьыс таысь и петӧ коми литературалӧн тӧдчана иныс велӧдчӧм да шань сӧлӧма мортӧс дасьтӧмын-быдтӧмын. Таысь жӧ петӧны **«Коми литература» дисциплиналӧн могьясы**. Тайӧ:

Чужан литература велӧдан (предметной) могьяс:

- гӧгӧрвоӧдны чужан мулысь инсӧ Россия да став мир историяын, велӧдны кывны велӧдчысьӧс чужан му да Россия история вӧчысьӧн;
- гӧгӧрвоӧдны, мый коми литература – коми йӧзлӧн ыджыд шедӧдӧмтор, кодӧ сюрӧсалӧ ас войтырлысь культура;

– гөгөрвоодны, мый чужан литература сөвмө Россияса, финн-угор да став мирса литератураяс пытшкын, унаторйө велалө насянь и юксьө накөд ас озырлунөн;

– сөвмөдны коми литература историяысь төдөмлуньяс, төдмөдны нималана коми да финн-угор гижысьяс творчествоөн, медся төдчана произведениеясөн;

– төдмөдны коми да мукөд литератураяслы лөсялысь медшөр литературоведческөй понятиеясөн;

– велөдны орччөдны коми да мукөд кывъя гижысьяслысь творчество, торъя гижөдьяс;

– сөвмөдны книга да литература дорө радейтөм, комиөн лыддысьны көсйөм, литература гижөд видлавны да донъявны кужөм;

– сөвмөдны-бурмөдны велөдчысьлысь гижан да вомгора сёрнисө, велөдны кужөмөн вөдитчыны коми кывйөн, кыпөдны гижан да сёрнитан сям.

Велөдчысьлысь мортгуйсө сөвмөдан могъяс:

– быдтыны гражданинөс, ясыд вежөра да бур сьөлөма мортөс, коді төдө чужан муыслысь да Россиялысь ыджыд донсө, радейтө и дась дорйыны найөс;

– озырмөдны велөдчысьлысь пытшкөсса олөмсө, велөдны сійөс бур ногөн инасьны йөз пөвстын;

– сөвмөдны ас да мукөд войтырлысь культура пыдди пунктөм;

сылысь инсө коми да став мирса войтыръясөс, ассыным да налысь культурасө пыдди пунктөм;

– велөдны челядьөс бура да ас ногөн мөвпавны.

Став предметлы, шөр образованиелы лөсялысь могъяс:

– велөдны гөгөрвоны пунктөм могъяс да лэптөм проблемаяс, пуктыны гипотеза, вөдитчны материалөн, колана ногөн дорйыны ас видзөдлас, вөчны кывкөртөдьяс;

– велӧдны ас кежысь уджавны, пуктыны могъяс да пӧртны найӧс олӧмӧ, донъявны ас удж, вӧчӧмтор, гӧгӧрвоны ас да мукӧд йӧзлысь интересьяс, нуӧдны ёрта сёрни;

– велӧдны ас уджын вӧдитчыны уна приёмӧн: орчӧдӧмӧн, ӧткодялӧмӧн, медтӧдчанасӧ торйӧдӧмӧн да мукӧдӧн;

– велӧдны вӧдитчыны уна сикас юӧртан источникӧн, ас кежысь корсьны найӧс, аддзыны колана юӧр.

– велӧдны велӧдчыны, босьтны тӧдӧмлуньяс, сӧвмӧдны вежӧр да ас морттуйысь бурсӧ.

Литература велӧдӧмлӧн эм ас туйвизьяс:

1. Торъя гижӧдӧн тӧдмасьӧм, сійӧс видлалӧм-туялӧм.
2. Ӧти, некымын гижысьлысь торъя гижӧдьяс орчӧдӧм.
3. Тӧдчана гижысьяслӧн олан туйӧн да творчествоӧн тӧдмасьӧм.
4. Тӧдчана гижысьяслысь инсӧ чужан литература сӧвмӧмын восьтӧм.
5. Коми литературалысь олӧмсӧ, сӧвман тшупӧдьяссӧ гӧгӧрвоӧдӧм, мукӧд литератураяскӧд орчӧдӧм.
6. Литература теорияысь тӧдӧмлун босьтӧм да сійӧн вӧдитчӧм.
7. Литература да олӧм орчӧдӧм, налысь йитӧд корсьӧм да гӧгӧрвоӧм.

Лыддӧдлӧм туйвизьясас колӧ кутчысьны челядьӧс школаын велӧдӧм чӧжыс, ичӧт классьяссянь бӧръя классӧдз. Шуам, 1920-30-ӧд воясся коми литератураӧн велӧдчысьяс паськыда тӧдмасьӧны сӧмын 9-ӧд классын, но кодарсянькӧ сійӧ кадся гижӧдьяслӧн аслыспӧлӧслуныс челядьлы воссяс нин 5-ӧд классын, кор найӧ кутасны тӧдмасьны Нёбдинса Виттор, Тима Вень, Илля Вась кывбурьясӧн. Мед ӧткодявны коми да мукӧд кывъя гижӧдьяс, оз жӧ ков виччысьны ыджыд классьясӧдз. Вӧзйӧм уджтас подулӧ пуктӧма литературной образованиелысь шӧр принципсӧ: ӧти тема велӧдӧгӧн позьӧ сӧвмӧдны уна пӧлӧс тӧдӧмлун.

Уджтасын тӧд вылӧ босьтӧма и велӧдчысьлысь арлыдсӧ. Литератураӧн челядь тӧдмасьӧны ичӧтдырсянныс, кор оз на кужны гижны-лыддысьны, но бура нин кывзӧны лыддьӧмсӧ. Ичӧт школа велӧдӧ колана ӧдӧн да мичаа лыддысьны, гӧгӧрвоны да висьтавыны гижӧдлысь сюрӧссӧ, донъявны геройясӧс да накӧд лоӧмторсӧ, йитны олӧмкӧд, торйӧдны неыджыд жанръяс, кывбура да кывбуртӧм сӧрни. Дженъыда кӧ шуны, 1-4 классъяслӧн могыс – сӧвмӧдӧны велӧдчысьлысь небӧгкӧд ӧртасын сям.

5-8-ӧд классъясын велӧдӧны коми литература кыз кыв искусство, тӧдмалӧны сылысь законъяссӧ. Та дырйи медшӧр лыддянторнас да видлаланторнас лоӧ торъя гижӧд. Велӧдны челядьӧс пыдӧ пырӧдчыны художествоа гижӧд вежӧртасӧ да тӧчасӧ позьӧ сӧмын лӧсьыд, бура артмӧм гижӧдъяс лыддиг-видлалӧг. Та вӧсна 5-8-ӧд классъяслы Уджтасӧ пыртӧма художество боксянь вына гижӧдъяс. 5-ӧд классын литературнӧй материалсӧ котыртӧма ичӧт школаын моз – темаясӧн: «Пӧль-пӧч йӧртӧдысь», «Мойдчӧны гижысьяс», «Ас муыд – чӧскыд йӧла мам», «Еджыд бурсиа челядьдыр вӧлӧй». 6-ӧд классянь велӧдны вӧзйӧм гижӧдъяссӧ сӧрсӧн-бӧрсӧналӧма гижан кад сертиыс. Тайӧ сетӧ позянлун гӧгӧрвоны литературасӧ олӧмын вежсьӧмъяскӧд йитӧдын, дасьтӧ велӧдчысьӧс тӧдмасьны коми литературалӧн сӧвман туйясӧн.

9-11-ӧд классъясын коми литература велӧдӧм подуласьӧ историко-эстетическӧй принцип вылӧ. Программаӧ пыртӧм гижӧдъяс колӧ видлавыны гижысьлӧн став творчествокӧд йитӧдын, мед воссис гижысьлӧн аслыспӧлӧслуныс, коми литератураын иныс. Колӧны и обзоръяс – на отсӧгӧн бур лоӧ петкӧдлыны коми литературалысь сӧвман туйяссӧ, вежсянасӧ и вежсьытӧмсӧ, выльсӧ и пуксьӧм традицияссӧ. Бур лоӧ орччӧдны да йитны коми литературалысь вермӧмъяссӧ Россияса, финн-угор кыв искусствокӧд, культуракӧд.

Нӧшта ӧти тӧдчана пас. 9-ӧд классын велӧдчысьяс тӧдмалӧны, кыззи сӧвмис коми литература востымасян кадсянныс 1940-ӧд воясӧдз. Сы вӧсна мый базовӧй образование босьтӧм помасьӧ 9-ӧд классын да оз став

велөдчысы мун 10-өд классө, Програмаө пыртөма и 1940-өд воясы сёрөнджык гижөм произведениеяс.

Некымын кыв сы йылысь, кутшөм гижөдьяс вөзйөма велөдны 5-11 классьясын. Мортлысь ловсө да вежөрсө сөвмөдан-кыпөдан, художество боксянь вына, велөдчысылы гөгөрвоана, литература предметлөн могьяслы лөсялысь гижөдьяс. Гижөдьяссө бөрйөма и сы серти, ёна-ө бура наын тыдовтчө коми мортлөн этшыс, оласногыс.

Коми литература велөдөмысь кындзи, Уджтасын вөзйөма шыөдчыны йөзкостса произведениеяс дорө. Тайө колө, медым джудждөдны йөзкост идеал, традицияяс йылысь велөдчысыяслысь төдөмлунсө. Йөзкостса творчество отсалө бурджыка гөгөрвоны литературасө, сылысь национальной формасө. Төд вылын кутам и сйөс, мый фольклор – ловья, өнйя кадлы лөсялысь искусство, та вөсна велөдчан во чөж шыөдчылам сы дорө.

Программалөн тэчас йылысь:

5-өд классын велөдны вөзйөм материал юклөм темаяс серти.

6-өд классянь тематической принцип дорө содө хронологической.

9-өд классянь Уджтас юкөнъяссө артмөдөны өти кадө гижөм произведениеяс либө ыджыд гижысыяслөн творчествоыс. Кутшөм гижөдьяс лыддыны да видлавны классын, кутшөмөс – вөзйыны велөдчысыяслы лыддыны ас кежсыныс, а сэсея отлаын сёрнитны на йылысь, кутшөмөн – сөмын төдмасыны, велөдысь бөрйө ачыс. Дерт, велөдысь да велөдчысь көсйөм серти гижөдьяслысь лыдсө позьө содтыны, өд Програмаын сетөма сөмын быть коланасө.

Велөданторйөн лооны тшөтш и теоретико-литературной понятиеяс. На костын медтөчанаясөн лооны:

– коми литература кызди национальной искусство, коми литературалөн коми йөз олөмкөд йитөд,

– коми литературалөн мукөд литератураяскөд йитөд, отлаын сөвмөм, наысь торьялөм,

– художествоа пертас (образ),

- фольклор, сылӧн сикасьяс да жанръяс, геройяс,
- литература сикасьяс (лирика, эпос, драма) да жанръяс,
- литература гижӧдлӧн формаыс да вежӧртасыс: тема, идея, гижӧдын кыпӧдӧм проблемаяс, сюжет, композиция, сӧрни нуӧдӧан сикасьяс (висьталӧм, висьтасьӧм, серпасалӧм), литература герой (лирикаын, эпосын, драмаын), автор пертас,
- художествоа кыв, серпасалан ногъяс (приёмъяс),
- кывбура да кывбуравтӧм сӧрнилӧн аслыспӧлӧслун.

Мед вӧлі ясыд быд велӧдчан волӧн да велӧдан темалӧн могъясыс, Уджтасын пасйӧма, кутшӧм вомгора да гижан уджъяс колӧ нуӧдны велӧдчысьяскӧд, кутшӧм тӧдӧм-кужӧмъяс налысь сӧвмӧдны.

Уджтасын вӧзйӧма и темаяс (5-ӧд классын разделяяс) велӧдан час лыдсӧ. «Коми литература» предмет велӧдӧм вылӧ учебной планын сетӧма:

V классын 70 час (2 час вежонын),

VI классын 53 час (1,5 час вежонын),

VII классын 53 час (1,5 час вежонын),

VIII классын 53 час (1,5 час вежонын),

IX классын 70 час (2 час вежонын),

X классын 70 час (2 час вежонын),

XI классын 70 час (2 час вежонын).

V КЛАСС (70 час)

Темаяс, велӧданторлӧн сюрӧсыс	Велӧдчысьлӧн удж
I ЮКӦН. ВИДЗА ОЛАН, КОМИ НЕБӦГ! (5 час)	
Коми литература - выль велӧдантор (1 час) Художествоа коми гижӧдъяс	Тӧд вылӧ уськӧдны воддза классъясын лыддьӧм роч да коми гижӧдъяс. Висьтавыны гожӧмын

<p>йылысь, йӧз олӧмын налӧн ыджыд тӧдчанлун йылысь сӧрни: бур сьӧлӧмкылӧмъяс садьмӧдӧм, быдмысь мортлы верстяммыны отсалӧм, колана тӧдӧмлун босьтӧм, чужан кыв озырмӧдӧм. Велӧдчысьясӧс паськалӧм-содӧм лыддысян кытшӧн тӧдмӧдӧм да выль могъяс пуктӧм: авторъяслысь гижӧдъяс видлалӧм, коми мортлысь олӧмсӧ пыдӧа, искусство законъяс серти туялӧм, ас гижӧд да кыв вылын уджалӧм.</p> <p>Выль велӧдчан небӧгӧн тӧдмасьӧм: сылӧн тэчас да сюрӧс, небӧгӧн вӧдитчӧм, сӧйӧс дӧзьӧритӧм.</p>	<p>лыддӧм небӧгъяс йылысь. Уджавны группаясӧн. Лыддысьны. Видлавны велӧдчан небӧгъяс, орччӧдны найӧс.</p>
<p>Козлова Елена Васильевна (3 час)</p> <p>Авторӧн челядьӧс бура гӧгӧрвоӧм, налӧн олӧм йылысь кужӧмӧн гижӧм.</p> <p>«Векныдик ордым» (дженъдӧдӧмӧн). Важ олӧм туялӧм. Войдӧр да ӧнӧя кадлӧн йитчӧм. Челядьлӧн ас му да ордпу тӧдмавны зильӧм</p> <p><u>Содтӧд лыддӧм:</u></p> <p>Козлова Е.В. «Векныдик ордым» небӧгысь гижӧдъяс.</p>	<p>Лӧсьӧдны да висьтавны гижӧдъяс йылысь юӧртана текст. Дасьтыны небӧгъяссысь выставка.</p> <p>Лыддыны текстсӧ. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Гӧгӧрвоӧдны тӧдтӧм кывъяслысь да зумыд кывтэчасъяслысь вежӧртассӧ. Лӧсьӧдны план. Висьтавны ас кывъясӧн. Дасьтыны проект. Тӧдмавны ордпу. Гижны авторлы письмӧ.</p>

<p>Климов В.В. (перым-коми). «Лӧз йӧрнӧс» висът.</p>	
<p>Попов Серафим Алексеевич (1 час)</p> <p>Поэт кывбурьясын чужан сикт йылысь кыпыд висътасьӧм. Бура велӧдчӧм. Великӧй Отечественнӧй война вылын чужан му дорйӧм. Мортлысь повтӧмлун да войвывса вӧр-валысь мичлун нимӧдӧм.</p> <p>«Зарни паськӧмӧн пасьтасис вӧр ...» («Арся мотивьяс» кывбурысь юкӧн). Арся вӧр-ва поэтизируютан серпасьяс. Кад вежсьӧм. Сьӧлӧмкылӧм да ловру кыпалӧм-личалӧмьяс.</p>	<p>Лӧсьӧдны да висътавны С.А. Попов йылысь юӧртана текст.</p> <p>Кывзыны кывбур лыддьӧмсӧ, сьӧлӧмсянь лыддыны. Видлавны серпасаланногьяссӧ, рифмаа кывьяссӧ. Велӧдчыны бура, кыпыда лыддыны. Велӧдны да висътавны наизусът. Вӧчны серпаса выставка.</p>
<p>II ЮКӦН. ПӧЛЬ-ПӧЧ ЙӧРТӧДЫСЬ (15 час)</p>	
<p><i>Литература теория</i> (2 час)</p> <p>Фольклор. Фольклор, йӧзкост искусство. Йӧзкост кыв искусстволӧн медшӧр пасьяс: вомгоралун, анонимность, зумыдлун да вильмӧдсьыны-вежласьны вермӧм. Йӧзкост произведение да авторлӧн гижӧд костын ӧткодьлун да торьялӧм.</p>	<p>Лыддысьны, вочавидзны юалӧмьяс вылӧ. Уджавны мусерпас серти: аддзыны чужанін да Изьва-Колва му. Казьтывны да петкӧдлыны ворсӧмьяс. Вӧчны небӧгьясысь выставка. Висътавны медрдейтана мойд йылысь. Кывзыны коми йӧзкостса шылад да сьыланкыв.</p>

<p>Йӱзкостса ворсӱмъяс да ссыланкывъяс. Мойдъяс да вӱвлӱмтор йылысь йӱзкост висетьяс.</p>	
<p>Афоризм нога жанръяс. (3 час)</p> <p>Коми йӱзлӱн мывкыд да оласног тыдовтчӱм, коми кывлӱн вын да стӱчлун.</p> <p>Нӱдкыв. Нӱдкывлӱн важ вужъяс, орччӱдӱм да сӱрнитанторсӱ дзебӱм-сайӱдӱм подув вылын артмӱм. Нӱдкывлӱн тӱчас.</p>	<p>Лыддыны нӱдкыв йылысь текст, вочавидзны юалӱмъяс вылӱ. Нӱдны да тӱдмавны нӱдкывъяс. Видлавны нӱдкывлысь тӱчассӱ. Лӱсьӱдны нӱдкыв, серпасавны сӱйӱс. Вӱчны серпаса нӱдкывъя небӱг.</p>
<p>Шусьӱг.</p> <p>Шусьӱгъяслӱн да кывйӱзъяслӱн веськыд да абу веськыд вежӱртас.</p> <p>Шусьӱгъясын да кывйӱзъясын чужан му радейтӱм, йӱзлысь бурсӱ ошкӱм, тырмытӱмторъяс вылын шмонитӱм да сералӱм.</p> <p><u>Содтӱд лыддӱм:</u> Финн-угор войтыръяслӱн нӱдкывъяс, кывйӱзъяс да шусьӱгъяс.</p>	<p>Орччӱдны шусьӱг да кывйӱз. Лыддыны текст, вочавидзны юалӱмъяс вылӱ. Гӱгӱрвоӱдны шусьӱглысь да кывйӱзлысь вежӱртассӱ. Уджавны таблица серти, корсьны гижӱдъясысь примеръяс. Гижны нейджыд сочинение, петкӱдлыны пантомима. Велӱдчыны вӱдитчыны афоризм сяма шуӱмъясӱн сӱрниын.</p>
<p>Йӱзкостса мойдъяс. (10 час)</p> <p>Мойд кыдз жанр.</p> <p>Персонажъяслӱн паныд сулалӱм, накӱд лоӱмторъяс йылысь висьталанног. Вӱвлытӱмторлӱн</p>	<p>Лыддыны комментируйтӱмӱн. Вочавидзны юалӱмъяс вылӱ. Лыддыны да кывзыны мойдъяс, висьтаваны налысь сюрӱссӱ ас кывйӱн дженьыда да подробнӱя. Восьтыны геройяслысь морттуйсӱ, вынсӱ.</p>

<p>аслыспөлөслун. Важ эскөмьяслөн колясьяс. Мойд сикасьяс.</p> <p>«Гундырли», «Седун» – волшебной мойдьяс. Героияслысь морттуй, паныд сулалысь вынъяс петкөдлөм. Роч мойдьяскөд йитөд, коми сер артмөдысь торьяс (элементьяс). Мойдысьлөн кыв. Мойдын зумыд кывтэчаслөн төдчанлун.</p> <p>«Руч да чокыр», «Руч да дябыр» – пемөсьяс йылысь мойдьяс. Морт олөмкөд йитөд. Пемөсьяс йылысь мойдлөн вужьяс.</p> <p>«Горт олөм», «Меліа сёрнитіс» – бытөвөй мойдьяс. Бытөвөй мойдьяслөн велөдан ру, олөм вылө нюмсера видзөдлас.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Финн-угор войтырьяслөн йөзкостса мойдьяс.</p>	<p>Восьтыны мойдлысь гажөдөмсө да велөдөмсө.</p> <p>Торйөдны мойд сикасьяс: пемөсьяс йылысь, волшебной, бытөвөй. Аддзыны мойдлы лөсяляна серпасалан ногьяс: зумыд мичкывьяс, куимысь висьталөм. Лөсьөдны план. Гижны творческой диктант. Лыддысьны рольяс серти. Лөсьөдны мойд. Серпасавны пемөсьяссө, волшебной эмторьяссө. Дасьтыны да нуөдны рытпук.</p>
---	---

III ЮКӨН. «МОЙДЧӨНЫ ГИЖЫСЬЯС»

(8 час)

<p><i>Литература</i> <i>теория</i></p> <p>Литература мойдкыв.</p> <p>(1 час)</p> <p>Йөзкостса мойд подула авторлөн прозаа либө кывбура художествоа гижөд.</p>	<p>Гөгөрвоөдны литературной мойдкывлысь аслыспөлөслунсө, восьтыны йөзкостса мойд дорө матыслунсө, авторлысь петкөдчөмсө. Вөчны небөга выставка.</p>
---	---

<p>Куратов Иван Алексеевич (2 час)</p> <p>Поэглөн ичөтдыр, бать-мамөс пыдди пуктөм да радейтөм, гижны босьтчөм, коми мортөс вылө донъялөм.</p> <p>«Шыр да гадь». Йөзкост мойд подув. Авторөн ас ногөн Шырөс да Гадьөс серпасалөм да донъялөм: дзебөм шмонь, серпасалан да донъялан кывьяс. Геройяслөн сёрниын ошйысян да ышнясян интонация.</p> <p>«Микул». Геройлөн этш, кокниа шуд шедөдны көсйөм. Йөзкост мойдлы лөсяланторьяс да лөсявтөмторьяс. Кывбур вежөртаслөн шусьөгьяскөд йитөд.</p>	<p>Лыддыны И.А. Куратов йылысь юөртана текст. Бөрйыны да висьтавыны поэт йылысь текстысь медтөдчанаторсө.</p> <p>Лыддыны мойдкывсө рольяс серти, петкөдлыны ошйысян да ышнясян сёрнитанногсө. Орччөдны коми да роч йөзкостса мойдьяс. Аддзыны авторлысь донъялөмсө (серпасалан да донъялан кывьяс).</p> <p>Лыддыны кывбура мойдкывсө. Гөгөрвоөдны шусьөгьяс да өткодялөмьяс. Лөсьөдны план. Восьтыны геройлысь олан сямсө.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич (5 час)</p> <p>Войнабөрся челядыр. Велөдчыны зильөм. Ыджыд гижысьөдз быдмөм.</p> <p>«Төла додь». Пьесалөн аслыспөлөслун. Бур да Омоль костын вен петкөдлөм. Персонажьяслөн өта-мөдкөд сёрниын морттуй восьбөм. Коми мортөс донъялөм. Герой</p>	<p>Лыддыны да ас кывйөн висьтавыны Г.А. Юшков йылысь юөртана текст. Дасьтыны челядылы сиөм небөгьяса выставка. Лыддыны радейтана гижөдьяс.</p> <p>Лыддыны пьесасө рольяс серти. Корсьны колана цитатаяс. Лөсьөдны план, висьтавыны сюрөссө план серти. Аддзыны гижөдысь кульминация. Корсьны геройяслы лөсялана</p>

<p>нимъяслөн вежортас.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Финн-угор</p> <p>гижысьяслөн мойдкывъяс.</p>	<p>шусьöгъяс да кывйöзъяс. Восьтыны геройяслысь этшсö, öткодявны найöс. Дасьтыны петкöдлыны спектак (либö юкөн). Вöчны Урал гöраяс йылысь слайд-шоу.</p> <p>Восьтыны йöзкостса да авторөн гижöм мойдъяс костысь öткодьлунсö да торъялöмсö. Вöчны стенгазета. Гижны мойдкыв. Гижны донъяланкыв.</p>
<p>IV ЮКÖН. «АС МУЫД — ЧÖСКЫД ЙÖЛА МАМ»</p> <p>(18 час)</p>	
<p>Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич)</p> <p>(3 час)</p> <p>Окотапырысь велöдчöм да лыддысьöм. Школаын челядьöс шаня велöдöм. Чужан сикт йылысь тöждысьöм.</p> <p>«Миян нэмö» гижöдысь юкөнъяс. XIX нэм помын челядьлөн олöм.</p>	<p>Лыддыны В.Т. Чисталёв йылысь юöртана текст, лöсьöдны юалöмъяс да корсьны вочакывъяс.</p> <p>Лыддыны текстсö. Висьтавны гижысьлөн челядьдыр йылысь III мортсянь. Вочавидзны юалöмъяс былö.</p>
<p>«Югыд вой, кöдзыд вой».</p> <p>Кывбурын төвся войлөн поэзия чужтысь мичлун. Лöнь, но кылана олöм. Морт – муюгыдлөн сьöмöс.</p>	<p>Кывзыны кывбур лыддьöмсö, мичаа лыддыны. Видлавны кывбурлысь тэчассö. Восьтыны кадакывъяслысь тöдчанлунсö. Восьтыны кодзув образлысь вежсьысь вежөртассö.</p>

	<p>Серпасавны ас кывйӧн мортлысь образсӧ. Бӧрйыны кывбур дорӧ шылад. Велӧдны да висьтавыны наизусьт.</p>
<p>Илля Вась (Лыткин Василий Ильич) (1 час)</p> <p>Поэт олӧмын мамлӧн тӧдчанлун. Комиӧн гижны кӧсйӧм да зильӧм. Уна велӧдчӧм морт. Коми литература, коми кыв да финн-угор кывъяс туялӧм.</p> <p>Тӧвся лун. Войвыв вӧр-валӧн кыпыдлун. Образа кывтэчасьяс, мичкывлӧн тӧдчанлун.</p>	<p>Висьтавыны поэт да кыв туялысь йылысь юӧртана текст. Дасьтыны небӧгъяса выставка.</p> <p>Лыддыны кыпыда. Висьтавыны вӧр-ва йылысь. Восьтыны метафоралысь да мичкывлысь тӧдчанлунсӧ. Ӧткодявны Тима Веньлӧн «Югыд вой, кӧдзыд вой» кывбурын сьӧлӧмкылӧмъяскӧд. Велӧдны наизусьт.</p>
<p><i>Литература теория:</i> Художествоа гижӧдын образа кыв. Образа, серпаса кывлӧн мич, морт сьӧлӧмӧдз йиджан вын.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Финн-угор гижысьяслӧн вӧр-ва олӧм йылысь кывбурьяс.</p>	<p>Лыддыны текстсӧ. Гӧгӧрвоӧдны образа кывлысь, серпасалан ногъяслысь сюрӧссӧ, восьтыны гижӧдын налысь тӧдчанлунсӧ. Вайӧдны видлӧгъяс. Лӧсьӧдны текст-серпас. Рӧмъяс отсӧгӧн серпасавны сьӧлӧмкылӧмъяс.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич (4 час)</p> <p>Войнабӧрся кадӧ зонкалӧн</p>	<p>Лыддыны да ас кывйӧн висьтавыны</p>

<p>верстяммөм, вöрын, колхозын уджалөм, кер кылөдөм. Вөр-ва да морт костын йитөд йылысь гижөдьяс.</p> <p>«Тэрыб кок». Пемöслөн мичлун, мортлы эскөм. Мортлысь бурсö да лөксö воча сувтөдөм. Мортлөн вөр-ва понда кыв кутөм. Тэрыб Кок нимсянь сьöлөма висьтасьöм.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Финн-угор гижысьяслөн вөр-ва олөм йылысь висьтъяс.</p>	<p>И.Г. Торопов йылысь юöртана текст.</p> <p>Кывзыны висьт лыддьöмсö, сьöлөмсянь лыддьыны висьтсö. Лöсьöдны план. Висьтавны ас кывйөн юкөнъяс. Восьтыны геройяс пыр вөр-валысь мичсö, вынсö да нэрлунсö. Воча сувтөдны мортлысь бурсö да лөксö. Мөвпавны мортлөн кывкутөм йылысь. Гижны творческой диктант. Велөдны юкөн наизусть.</p>
<p><i>Литература теория: Висьт.</i></p> <p>Гижөдлөн тема да шөр мөвп.</p> <p>Висьт гөгөрвоөдөм, сюжет сөвмөмын тшупөдьяс. Тема да шөр мөвп костын йитөд</p>	<p>Лыддьыны теория юкөн. Гижны тетрадьö медколанасö. Велөдчыны гөгөрвоөдны гижөдлысь темасö да шөр мөвпсö. Вайөдны примерьяс.</p>
<p>Юшков Геннадий</p> <p>Анатольевич</p> <p>(3 час)</p> <p>«Руч», «Меным ас туюс кажитчö кöин», «Йöра», «Ылі туйö петöмайсь юсьяс», «Быдмö тундраын гöнаюр».</p> <p>Вөр-ва олысьясöс авторөн пыдди пуктөм, налысь этшсö төдөм, быдөнлысь ошканатор казялөм.</p>	<p>Кывзыны кывбурьяс лыддьöмсö. Мичаа лыддьыны кывбурьяссö. Восьтыны вөр-ваын олысьяслысь сямсö. Видлавны öткодялөмлысь, мичкывлысь тöдчанлунсö. Висьтавны сьöлөмкылөмьяс йылысь. Öткодявны вөр-ва геройясöс да мортöс. Бөрйыны шусьöгьяс. Велөдны öти кывбур наизусть.</p>

<p>Донъялан кивъяслөн тӧдчанлун.</p>	
<p>Козлов Евгений Валерианович (3 час)</p> <p>Гижӧдъясын чужан му да сӧні олысь йӧзӧс радейтӧм, пыдди пуктӧм.</p> <p>Ичӧт ключьяс</p> <p>Вӧр-валысь тыдавтӧм олӧмсӧ казялӧм. Визув ключьяс да уджач йӧзӧс орччӧдӧм.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> И.В. Коданёв. Вӧр-ва йылысь висътъяс. О.И. Уляшев. «Гӧрд ключ». Пекка Пертту (карел) «Дзебсясьӧмысь ворсӧм» (висът).</p>	<p>Мичаа лыддьыны висътсӧ. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Велӧдчыны аддзыны вӧр-валысь дзебӧм, тыдавтӧм олӧмсӧ. Вайӧдны вӧр-ва йылысь гижӧдъясысь примерьяс. Гижны вӧр-валӧн олӧм йылысь висът. Лӧсьӧдны вӧр-ва дӧзьӧритӧм йылысь плакатьяс.</p>
<p>Ванеев Альберт Егорович (3 час)</p> <p>Кывбурьясын чужан му нимӧдӧм. Литература туялӧм.</p> <p>«Жонь», «Ниа».</p> <p>Кывбурьясын лӧбач да пу образьяс пыр войвылын олысь мортӧс петкӧдлӧм. Мывкыда да сяма йӧзӧс аттьӧбалӧм.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Васильев Ф. И. (удмурт) «Кыз пу» (кывбур); Омель Лади (удмурт) «Пелысь», «Льӧм пу».</p>	<p>Лыддьыны да висътавны А.Е. Ванеев йылысь юӧртана текст.</p> <p>Кывзыны кывбур лыддьӧм. Сьӧлӧмсянь лыддьыны. Восьтыны войвыв вӧр-валысь мичсӧ. Аддзыны рифмаа кывъяссӧ. Восьтыны серпасалан ногъяслысь тӧдчанлунсӧ. Серпасавны геройяссӧ. Ӧткодявны вӧр-ва геройясӧс да мортӧс. Велӧдны наизусть «Жонь» кывбур.</p>

<p><i>Литература теория: Кывбура да прозаа сёрни.</i></p>	<p>Лыддыны комментируйтөмөн теория текст. Орчөдны кывбура да прозаа сёрни, торйөдны налы лөсялана пасьяс. Гижны кывбур да проза гижөд.</p>
<p>Белых Иван Ильич (1 час)</p> <p>Коми газет редакциясын уджалом. Гижөдьясын челядь да вөрва костын топыд йитөд восьтөм.</p> <p>«Бипур дорын»</p>	<p>Лыддыны да ас кывйөн висьтавыны И.И. Белых йылысь юөртана текст.</p> <p>Лыддыны ас кежысь да гораа. Висьтавыны ас кывйөн. Дасьтыны вөрва серпасьяса выставка.</p>
<p>V ЮКӨН. «ЕДЖЫД БУРСИА ЧЕЛЯДЬДЫР ВӨЛӨЙ» (20 час)</p>	
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Литературной герой.</p> <p>Коми да ставмирса литератураясысь төдса геройяс. Морт олөмысь медся төдчанасө петкөдлөм.</p>	<p>Лыддыны текстсө. Висьтавыны литератураын герой йылысь. Орчөдны велөдөм гижөдьясысь геройясөс.</p>
<p>Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич) (3 час)</p> <p>Велөдчыны зильөм. Сюсь вежөр да шмоньлун. Чужан му да йөзөс радейтөм.</p> <p>«Чужи-быдми сьод вөр шөрын». Важөн челядьлөн олөм. Кывбурын нор да нюмсера видзөдлас</p>	<p>Лыддыны да ас кывйөн висьтавыны В.А. Савин йылысь юөртана текст.</p> <p>Мичаа лыддыны кывбурсыланкывсө. Висьтавыны важ олөм йылысь. Восьтыны авторлысь видзөдлассө. Аддзыны нор да нюмсера видзөдлас өтүвтчөмсө. Велөдны сыланкывсө наизусьт.</p>

<p>сӧльнитчӧм.</p> <p>«Кызди ме велӧдчи». Герой олӧмын серамбана лоӧмторъяс. Велӧдчӧмлӧн тӧдчанлун. Ас нимсянь висътасьӧм, челядьдыр нюмсорӧн казътывлӧм.</p>	<p>Лыддыны проза текстсӧ. Висътавны ас кывйӧн лоӧмторъяс йылысь. Восьтыны герой велӧдчӧмын мамлысь тӧдчанлунсӧ. Видлавны нюмсора юкӧнъяс.</p>
<p>Рочев Яков Митрофанович (3 час)</p> <p>Ичӧтысянь бать-мамлы да чой-воклы отсасьӧм. Гижӧдъясын Россияса лоӧмторъяс бура серпасалӧм.</p> <p>«Кык друг» романысь юкӧнъяс.</p> <p>Зонкаяскӧд лоӧмторъяс. Лоӧмторъясын да диалогъясын кык друглӧн морттуй вощьӧм. Генялы да Васялы паньд сулалысьяс.</p>	<p>Висътавны гижысь олӧм йылысь юӧртана текст.</p> <p>Лыддыны, висътавны ас кывйӧн. Восьтыны лоӧмторъяслысь помкасӧ геройяс нимсянь. Гӧгӧрвоӧдны кывтэчасъяслысь вежӧртассӧ. Гижны письмӧ вылӧ вочакыв.</p>
<p>Мишарина Александра Петровна (2 час)</p> <p>Чужанӧн йылысь кыпыд казътылӧм. Мам йылысь, муса морт йылысь, вильыш челядь йылысь, бур сӧлӧма йӧз йылысь гижӧдъяс.</p> <p>«Нывкаяслы». Вӧр-ва серпасъяс отсӧгӧн войвывса челядьлы бур сиӧм. Мичкывлӧн да орчӧдӧмлӧн</p>	<p>Лыддыны А.П. Мишарина йылысь юӧр. Видлавны «Машалы козин» небӧг.</p> <p>Кыпыда лыддыны кывбуръяссӧ. Видлавны образъяссӧ, восьтыны мичкывлысь да орчӧдӧмлысь</p>

<p>төдчанлун.</p> <p>«Тувсов серпас». Тувсов вөр-валон ловзьом. Кык визьон тэчом стих.</p>	<p>төдчанлунсө. Аддзыны рифмаа кывьяссө. Велодны да висьтавыны бөрийом кывбур.</p>
<p>Рочев Егор Васильевич (4 час)</p> <p>Тундраын чужом да быдмом. Тундраса олөм йылысь гижом.</p> <p>«Митрук петө тундраысь».</p> <p>Тундраын быдмысь детинкалон ас этш да олөм вылө видзодлас совмом. Вильтор да буртор вочны зильом. Авторлон небыд шмонь, мортос да тундра радейтом.</p>	<p>Лыддыны да ас кывйон висьтавыны Е.В. Рочев йылысь юортана текст.</p> <p>Комментируйтөмон лыддыны текстсө, юкөнъяс лыддыны рольяс серти. Уджавны мусерпас серти. Восьтыны геройяслысь олан сямсө, висьтавыны тундраса оласног йылысь. Висьтавыны ас кывйон юкөнъяс. Видлавыны пейзаж. Восьтыны небыд шмонь петкодлан ногьяссө. Дасьтыны кывкуд.</p>
<p>Илля Вась (Лыткин Василий Ильич) (1 час)</p> <p>«Немас гөснеч» (челядырся казтылом). Лоомтор йылысь нюмсора висьтасьом. Шмонь артмөдан приёмьяс.</p>	<p>Мичаа лыддыны, висьтавыны ас кывйон. Аддзыны нюм чужтысь приёмьяссө.</p>
<p>Литература теория: Шмонь (юмор). Шмоньлы лөсялана небыд нюмсера, гажа серам. Шмонь артмөдан приёмьяс.</p>	<p>Лыддыны текст, төд вылө уськөдны небыд серам петкодлысь гижөдыяс. Восьтыны шмоньлысь признакьяссө. Вайөдны видлөгьяс. Лөсьөдны</p>

	шмонитан висьттор.
<p>Одинцов Алексей Серафимович (1 час)</p> <p>«Войвыв кодзув» журналын уджалом. Челядълон войнаборса олөм йылысь висьтъяс гижом.</p> <p>«Саврас». Вөвлон да детинкалон ас ру да этш. Ота-мөдкөд ладмөдчан туй. Лоомторъяс йылыссерам петкөдлан висьталанног.</p>	<p>Лыддыны да ас кывйон висьтавыны А.С.Одинцов йылысь юортана текст.</p> <p>Мичаа лыддыны бөрйом юкөнъяс. Кывзыны висьт лыддьом. Ас кывйон висьтавыны юкөнъяс. Восьтыны вөвлысь да детинкалысь этшсө.</p> <p>Дасьтыны «Вөв да морт» тема серти проект.</p>
<p>Иванова Валентина Васильевна (3)</p> <p>Челядлысь пытшкөсса олөмсö кылөм да сёлөмсянь та йылысь гижом.</p> <p>«Керка-пöль» (дженьдөдөмөн). Повесьтын семьяпытшса олөм петкөдлөм, öта-мөдöс радейтөм да пыдди пунктөм. Ичöt вокöс быдтигөн Федялөн верстяммөм. Детинкаөн муыгыдсö ас ногөн адзöм да серпасалөм.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Ашальчи Оки (удмурт) «Дзоля Микол», «Виль печкан».</p>	<p>Висьтавыны юортана текст. Дасьтыны «Би кинь» журналлысь выставка.</p> <p>Лыддыны текстсö. Вочавидзны юалөмъяс вылө. Лöсьöдны юалөмъяс. Висьтавыны геройлөн енбиалун йылысь. Рольяс серти лыддыны персонажъяслысь сёрни. Серпасавны ниа пу. Висьтавыны шөр геройлөн семья йылысь, тöдчöдны семья пытшкын öта-мөдöс пыдди пунктөм да радейтөм. Гижны висьт да ыстыны «Би кинь» журналö.</p>
<p>Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)</p>	<p>Мичаа лыддыны кывбурсö. Кывйон</p>

<p style="text-align: center;">(1 час)</p> <p style="text-align: center;">Гожся войын Эжва юсянь («Ныв шог» поэмаысь медводдза юкӧн). Коми мулӧн лӧнь мичлун. Кывлӧн аслыспӧлӧслун.</p>	<p>серпасавны аддзӧмсӧ да кылӧмсӧ. Бӧрйыны шылад. Висьтавыны сьӧлӧмкылӧмъяс йылысь.</p>
<p>Велӧдӧм материал кывкӧрталӧм (2 час)</p> <p>Велӧдӧм да сьӧлӧм вылӧ воӧм гижӧдъяс йылысь сӧрни. Велӧдчан небӧг донъялӧм.</p>	<p>Сӧрнитны 5-ӧд классын велӧдӧм да ас кежысь лыддьӧм гижӧдъяс йылысь. Юксыны сьӧлӧмӧдз йиджӧм образъяс йылысь, вочӧжся велӧдчан удж йылысь мӧвпьясӧн. Мичаа лыддыны радейтана гижӧдъясысь юкӧнъяс, кывбурьяс. Тӧд вылӧ уськӧдны велӧдӧм теоретико-литературнӧй материал, терминъяс. Донъявны велӧдчан небӧг. Вӧчны небӧгъясысь выставка, гижӧдъяс дорӧ ас иллюстрациясысь выставка. Нуӧдны викторина.</p>

V-ӧд классын вомгора да гижан уджъяс

1. Художествоа да мукӧд текстъяс колана ногӧн да ӧдӧн лыддьӧм.
2. Гижӧд сюрӧс серти юалӧмъяс вылӧ вочавидзӧм.
3. Проза гижӧдлысь юкӧнъяссӧ нимтӧм да прӧстӧй план лӧсьӧдӧм.

4. Проза гижодысь неиджыд юкөн серти уджъяс вöчöм (геройлысь оласногсö да вöчöмторъяссö донъялöм; план серти либö плантöг висьталöм; творческöй диктант гижöм).

5. Серпас серти либö челядь олöмысь лöбмторъяс йылысь висьтъяс лöсьöдöм. Нöдкывъяс, кывбуръяс, мойдкывъяс лöсьöдöм.

Наизусьт велöдны:

Нöдкывъяс да шусьöгъяс.

Попов С.А. «Арся мотивъяс» кывбурысь юкөн («Зарни паськöмөн пасьтасис вөр...»).

Тима Вень. «Югыд вой, кöдзыд вой».

Илля Вась. «Тöвся лун».

Небдинса Виттор. «Чужи-быдми сьöд вөр шöрын».

Юшков Г.А. Бöрйöм кывбур.

Ванеев А.Е. «Жонь».

Торопов И.Г. «Тэрыб кок» висьтысь юкөн.

Мишарина А.П. Бöрйöм кывбур.

Бöрйöм гижöд.

V классын тöдöмлун да кужанлун сöвмöдöм

Велöдчысьяс тöдмаласны:

1. Тöдчана коми гижысьясöс.
2. Видлалöм художествоа гижöдъяс, налысь содержанияесö.
3. Наизусьт велöдöм текстъяс.
4. Фольклор да литература теорияысь велöдöм понятиеяс, терминъяс.

Велöдчысьяс велаласны:

1. стöча, колана öдөн да бура лыддыны тöдса да тöдтöм художествоа текстъяс; лыддян öдыс минутнас – 90–100 кыв;

2. торйөдны гижөдысь юкөнъяс, адзыны лоөмторьяслысь йитчөмсö да помкаяссö;
3. адзыны текстысь серпасалан да донъялан ногъяс (приёмьяс);
4. лөсьөдны нейджыд проза гижөдлысь план;
5. ас кывйөн (текстлань матö) висьтавыны да гижны проза гижөд;
6. лөсьөдны литература герой йылысь висьт;
7. чукөртны колана юөр йöз пöвстысь, небөгъясысь да интернетысь, вöдитчыны кывкудьясөн;
8. гижны нейджыд сочинение, сетöм тема серти лөсьөдны серпаса гижөд;
9. висьтавыны наизусьт текстьяс.

VI КЛАСС (53 час)

Темаяс, велöданторлөн сюрöсыс	Велöдчысьлөн удж
<p style="text-align: center;">Велöдчан небөг. Небөг сикасьяс (1 час)</p> <p>Велöдчан небөгөн тöдмасьöм: велöдчан небөглөн могъяс, тэчасыс (мыйөн сійö заводитчö да помасьö, кутшöм гижөдьясысь артмö сюрöсыс, кутшöм авторьясöс вöлі велөдöма водзджык, кутшöм авторьяс тöдтöмöсь, кутшöм юкөнъясын висьтавсьö гижысь олöм йылысь, кутшöм юкөнъясын сетöма юалöмьяс да вöзйöма уджъяс, кöни гөгөрвоөдöма тöдтöм кывьяс да литература терминьяс, кутшöм</p>	<p>Пырöдчыны ёрта сёрниö, юксьыны небөг да сылөн тöдчанлун йылысь тöдöмлуньясөн. Видлавны велöдчан небөг, тöдмасьны сылөн тэчасөн, юкөнъясөн, орччöдны велöдчан небөг мукöд сикас небөгкөд. Тöд вылö уськөдны V классын велөдöм да мусаммöм гижөдьяс.</p>

<p>серпасьяс эмось книга пытшкас, мый мичмөдө велөдчан книгасө?)</p> <p>Велөдчан небөг дөзьөритөм.</p>	
<p style="text-align: center;">Куратов Иван Алексеевич</p> <p style="text-align: center;">(6 час)</p> <p>И.А. Куратовлөн челядьдыр, велөдчан кад. И.А. Куратов поэзияын коми крестьяналөн характерьяс. И.А. Куратов – басня гижысь.</p> <p>«Синтөм пөль». Синтөм пөльөлөн «синма» олөм. Авья, мывкыда, зіль да киподтуя геройос ошкөм. Öнiя коми сиктын киподтуя йөз. Ас вөчөм дозмукьяс важья да талуныя олөмын.</p> <p>«Пөч». Пөчлысь пөрысьлунсө серпасалөм. Пөчлөн олан этшыс: йөзлы коланаөн лоны көсйөм, уджавны зильөм, өткалун венөм. Пөрысьлун вылө йөзкост видзөдлас. Коми да финн-угор шусьөгьяс мортлөн пөрысьлун йылысь.</p> <p>«Закар ордын». Коми войтырлысь бурсө петкөдлөм-ошкөм. Персонажьяслөн «висьтасян нимьяс», ас вылын шмонитөм. Авторлөн нюмьялан видзөдлас. Кывбур дорө художник А.В. Мошевлөн серпасьяс.</p> <p>«Көина-каня». Көин образын наян, йөзөс немөстысь мортөс петкөдлөм.</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Мичаа лыддыны кывбура текст. Гөгөрвоны геройлысь этшсө, сылысь йитөдсө йөзкөд. Ас кывйөн доньявыны геройос, вайөдны текстысь колана примерьяс. Орччөдны геройясөс өта-мөдкөд. Велөдны кывбур наизусьт. Аддзыны гижөдлысь йитөдсө талуныя олөмкөд. Төдмавыны гортсаяслысь да юөртны классын, кутшөм ас вөчөм дозмукьясөн вөдитчылөмаөсь важөн. Вөчны юөр ас сиктын, районуын киподтуя йөз, морт йылысь.</p> <p>Рольяс серти мичаа лыддыны басня нога гижөд. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Видлавыны гижөдлысь тэчас. Аддзыны, мыйөн торьялө басня нога гижөдыс кывбурысь. Орччөдны басня да шусьөг. Корсьны да орччөдны коми да мукөд войтырлысь өти темаа шусьөгьяс.</p>

<p>Диалог. Ота-мөдкөд сёрниин экспрессивнөй кивьяслөн тődчанлун.</p> <p>«Рака». Шусьоглы лөсялана, стөч да образнөя восьтөм мөвп. Кывбурлөн дженъылун кьдзи приём.</p> <p>«Гут». Йөз уджөн олысь, яндзим төдтөм мортөс сералөм-дивитөм.</p> <p>Интернациональнөй сюжетьяс И.А. Куратовлөн баснясын (Эзоп, И.А. Крылов гижөдьяскөд орччөдөм).</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Куратов И.А. Посни висетьяс.</p>	
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Кывбура сёрнилөн аслыспөллөслун</p> <p>Кывбура да кывбуртөм (проза) сёрни. Кывбур тэчас: стих, строфа, рифма сикасьяс (орчча, падвежа, вөнялысь).</p> <p>Литература герой йылысь төдөмлун джудждөдөм.</p> <p>«Герой» кывлөн вежөртас. Литература герой да ловья морт. Литература герой висьтын, кывбурын, пьесаын.</p>	<p>Петкөдлыны кывбур йылысь төдөмлуньяс. Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтан текст. Корсьны кывбура небөгьясысь рифма сикасьяс вылө примерьяс. Гижөд видлаліг, петкөдлыны кывбур тэчас йылысь төдөмлун.</p> <p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтан текст. Торйөдны статьяысь медтөдчанасө. Вайөдны примерьяс төдса гижөдьясысь.</p>
<p>Фёдоров Геннадий Александрович (Педь Гень) (3 час)</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Лыддыны проза текст (ас кежысь да гораа). Ас кывйөн висьтавыны</p>

<p>Г.А. Фёдоров – Коми Республикаса народнӧй гижысь, ыджыд таланта прозаик. И.А. Куратов олӧм йылысь гижӧдьяс Г.А. Фёдоров творчествоын.</p> <p>«Зарни сюра кӧр» повесьт (юкӧнъяс). Ваня Куратов – литературнӧй герой. Мамлӧн пертас: челядь дорӧ мелӧлун, найӧс велӧдны зӧльӧм. Вонифатий – Ванялӧн вок да ёрт. Василий Куратов – образованнӧй да йӧзкост традиция тӧдысь-пыдди пуктысь морт. Повесьт текстын йӧзкост преданиелӧн тӧдчанлун.</p>	<p>гижӧдысь юкӧнъяс. Гӧгӧрвоны герой характерьясысь медтӧдчанасӧ. Видлавны гижӧдлысь тэчассӧ. Аддзыны литература гижӧдын фольклорысь босьтӧмторьяс. Донъявны историческӧй темаа гижӧдлысь коланлунсӧ да могсӧ.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Литература да збыль олӧм.</p> <p>Коми литреатураын историческӧй герой. Г.А. Фёдоровлӧн «Зарни сюра кӧр» повесытын збыль олӧмысь босьтӧмторьяс, гижысьлӧн думыштӧмторьяс.</p>	<p>Лыддыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтан текст, торйӧдны медтӧдчанасӧ. Ас кывйӧн гӧгӧрвоӧдны историческӧй гижӧдлысь збыль олӧмкӧд йитӧдсӧ.</p>
<p>Коми йӧзлӧн мифьяс</p> <p>(3 час)</p> <p>«Миф» кывлӧн вежӧртас. Важ йӧзлы мифлӧн коланлун. Еньюгыд, пемӧсьяс, быдмӧгьяс, йӧз лоӧм йылысь мифьяс. Миф да мойд. Калевала – суоми войтырлӧн мифьяс чукӧр. Литературалӧн мифкӧд йитӧдьяс.</p>	<p>Петкӧдлыны фольклорысь водзынджык босьтӧм тӧдӧмлунъяс. Лыддыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйӧн дженьыда висьтавны медтӧдчанасӧ.</p>

<p>«Му пуксьём». Важ коми йӧзлӧн му пуксьём вылӧ видзӧдлас. Миф геройяслӧн аслыспӧлӧслун. Ен да Омӧль – паньд сулалысь вынъяс.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Финн-угор войтыръяслӧн му пуксьём йылысь мифъяс.</p>	<p>Кывзыны да лыддьыны художествова текст, торйӧдны сійӧс юкӧнъяс вылӧ, сетны быд юкӧнлы ним. Гӧгрвоӧдны гижӧдлысь нимсӧ. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ.</p> <p>Орччӧдны коми да мукӧд финн-угор войтырлысь му пуксьём йылысь мифъяс. Лӧсьӧдны гижӧд дорӧ серпасъяс.</p>
<p style="text-align: center;">Йӧзкостса предание (3 час)</p> <p>Предание – шемӧсмӧдысь морт да лоӧмтор йылысь йӧзкост висьт. Коми предание геройяс. Ён йӧз да тӧдысьяс йылысь преданиеяс. Топонимическӧй преданиеяс.</p> <p>«Ён морт Пера». Пера – перым-коми да коми преданиеясса герой. Пера – роч му дорйысь. Пера – вӧр-ва кӧзяин (Пера да Вӧрса).</p> <p>«Пера да Зарань». Литератураын предание нога гижӧд. Пера да Зараньлӧн радейтчӧм. Енмалысь да Мулысь мичсӧ да озырлунсӧ орччӧдӧм. Пералӧн да Зараньлӧн образъяс коми искусствоян. А.В. Мошевлӧн да В.Г. Игнатовлӧн серпасъяс.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Йиркап, Яг морт,</p>	<p>Лыддьыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйӧн дженъыда висьтавыны медтӧдчанасӧ, вайӧдны ас примеръяс.</p> <p>Мичаа лыддьыны фольклор текст, висьтавыны сійӧс ас нимсянь. Тӧдмасьны предание сикасьясӧн. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ, видлавыны преданиеяс учебникын сетӧм юалӧмъяс серти.</p> <p>Орччӧдны йӧзкост предание да предание подула литература гижӧд. Чукӧртны-гижавны йӧзкост висьтасьӧмъяс. Тӧдмасьны предание сюжета серпасъясӧн, донъявыны художникъяслысь уджсӧ.</p>

<p>Көрт Айка йылысь коми преданиеяс; Кудым Ош йылысь перым-коми предание.</p>	
<p>Лебедев Михаил Николаевич (5 час)</p> <p>М.Н. Лебедев – коми фольклор тöдысь. Йöзкост сюжетъяс сылөн творчествоын. М.Н. Лебедев – басня гижысь.</p> <p>«Кöрт Айка». Поэмаын серпасалöм кад. Кöрт Айка да Памалөн образъяс. Коми му серпасъяс. Коми йöзлөн рамлун. Дорйысьöс весьшöрö виччысьöм. Лёк вынлы паныд сувтöм, чужанін öтвылысь дорйöм. Öнiя олöмлы поэмалөн лöсялöм.</p> <p>М.Н. Лебедевлөн басняяс (бöрйöм серти)</p> <p>«Самöвар». Самöварлөн да Сьöд чугун пöртлөн пертасъяс. Ышнясьысь, вылö пуксьысь мортöс дивитöм. Геройяслөн да авторлөн сёрни. Басняын велöдöм.</p> <p>«Сьöла да тар». Пикö воöм йöз водзын ыджыдö пуксьысьöс дивитöм. Геройяслысь сямсö восьтан приёмъяс.</p> <p>«Торгун». Кыв песысь да йöз тшöт весьтö олысь мортöс дивитöм. Баснялөн тэчас.</p>	<p>Петкöдлыны М.Н. Лебедевлысь велöдöм гижöдъяс тöдöм. Лыддыны да висътавыны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Кывзыны да лыддыны художествоа гижöд. Мичаа лыддыны рольяс серти. Лöсьöдны цитатаяса план. Уджавны словарөн, тöдмавыны тöдтöм кывъяслысь вежöртассö. Вöдитчыны энциклопедияөн, корсьны колана информация. Аддзыны художествоа текстысь геройлысь характер восьтан приёмъяс. Орччöдны öти гижöдысь кык геройöс. Орччöдны, кызди восьтö геройöс йöзкост предание да литература гижöд. Рольяс серти мичаа лыддыны басня. Видлавыны баснялысь тэчассö, геройяслысь аслыспöлöслунсö. Гөгöрвоны важөн лöсьöдöм гижöдъяслысь öнiя олöмлы лöсялöмсö. Велöдны басня наизусьт.</p>

<p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Коми басняяс: Вавилин И. М. «Сюзь да Кеня», Тимушев Э. А. «Сизь да Рака», Тимушев А. С. «Тшак, кодi тшап»; Лужанин А. В. (удмурт) «Ньыв пу да пожöм».</p>	
<p>Литература теория: Басня</p> <p>Басняын йöзлысь тырмытöмторьяс (горшлун, яныдысьтöмлун, ышнясьöм, ошйысьöм, скöрлун) дивитöм, серам вылö лэптöм. Басня геройлөн аслыспöлöслун. Велöдöм (мораль) да аллегория. Баснялөн тэчас.</p>	<p>Лыддьыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйöн дженьыда висьтавны медтöдчанасö, вайöдны примерьяс велöдöм гижöдьясысь. Лöсьöдны коми басня йылысь нейджыд гижöд. Лöсьöдны басня.</p>
<p>Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)</p> <p>(4 час)</p> <p>В.А. Савинлөн уна пöлöс творчество. В.А. Савин – газетын уджалысь, театр котыртысь, сыланкыв да кывбур гижысь. В.А. Савин кывбурьясын кадлөн ловшыыс.</p> <p>«Зэв нимкодъ сьöлöмлы». Кывбурлөн чукöстан форма. Поэтлөн образ: сылөн сьöлöмкылöмьяс, йöз дорö шыödчöмьяс. Важ да выль кад орччöдöм, важсö да выльсö пасйысь лексика.</p> <p>«Коллектив». Нимкодъ öтув удж. Öткөн да коллективөн олöм орччöдöм. Чужан му вежсьöм. Шöрт, дзоридза дöра, тувсов, гажа кыддза рас образьяс</p>	<p>Петкöдлыны Нёбдинса Витторлысь велöдöм гижöдьяс тöдöм. Лыддьыны да висьтавны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Кывзыны да мичаа лыддьыны кывбур. Вочавидзны юалöмьяс вылö. Велöдны кывбур наизусьт. Гөгöрвоны кывбура гижöдлысь шöр темасö, кывбурьяслысь öти темаөн йитчöмсö. Аддзыны вуджöдöм вежöртаса да символ нога образьяс. Аддзыны кывбурьяслысь гижан кадкөд, коми йöзкост традициякөд йитöдсö. Корсьны интернетысь, мукöдлаысь морт олöмын няньлөн тöдчанлун да нянь вöдитан</p>

<p>отсөгөн кадылысь аслыспөлөслунсө восьтөм. Йөзлөн да поэтлөн кыпид көсйөмьяс.</p> <p>«Мельнича». Олицетворение отсөгөн шөр образьяс (мельничалысь, мулысь, сюлысь) тэчөм. Выль олөмлысь образсө нянь уджъяскөд орччөдөм, мувыв уджьяс отсөгөн восьтөм. Йөзкост культураын няньлөн да нянь вөдитөмлөн вежөртасьяс.</p>	<p>традиция йылысь юөрьяс. Төдмасыны, кызди быдтылөмаөсь (быдтөны) нянь ас сиктын, лөсьөдны та йылысь гижөд.</p>
<p>Тима Вень (Чисталев Вениамин Тимофеевич) (8 час)</p> <p>Тима Вень – велөдысь да гижысь. Ывлавыв серпасьяс сылөн творчествоын. Лыддысьысьсөс чужан сикт, чужан му төдмавны ышөдөм, вөр-ва дөзьөритны вөйпөдөм.</p> <p>«Локтыштіс». Кывбурын ывлавыв вежсьөмлөн серпас. Вєськөдлысь шыяслөн да кадакывьяслөн төдчанлун. Ывла олөмө сюся кывзысьөм. Гожся зэрсө музакөд, ывлавыв ловзьөмсө кывбур гижан ловрукөд орччөдөм.</p> <p>«Рыт-асыв кылөм». Морт да лунгөгөрся кад, налөн лөсялөм. Кывбур нимлөн вежөртас.</p> <p>«Арьявыв». Мортлысь жугыль сьөлөмкылөмьяс восьтөм. Гожся да арся</p>	<p>Лыддыны да висьтавны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Петкөдлыны Тима Веньлысь гижөдьяс төдөм. Кывзыны кывбурьяслысь юргөмсө, мичаа лыддыны найөс. Велөдны кывбур наизусьт. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Аддзыны кывбура гижөдысь художествоа приємьяс, некымын гижөдысь өткодьсө да торьяланасө. Некымын кывбур подув вылын вөчны кывкөртөд Тима Вень лирикалөн аслыспөлөслун йылысь. Бөрийны кывбурьяс дорө лөсялысь шыладьяс. Рольяс серти мичаа лыддыны пьеса текст. Орччөдны висьталан да пьеса нога текст. Мөвпавны</p>

<p>серпасьяс паныд сувтөдөм. Кывбур юргөм. Кывьяс бөрйөмын поэтлөн сям: матын вежөртаса кывьяс, унаысь шуөмьяс, мичкывьяс. Кывбурын да йөзкост бөрданкывйын өткодьторьяс.</p> <p>«Эськө». Мортлөн ыджыд көсйөмьяс. Сёрникузяслөн тэчас, кывбурын налөн төдчанлун. Кывбур нимлөн вежөртас.</p> <p>«Вылісянь». Төвся енэж образ. Кывбурлөн дженьыдлун кыдзи художествоа приём. Ас модаа, «чипаса» тэчас. Кывбурлөн гор.</p> <p>«Кодзув пи». Мойдлы да притчалы лөсяланторьяс. Морт ловлөн усьөм да кыпөдчөм, озырлун да шуд – пьесалөн шөр темаяс. Кодзув пи вежсьөмлөн помка. Пьесалөн велөдан вежөртас.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Коми поэтъяслысь ывлавыв йылысь бөрйөм гижөдьяс (Илля Вась «Гожся асыв», «Вөрын»; Лебедев М.Н. «Вогөгрся олөм»; Размыслов А.П. «Тулыс; Некрасов А.И. (Гамса) «Шондйөй-мамөй», «Бур художник гожөм», Елькин М.А. «Турунвиж», мукөд).</p>	<p>герой характер йылысь, юксыны мөвпьясөн классын. Донъявны геройөс, сылысь поступокьяссө. Лөсьөдны пьеса дорө серпасьяс, думыштны декорацияс. Пуктыны пьесасө школа сцена вылын. Гижны спектак вылө отзыв.</p>
<p><i>Литература теория</i> Кывбур юргөм.</p>	<p>Лыддьыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст.</p>

<p>Кывбур да шылад костын йитөд. Звукоподражание. Аллитерация. Ассонанс.</p>	<p>Тима Вень да мукөд поэт гижөдысь корсьны кывбур юргөмкөд йитчөм приёмьяс. Орччөдны кык, некымын кывбурлысь юргөмсө.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Пьеса</p> <p>Пьеса да театр. Сцена вылын ворсөмкөд йитчөм аслыспөлөслуньяс: действиелөн кадыс да иныс, персонаж характер восътан приёмьяс.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженъыда висътавыны медтөдчанасө. Юксьыны төдса пьесаяс, театрын аддзылөм спектакъяс йылысь мөвпьясөн.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич (4 час)</p> <p>И.Г. Торопов – Коми республикаса народнӧй гижысь. Война да писательлӧн челядьдыр.</p> <p>«Шуриклы шыд». Сьӧкыд кадӧ челядьлӧн быдмӧм-сӧвмӧм. Сиктса йӧзлӧн ӧта-мӧдлы отсасьӧм. Федялӧн морттуй. Висьтын олӧмсӧ герой синмӧн да вежӧрӧн донъялӧм. Геройлӧн сӧвмӧм, верстяммӧм. Война вуджысь йӧз: Федялӧн бать, мам, чой-вок, Пока Микит, Ош Анна. Гижӧд серти художникъяслӧн (А.В. Мошевлӧн, Ю.Н. Лисовскийлӧн) серпасьяс.</p>	<p>Лыддыны да висътавыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Вӧчны гижысь творчестволы сиӧм выставка. Тӧд вылӧ уськӧдны И.Г. Тороповлысь велӧдӧм гижӧдьяс, тӧдса геройясӧс. Ас кежысь да гораа лыддыны проза гижӧд. Ас кывйӧн висътавыны юкӧнъяс. Гӧгӧрвоны геройяслысь этшсӧ, быд торъя геройлысь инсӧ. Видлавыны гижӧдлысь тэчассӧ. Аддзыны висътасян (медводдза морт нимсянь сёрниа) текстлысь аслыспөлөслуньяс: висътасьысь геройлысь сьӧлӧмкылӧмьяссӧ, сылысь видзӧдласьяссӧ да олӧм гӧгрвоӧмсӧ. Видлавыны висът дорӧ</p>

	художникъяслысь серпасъяс, орччодны найос. Юксыны висят йылысь мөвпясөн. Велодны висьтысь юкөн наизусьт.
<p style="text-align: center;"><i>Литература теория</i></p> <p style="text-align: center;">Пейзаж литература гижёдын</p> <p>Художествоа гижёдын пейзажлөн коланлун: лоомторъяслысь кад да ин пасйём, геройяслысь сълөмкылөмъяс востём, авторлысь видзөдлас петкөдлөм. Пейзаж серпасасян искусствоын да литератураын.</p>	<p>Петкөдлыны пейзаж йылысь төдөмлунъяс. Лыддыны да гөгөрвоны литература термин востысь текст, ас кывйөн дженьыда висьтавыны медтөдчанасө, вайодны примерьяс велөдөм гижөдъясысь. Орччодны литератураын да серпасасян искусствоын ывлавыв петкөдлөм. Юксыны мөвпясөн мусаммөм пейзаж йылысь.</p>
<p style="text-align: center;">Юшков Геннадий Анатольевич</p> <p style="text-align: center;">(5 час)</p> <p>Г.А. Юшков – Коми республикаса народнӧй гижысь. Война кадся челядьдыр. Г.А. Юшков творчествоын коми йӧзлысь вежӧрсӧ да оласногсӧ дорйӧм-кыпӧдӧм.</p> <p>«Мамӧ». Кывбурын юрнуӧдысь сълөмкылөмъяс. Война кадлысь чужӧмбансӧ ӧти лоомтор отсӧгӧн востём. Мамлӧн да висьтасысьлӧн образьяс. Эня-пиалӧн матыслун, мам да пи костын топыд да некор личавлытӧм йитӧд.</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Тӧд вылӧ уськӧдны Г.А. Юшковлысь велөдӧм гижөдъяс, тӧдса геройясӧс. Тӧдмавыны, Г. А. Юшковлӧн кутшӧм небӧгъяс эмӧсь сиктса (карса) да школа библиотекаясын. Мичаа лыддыны кывбура гижӧд, велӧдны наизусьт. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Аддзыны гижөдъясысь авторлысь видзӧдлассӧ, сийӧс востысь приёмьяс. Чукӧртны коми поэтъяслысь мамъяслы сиӧм</p>

<p>«Кыйсьысьлөн висьт». Кыйсьысьлөн шог мөвпяс. Морта-мортлы эскөм. Морт олөмлөн дон. Кывбурлөн висьтасян форма, кыв.</p> <p>«Семö юкмөс». Йөз паметьын бур мортлөн олөм. Юкмөс ва да юкмөс вöчысь образьяслөн вежөртас.</p> <p>«Мөсьяс». Мөсьясөс мортъяммөдөм, тайö приёмьслөн тöдчанлун. Мөс жыннян звөн да вичко звөн – йитөд, орччөдөм. Коми йөзлөн мөс видзан традиция. Г. А. Дмитриевлөн «Вердысь» картина.</p> <p>«Пöч-пöльнымөс босьтамöй». Вөйдөр олысь йөзөс пыдди пуктөм, наөн нимкодясьөм. Пöч-пöльлысь ловсö мича востымкөд орччөдөм. Кывбурыслөн öнiя олөмлы лөсялөм.</p> <p>«Менам чом». Коми вöралысьяслөн традиция. Поэтлысь гижан уджсö вöралан чомкөд орччөдөм. Кывбурын мөд морта кадакывьяслөн тöдчанлун.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Кузубай Герд (удмурт) «Удмурт» (кывбур); Орлова Р.К. (мокша) «Чужанiнöй менам», «Лунья-рытъя», «Дi» (кывбурьяс).</p>	<p>кывбурьяс, дасьтыны аддзöм кывбурьясысь литературнöй композиция, уджавны группаясөн. Гөгөрвоны поэтөн пуктөм могсö – ошкыны-лэптыны коми йөзлысь бурсö. Орччөдны матыс темаа кывбурьяс (Г.А. Юшков «Семö юкмөс», И.А. Куратов «Синтöм пöльö»).</p> <p>Аддзыны гижөдьясыслысь ас сиктса олөмкөд йитөд. Некымын гижөд подув вылын вöчны кывкөртөд Г.А. Юшков поэзияын медшөр тема йылысь. Төдмасьны Г.А. Дмитриевлөн «Вердысь» картинаөн, орччөдны Г.А. Юшковлөн «Мөсьяс» кывбуркөд. Аддзыны тайö тема вылө мукөд картинаяс, гижөдьяс.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p><i>Лирика. Лирика герой</i></p>	<p>Лыддьыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст,</p>

<p>Лирика гижёдын лирика герой нимсянь мөвпалом да сёрнитом, сёлөмкылөмьяс восьтом. Лирикаын «ме» да «ми» формаяслон төдчанлун.</p>	<p>торйодны медшөр мөвпьяссө. Вайодны учебникын сетом статья дорө ас примерьяс. Петкодлыны лирика йылысь мукөд төдөмлуньяс.</p>
<p style="text-align: center;">Ногиев Иван Иванович</p> <p style="text-align: center;">(3 час)</p> <p>Гижысь олөмысь да творчествоысь төдчана пасьяс. Коми журналъясын йөзөдөм гижөдьяс, «Винегрет» книга.</p> <p>«Руб». Талунья олөмысь проблемаяс кыпөдөм: вина юом – курыд шог. Вина юысь мамлөн веськодь сёлөм. Ыджыд мамлөн мелілун, зонка вөсна кывкүтөм. Нывбаба-героиняслөн портретьяс. Витя – писькөс мывкыда, бур сёлөма зонка. Висьтын бөрья лоомторлөн вежөртас. Висьтлөн кыв.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Ногиев И.И «Винегрет» небөгысь бөрйөм гижөдьяс.</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Ас кежысь төдмасыны гижөдөн, бөрйыны гораа лыддьөм вылө юкөньяс, мичаа лыддыны найөс урок вылын. Лөсьөдны гижөдлысь план. Ас кывйөн дженьыда висьтавыны гижөдлысь сюрөссө. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Гөгөрвоны авторлысь шөр могсө, гижөдлысь – темасө да шөр мөвпсө. Юксыны гижөд йылысь мөвпьяссөн. Лөсьөдны гижөд вылө отзыв.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Литература теория</i></p> <p style="text-align: center;">Проза гижёдын герой да автор</p> <p>Герой да серпасалан кад. Герой олөмын уна йөзлысь оласног петкодлөм. Герой – авторлысь видзөлас восьтысь.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженьыда висьтавыны медтөдчанасө, вайодны содтөд примерьяс. Велөдөм гижөдьяс серти гижны нейджыд сочинение автор да герой костын йитөдьяс йылысь.</p>
<p>Васютов Юрий Константинович</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь</p>

<p style="text-align: center;">(4 час)</p> <p>Гижысь олӧмысь да творчествоысь тӧдчана пасъяс. Ю.К. Васютов – челядьлы гижысь.</p> <p>«Шондіа вой». Повесытын война кадся челядьдыр тема. Сиктса челядьлӧн олӧм, ёртасьӧм, аслысногӧн мӧвпалӧм, фронтлы отсасьны кӧсйӧм. Глафиранналӧн образ. Челядьлы гижӧдлӧн кыв.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Чавайн С.Г. (мари) «Рас» (комиӧдіс Ю. Васютов).</p>	<p>йылысь юӧртан текст. Ас кежысь тӧдмасьны гижӧдӧн, бӧрйыны гораа лыддьӧм вылӧ юкӧнъяс, мичаа лыддьыны найӧс урок вылын. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Гӧгӧрвоны гижӧдлысь темасӧ, юрнуӧдан мӧвпсӧ, шӧр геройлысь да ёртъясылысь характеръяс, налысь инсӧ ӧтув коллективын.</p> <p>Тӧдмавны ас сиктса школалысь война кадся историсӧ, корсьны велӧдчысьяс да велӧдысьяс йылысь юӧръяс. Лӧсьӧдны война кадся школа йылысь ӧтувъя удж.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Литература теория</i></p> <p style="text-align: center;">Портрет литература гижӧдын</p> <p>Портретлӧн литература гижӧдын тӧдчанлун: портрет отсӧгӧн геройкӧд тӧдмӧдӧм, сылысь этшӧ да авторлысь донъялӧмсӧ восьтӧм. Мортлысь ортсысӧ серпасалысь приёмъяс.</p>	<p>Лыддьыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст, торйӧдны медшӧр мӧвпъяс, вайӧдны примеръяс велӧдӧм гижӧдъясысь.</p> <p>Вӧчны «Портрет литератураын да мукӧд сикас искусствоын» тема вылӧ юӧр, вӧдитчыны серпаса альбомъясӧн, компьютерӧн да мукӧд сикас техникаӧн. Лӧсьӧдны «Портрет коми серпасасян искусствоын» выставка.</p>
<p style="text-align: center;">Лодыгин Василий Григорьевич</p> <p style="text-align: center;">(2 час)</p>	<p>Лыддьыны да висътавны гижысь йылысь юӧртан текст. Мичаа</p>

<p>Гижысь олöмысь да творчествоысь тöдчана пасьяс. В.Г. Лодыгин – кывбур да сыланкыв гижысь.</p> <p>«Менам чужанінын». Кывбур-сыланкыв. Чужанін ыдждöлөм. Поэт чужанінлысь аслыспöлöслунсö восьтысь образьяс, приёмьяс. Мичкывьяс, кывбурын налөн тöдчанлун. М. Оверинөн лöсьöдөм шылад, сылөн мичлун.</p> <p>«Дзюлюкöй дай юöй...». Юлөн тöдчанлун коми олöмын. Юлөн ловьялун. Поэтлөн сьöлөмкылөмьяс, найöс восьтысь приёмьяс.</p> <p>Мыр. Вöрса ю. «Уна-уна дзоридза...». Ловья вöр-ва – В. Лодыгин поэзияын медшöр тема. Поэтлөн образ. Поэт да вöр-ва – öта-мöдöс радейтысьяс.</p> <p>Керка. Кывбурлөн настроение. Керка тшупөм-лэптөм – радлунөн тырөм удж. Гижöд кыв да вежöртас: коми сиктлы, коми войтырлы бурсиөм.</p> <p>Коркö волö вай Эжва йылö. Кывбур-шыöдчөм. Поэтлөн чужанін. Поэтлөн да чужанінас корөм йöзлөн образьяс.</p>	<p>лыддыны кывбурьяс. Велöдны наизусьт. Кывзыны сыланкывьяс, велöдны найöс. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Гөгöрвоны кывбурьяслысь медшöр аслыспöлöслуньяс, торйöдны художествоа приемьяс. Адззыны гижöдьяс костысь йитöдьяс, найöс öтувтанторьяс. Адззыны-гөгöрвоны чужан сиктлысь (карлысь) аслыспöлöслун, лöсьöдны чужанін йылысь серпаса гижöд.</p>
<p>Велöдөм материал кывкöрталөм (2 час) Велöдөм да сьöлөм вылө воөм гижöдьяс</p>	<p>Пырöдчыны ёрта сёрниö 6-öд классын велöдөм да ас кежысь лыддьöм гижöдьяс йылысь.</p>

йылысь сёрни. Велөдчан небөг выльысь видлалом, сійос аттьоалом да ськөд колльөдчөм.	Юксыны мөвпьясөн мусаммом гижөдьяс йылысь. Төд вылө уськөдны велөдом теоретико-литературной материал, терминьяс. Выльысь видлавны велөдчан небөг, доньявны сійос да во чөжся велөдчан удж.
---	--

VI классын вомгора да гижан уджыяс

1. Художествоа да публицистика текстьяс ас кежысь да гораа колан өдөн лыддьөм.
2. Наизуьт велөдом текст висьталөм.
3. Гижөд йылысь юаломьяс вылө вочавидзөм, нейджыд гижөдлысь сюрөссө да кывсө видлалөм.
4. Литература гижөд серти прөстой да паськыд планьяс лөсьөдом.
5. Нейджыд гижөд, гижөдлысь юкөн ас кывйөн висьталөм (подробнөя, дженьдөдомөн).
6. Гижөд доньялөм.
7. Коми йөзлысь традицияс, чужанінлысь история да талунья олөм төдмалөм подув вылын нейджыд гижөд лөсьөдом.
8. Ас кежысь лыддьөм небөг, видзөдом серпас, спектак доньялөм.

Наизуьт велөдны:

Куратов И.А. «Синтөм пөльө», бөрийөм гижөд.

Лебедев М.Н. Бөрийөм гижөд.

Небдинса Виттор. Бөрийөм гижөд.

Тима Вень. «Локтыштіс», «Арьявыв».

Торопов И.Г. «Шуриклы шыд» висьтысь бөрийөм юкөн.

Юшков Г.А. «Мамө», бөрийөм гижөд.

Лодыгин В.Г. Бөрийөм гижөд.

VI классын төдөмлүн да кужөмлүн сөвмөдөм

Велөдчысыяс төдмаласны:

5. Төдчана коми гижысыясөс.
6. Видлалөм художествоа гижөдьяс, налысь содержанияесө;
7. Наизусьт велөдөм текстьяс;
8. Фольклор да литература теорияысь велөдөм понятиеяс, терминьяс.

Велөдчысыяс велаласны:

1. Мичаа да колана өдөн лыддыны художествоа да публицистика текстьяс; лыддян өдыс 100-110 кыв өти минутаөн.
2. Мичаа висьтавны наизусьт велөдөм текст;
3. Ас кывйөн висьтавны гижөдлысь, гижөд юкөнлысь сюрөссө;
4. Лөсьөдны гижөд серти прөстөй да паськыд план;
5. Гөгөрвоөдны гижөдлысь темасө, шөр мөвпсө;
6. Сёрнитны герой йылысь, восьтыны сылысь морттуйсө;
7. Аддзыны герой характер восьтысь приёмьяс;
8. Орччөдны гижөдын серпасалөм да збыль олөм;
9. Висьтавны мөвпьяс лыддьөм произведение (небөг) йылысь
10. Корсьны колана юөр, юөрьяс велөдчан да отсаян небөгьясысь, кывкудьясысь да спрвочникьясысь.
11. Гижны нейджыд сочинение, лөсьөдны серпаса гижөд.

VII КЛАСС (53 час)

Темаяс, велөданторлөн сюрөсыс	Велөдчысьлөн удж
Литература мукөд искусствовояс пөвстын (1 час)	Лыддыны ас кежысь да гораа юөртан да научной стилия текст. Төдмасыны школаса библиотекаын

<p>Искусство – морт олём образнӧя всьтӧм-петкӧдлӧм. Художествоа образ. Литература – кыв искусство. Литературалӧн иныс искусстволӧн мукӧд сикас пӧвстын. Художествоа да художествотӧм сёрни, художествоа да научнӧй гижӧд.</p>	<p>да кабинетын литература теориясыс словарьсӧн, аддзыны словарясыс велӧдан тема серти статьяс. Гижӧмӧн дженьыда гӧгӧрвоӧдны литература теориясыс понятиеяс, вайӧдны ас примерьяс.</p>
<p>Куратов Иван Алексеевич (4 час)</p> <p>И.А. Куратов – национальнӧй поэт. И.А. Куратовлӧн медводдза йӧзӧдчӧмьяс, Усть-Сысольскын олан да уджалан кад. И.А. Куратов йылыс Ф.И. Забоевалӧн казтылӧмьяс.</p> <p>«Важся коми войтырлӧн кодралӧм». Крестьянинлӧн олан идеал, мӧдар югыд йылыс чайтӧмьяс. Кывбур текстын авторлӧн петкӧдчӧм.</p> <p>«Том ныв (Шондӧбанӧй, бур таланӧй ...)». Томлун – морт олӧмын медся мича пӧра. Кывбурлӧн аслыспӧлӧслун: шылад, том нылӧс ошкан-мичмӧдан кывьяс, шыӧдчӧмьяс, горӧдӧмьяс, сёрникузяслӧн тэчас.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Куратов И.А. «Пӧрыс морт», «Коми бал».</p>	<p>Лыддьыны да висьтавыны гижыс йылыс юӧртан текст. Сюся кывзыны велӧдысылыс да ёртъяслыс сёрнисӧ, торйӧдны сёрнисыс медтӧдчанасӧ, дженьыда гижны тетрадьӧ.</p> <p>Тӧдмавыны, кутшӧмӧн вӧлис Усть-Сысольск И.А. Куратов олан кадӧ.</p> <p>Кывзыны кывбурьяс лыддьӧм. Гӧгӧрвоӧдны ёрта ёртлы, кызди колӧ лыддьыны кывбурьяссӧ, мичаа лыддьыны найӧс.</p> <p>Велӧдны наизусьт, лӧсьӧдчыны мичаа висьтавыны классын.</p> <p>Корсьны кывбур текстьясыс тӧдчана приёмьяс, йитны гижӧд вежӧртасыскӧд.</p> <p>Вочавидзны юалӧмьяс вылӧ.</p> <p>Содтӧд тӧдмасьны И.А. Куратов кывбурьясӧн, бӧрйыны</p>

	<p>велодан кывбурьяслы лөсялысьясос (геройяс, тема серти). Орчодны И. Куратовлысь том да пöрысь йöз йылысь некымын кывбур («Том ныв», «Гöль зон», «Синтöм пöльö», «Пöч»), вöчны кывбурьяс серти кывкортöдьяс (гөрвоодны ёрта ёртлы поэтлысь мөвпсö).</p>
<p>Литература теория</p> <p>Мичкыв сикасьяс. Йöзкост мичкыв.</p> <p>Мичкыв – тшöкыда паныдасьлысь да став сикас гижöдлы лөсялысь приём.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, торйöдны медшөр мөвпьяс, вайöдны примерьяс велөдöм гижöдьясысь. Вайöдны примерьяс ас кежысь бөрйöм текстьясысь.</p>
<p>Йöзкостса творчество</p> <p>(6 час)</p> <p>Предание. Преданиелы лөсяланаторьяс: важөн вöвлöмтор йылысь висьталöм, шемöсмöдан вежöра да вына герой, вöвлöмторлысь инсö стöча индöм-висьталöм. Предание сикасьяс.</p> <p>Перымса Степан йылысь преданиеяс. Перымса Степан – збыль вöвлöм морт да преданиеса герой. Перымса Степан да туньяс. Перымса Степан да вежа кыз. Перымса Степан синтöммöдö Емдинсаясöс.</p>	<p>Лыддыны ас кежысь да гораа юортан да научной стилия текст. Аддзыны текстысь понятие восьтан юкөньяс.</p> <p>Тöдмасьны фольклор текстлөн аслыспөлöслунөн. Колана ногөн (висьтасян ногөн) лыддыны йöзкост текстьяс, висьтавыны ас нимсянь некымынöс.</p> <p>Тöдмасьны велодан жанрьяслөн аслыспөлöслунөн, кужны торйöдны найöс öта-мöдысь.</p> <p>Орчодны предание да</p>

<p>Чуд йылысь преданиеяс. Чуд йылысь преданиеяслөн паськалём, сюжет артмодысь лоомторьяс. Чудьяс да коми войтыр.</p> <p>Места ним гөгөрвоодан предание. Тайö сикас преданиелөн аслыспөлослун. Чужан сикт (кар) гөгөрсä места нимьяс, налөн артмём, йöзкост гөгөрвоодём.</p> <p>Легенда. Легенда – христианскöй эскöмкöд йитчём висьт. Йöзкост легендалөн Библияса легендаясысь торьялёмьяс.</p> <p>Ной праведник йылысь легенда («Пётöпа йылысь»). Ной йылысь Библияын висьталём. Ной – йöзкостса герой. Пётöпа йылысь Библия да йöзкост сюжетьяс орччöдём.</p> <p>Исус Кростос, Микöла угодник йылысь легендаяс. Шемöсмöдысь лоомторьяс, легенда геройкöд йитчём чудесаяс. Легендаяслөн вежöртас.</p> <p>Быличка. Быличкалөн мифкöд йитчём: вөр-ва да морт олёмысь гөгөрвотёмторсö аслыспөлос ногөн, ставсö ловзьöдёмөн гөгөрвоодём. Вöвлытём ловьяскöд виччысьтём паныдасьлёмьяс да мукöд шензьöдана лоомторьяс йылысь висьтасьöмьяс. Быличкалөн сикасьяс. Быличкаса</p>	<p>легенда геройясöс.</p> <p>Тöдмасьны коми да мукöд войтырлөн йöзкост проза серти небöгьясөн (предание, легенда, быличка чукöрьясөн). Орччöдны коми да мукöд войтырлысь текстьяс.</p> <p>Видлавны йöзкост проза геройясöс да сюжетьяс восьтысь серпасьяс (А. Мошевлысь, В. Игнатовлысь, мукöдлысь).</p> <p>Библиотекаын уджалысь да велöдысь отсöгөн лöсьöдны фольклор чукöртысьяс да туялысьяс йылысь юөртёмьяс.</p> <p>Бать-мам, пöч-пöль отсöгөн чукöртны-гижавны йöзкост висьтасьöмьяс, пасйыны вистасьысьсö, серпасавны висьтасьöмьяссö, текстьясысь да серпасьясысь лöсьöдны ки пом небöг.</p>
--	---

<p>персонажъяс. Висьтасъысылӧн образ.</p> <p>Коми йӧзкостса проза чукӧртысьяс, йӧзӧдысьяс, туялысьяс.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Перым войтыръяс фольклорын быличкаяс.</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Литература теория</i></p> <p>Йӧзкоста творчество да литература</p> <p>Йӧзкоста творчестволӧн да литературалӧн ӧткодыс да торъялӧмыс. Литературалӧн фольклоркӧд йитӧд. Йӧзкостса творчествоыс «босьтӧмторьяс» литератураын.</p>	<p>Ас кежысь лыддьыны да гӧгӧрвоны научнӧй стилия текст, лыддьыны сийӧс гораа, торйӧдны медтӧдчанасӧ, висьтавны.</p> <p>Тӧд вылӧ уськӧдны йӧзкоста творчествокӧд йитчӧм литература гижӧдьяс (V да VI классъясын велӧдӧмъясӧс). Вӧчны кывкӧртӧд сы йылысь, мый вермӧ «босьтны» фольклорысь литература.</p>
<p style="text-align: center;">Юхнин Василий Васильевич (3 час)</p> <p>Гижысь олӧмысь тӧдчана пасьяс. «Алӧй лента» – коми олӧм йылысь роман.</p> <p>«Кык вок – кык друг» («Алӧй лента» романысь юкӧн). Вӧр-ва коми морт олӧмын. Коми вӧралысьяслӧн нэмвӧйся видзӧдласьяс да обычайяс. Найӧс восьтӧмын быличкаяслӧн тӧдчанлун. Кык воклысь характерьяс ӧтпырйӧ восьтӧм. Лыско – торъя персонаж, сылӧн иныс серпасалӧм олӧмын. Вӧр да вӧралӧм серепасьясын гижысьлӧн мастерство.</p>	<p>Ас кежысь лыддьыны да гӧгӧрвоны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст, ас кывйӧн висьтавны сийӧс. Дасьтыны гижысьлӧн олӧм да творчество серти выставка.</p> <p>Ас кежысь лыддьыны проза текст. Бӧрйыны юкӧнъяс гораа лыддьӧм вылӧ. Дасьтысьны да лыддьыны выразительнӧя.</p> <p>Вӧчны гижӧд серти некымын сикас план, гӧгӧрвоны план сикасьяслысь аслыспӧлӧслунсӧ.</p> <p>Группаяс вылӧ юксӧмӧн дженъыда висьтавны гижӧдлысь</p>

<p><u>Содтөд лыддьом:</u> Юхнин В.В. «Комсомоллөн быдтас» (Н. Оплеснин йылысь очерк).</p>	<p>сюрөссө лөсьөдөм план серти. Вочавидзны юалөмъяс вылө. Донъявны геройясөс, гөгөрвоодны налысь этшсө лоөмторьяскөд йитөмөн. Төд вылө уськөдны гижөд (гижөдъяс), көні шөр геройөн лоө пемөс. Орччөдны Лыско йылысь юкөнкөд. Гөгөрвоодны авторлысь видзөдлассө да могсө.</p>
<p>Вурдов Алексей Иванович (1 час)</p> <p>Гижысь олөмысь төдчана пасьяс. Творчествоын шөр темаяс. Гижысьлөн аслыспөлөс кыв (диалектизмьяс литература гижөдын).</p> <p>«Сола гу». Места ним йылысь предание – висьтлөн подув. Тюнь образын предание геройлы лөсяланторьяс.</p> <p>«Зарни ныв». Вөралөм – коми литератураын аслыспөлөс да төдчана сюжет. Йөзкост быличкакөд висьтыслөн йитөд. Висьтлөн кыв (вомгора сёрни вылө мунөм).</p> <p><u>Содтөд лыддьом:</u> Омель Лади (удмурт) «Инмар да Морт», «Юсьяс – йөз», «Ыджыд Крезьлөн гор», «Ыджыд</p>	<p>Лыддыны гижысь олөм йылысь юөртан текст, дженьыда висьтавны сійөс. Видлавны гижөдьяссө йөзкост висьтасьөмьяскөд йитөдын. Лөсьөдны гижөдъяс сертиыс йөзкост нога виьтасьөмьяс. Орччөдны артмөм текстьяссө авторыслөн висьтъяскөд. Видлавны литература гижөдьяссө кыв боксянь.</p>

<p>өшиньö».</p>	
<p style="text-align: center;">Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич) (6 час)</p> <p>Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. Гражданскöй войнакöд йитчöм кадколаст Тима Вень олöмын. Тима Вень – коми литературалы подув пуктысь, фольклор чукöртысь. Тима Вень – вуджöдчысь.</p> <p>«Öтитор чорыда». Поэтлөн образ да кöсйöмьяс. Кывбур синтаксислөн аслыспöлöслун. Синоним вежöртаса шуöмьяс.</p> <p>«Важ висьталöмьяс». «Вөр керкаын». «Пасйöд вунöмысь». Фольклор произведениелөн стöч местакöд йитчöм. Тима Вень – йöзкостса сьыланьяс да висьтыяс чукöртысь. Помöсдинсалөн висьтасьöмьяс.</p> <p>«Шог асыв». Висьтлөн историческöй подув. Война образ. Война – олöм кисьтысь лёк вын. Висьтлөн аслыспöлöслун: ывлавывлөн мича серпасьяс, ывлавывлөн чöвлун да война шыяс паныд сувтöдöм, лоöмторьяс тэрыба вежсьöм, шөр геройлөн абутöмлун, сиктö пырысь</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Учебникын сетöм статья да водзынджык босьтöм тöдöмлуньяс подув вылын лöсьöдны нейджыд юöртöм гижысь олöм да творчество йылысь.</p> <p>Гөгөрвоны произведениелысь гижан кадкöд да сйö кадся литературалөн могьяскöд йитчöмсö.</p> <p>Ас кежысь да гораа лыддысьны.</p> <p>Тöдмасьны словарь отсöгөн тöдтöм кывьяс вежöртасөн. Торйöдны тöдтöм кывьяс пöвстысь диалектизмьяс.</p> <p>Тöдмасьны гижöдлөн историческöй подулөн. Видлавны гижöд: гөгөрвоны авторлысь видзöдлас да видзöдлассö восьтысь приёмьяс.</p> <p>Адзыны медся тöдчанторьяссö писательлөн гижан ногысь (стильысь).</p> <p>Лöсьöдны проза гижöдлысь цитатаясысь план.</p> <p>Лыддыны текстсö (юкөн)</p>

<p>еджыдьясӧс донъялан приёмьяс. Висьтлӧн композиция: прологлӧн да эпилоглӧн ин да художествоа вежӧртас. Висьт нимлӧн вежӧртас.</p> <p>«Медбӧрья кымӧртор» (Пушкин вылысь). А.С. Пушкин Тима Вень олӧмын. Вуджӧдӧм кывбурлӧн аслыспӧлӧслун. Вуджӧдчысьлӧн тыдовтчӧм.</p> <p>«Кӧдзыд ю дорын керка» (Д.Н. Мамин-Сибиряк). Ӧтка пӧрысь мортлӧн олан этш, пытшкӧсса мичлун. Вӧр-ва да йӧз Елесь олӧмын. Музгарко йылысь мӧвпьясын геройлӧн вощӧм. Роч Д.Н. Мамин-Сибиряклӧн да коми Тима Веньлӧн матыслун.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Тима Вень «Сартаса биӧн». Коми гижысьяслӧн вуджӧдӧмьясысь: Гаршин В.М. «Сигнал» (вуджӧдӧс Г.А. Фӧдоров).</p>	<p>художественнӧя, действие мунанногсӧ петкӧдлӧмӧн.</p> <p>Бӧрйыны юкӧн да гижны сы серти изложение. Велӧдны проза гижӧдысь юкӧн наизусьт.</p> <p>Тӧдмавны вуджӧдчӧмлысь тӧдчанлунсӧ литература сӧвмӧдӧмын. Гӧгӧрвоны вуджӧдчӧмлысь да вуджӧдан гижӧдьяс бӧрйӧмлы помкасӧ.</p> <p>Орчӧдны висьт авторлысь да вуджӧдчысьлысь идеальяссӧ, гӧгӧрвоӧдны матыслунсӧ да торьялӧмсӧ, донъявны вуджӧдӧмсӧ.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Художествоа гижӧд кыв (синтаксислӧн аслыспӧлӧслун).</p> <p>Сӧрникузяын кыв пӧрадок кызди художествоа приём. Сӧрникузя тӧчаслӧн гижӧд могкӧд йитчӧм.</p>	<p>Лыддьыны да гӧгӧрвоны литература термин вощтысь текст, торйӧдны медшӧр мӧвпьяс, висьтавны да гижны найӧс, вайӧдны примерьяс велӧдӧм гижӧдьясысь. Корсьны примерьяс ас кежысь бӧрйӧм текстьясысь.</p>
<p>Нӧбдӧнса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддьыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст.</p>

<p style="text-align: center;">(2 час)</p> <p>Гижысь олөмысь төдчана пасьяс. Нёбдінса Витторлөн коми печать вöсна тöждысьöм, комиөн гижысьясöс котыртöм. Нюмсера гижöдьяс Нёбдінса Виттор творчествоын.</p> <p>«Казытылан торпыригыяс». Казытылöм – литературалөн аслыспөлöс жанр. Революциябöрся вояслөн серпас Нёбдінса Виттор казытылöмьясын. Гижысь ёртъяслысь удж сьлөмсянь донъялöм.</p> <p>«Тутуруту Семö». Сиктса гажлөн нюм петкöдысь серпас. Кывбурлөн тэчас да ритм. Повторьяс отсöгөн действиесö тэрмөдöм, мукöд приемьяс. Гротеск.</p> <p>«Дона гу вылын». Кывбур гижан кад. Став коми йöз нимсянь сёрни, Домнаöс казытылöм-ыдждöдлöм. Героинялысь образ лöсьöдан приёмьяс. Шыödчöмьяс-чукöстöмьяс отсöгөн Домнаöс «ловзьöдöм». Сёрнитысьлөн образ.</p>	<p>Учебникын сетöм статья да водзынджык босьтöм тöдöмлуньяс подув вылын лöсьöдны гижысь олöм да творчество йылысь юөртöм.</p> <p>Кывзыны выразительнöя лыддьöм. Дасьтысьны выразительнöя лыддьыны кывбур текст: гөгөрвоödны кывбур юргöмсö, интонация кыптöм да лэччöм.</p> <p>Кывзыны шыладалöм текст (сыланкыв). Юксыны мөвпьясөн сыланкыв да сьылöм йылысь.</p> <p>Видлавны кывбурьяссö сетöм юалöмьяс серти.</p> <p>Тöдмавны кывбурлысь жанр, жанркöд йитчöм аслыспөлöслуньяс.</p> <p>Тöдмасьны Домна Каликовалөн олөмөн да подвигөн. Подулавны поэтлысь сьölöм кылöмьяссö, налысь кывбурын вощьöмсö.</p> <p>Вöчны кывкөртöд поэт творчество йылысь велöдöм гижöдьяс подув вылын.</p>
<p>Фролов Николай Адрианович</p> <p style="text-align: center;">(2 час)</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддьыны гижысь олөм йылысь юөртан текст.</p>

<p>Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. Н.А. Фролов – учёной да поэт. Гижан ног: ывлалысь мичсö аслыспöлöса юргысь кывбурьясын пекöдлыны кужöм. Сыктывкар университетын математика юкөн котыртöмын Н.А. Фроловлөн тöдчанлун.</p> <p>«Домна». Домна Каликовалөн збыль олöм да литература образ. Домналөн героизм, ассыс том олöмсö йöз шуд вöсна сетöм. Кöч Семöлөн да Кыз Прокöлөн образяс, революция кадö олан туй бöрйöм. Поэмаын лирика да висьталан юкөнъяс. Ывла серпасьяс. Персонажъяслөн сёрнитанног.</p> <p>Домналөн образ серпаса искусствоясын: Владимир Афанасьевич Рохинлөн, Владислав Никанорович Мамченколөн, Энгельс Васильевич Козловлөн, Василий Георгиевич Игнатовлөн да мукöдлөн Домна Каликовалы сиём уджъяс (бöрйöм серти).</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Фёдоров Г.А. «Кыа петигөн» (юкөнъяс).</p>	<p>Лöсьöдны текст серти план. Гижны дженьыд изложение.</p> <p>Ас кежысь тöдмасьны текстөн. Кывзыны выразительнöя лыддьöм. Лыддьыны выразительнöя бöрйöм юкөнъяс. Лыддьыны рольяс серти. Велöдны юкөн наизусьт.</p> <p>Лöсьöдны гижöдлысь план: ас кывъясөн, цитатаясысь.</p> <p>Висьтавыны кывбура гижöдлысь сюрöссö ас кывйөн.</p> <p>Видлавыны гижöдсö сетöм юалöмьяс серти. Аддзыны геройяс костса йитöдьяс, шөр героинялысь образсö серпасалан ногьяс. Торйöдны лирика да висьталан юкөнъяс, йитны гижöдлысь композициясö жанркöд.</p> <p>Орчöдны поэмасö В.А. Савинлөн «Домна гу вылын» поэмакöд. Тöдмасьны Коми республикаса художникъяслөн да скульпторъяслөн Домналы сиём произведениеясөн, орчöдны найöс. Öтувйөн лöсьöдны гижöд (альбом, буклет) «Домна Каликовалөн образ коми искусствоын».</p>
<p><i>Литература теория</i></p>	<p>Лыддьыны да гөгöрвоны</p>

<p>Поэма.</p> <p>Поэма – лирика жанр. Поэма да кывбур костын өткодыс да торъялөмыс. Поэмалы лөсялысь темаяс.</p>	<p>литература термин восьтысь текст, торйөдны медшөр мөвпьяс, висьтавыны да гижны найөс.</p> <p>Орчөдны кывбур да поэма, кыв бурын да поэмаын геройлысь образ восьтөм.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич (5 час)</p> <p>Гижысь олөмысь төдчана пасьяс. Томдырся кад йылысь гижысьлөн казтылөмьяс.</p> <p>«Көни тэ, кар?». Война кадө быдмөм том йөзлөн удж да олөм, айму вөсна кывкутөм. Зонкаяслөн характерьяс: Федя, Микол, Шыр. Висьтын вөр-ва серпасьяс, шөр геройлысь морттуйсө восьтөмын налөн төдчанлун. Джуджыд сьөлөм кылөмьяса висьтасьөм. Лоөмторьяслөн унаысь зэвтчылөм да личалөм.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Афанасьев Е.А. «Войнабөрся повесът».</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддьыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Төд вылө уськөдны велөдөм гижөдыяс. Вөчны велөдөм гижөдыяс йылысь юөртөм.</p> <p>Ас кежысь төдмасьны гижөдөн. Лыддьыны выразительнөя. Велөдны юкөн наизусьт.</p> <p>Торйөдны висьтсө юкөньяс вылө, сетны юкөньяслы ним. Висьтавыны өти-кык лоөмтор йылысь текстсө өна вежлавтөг да вежлалөмөн (ас нимсянь).</p> <p>Донъявны геройяслысь морттуйсө.</p> <p>Кыпөдны «вензян» сөрни геройяслөн өртасьөм йылысь, подулавны шөр геройлысь поступокьяссө (Федя да Микол, Федя да Шыр).</p>
<p>Коми поэтыяскөд во гөгөр.</p> <p>Төвся серпасьяс</p>	<p>Төдмасьны велөдчан небөглөн юкөнөн (разделөн): гижысьяс</p>

<p style="text-align: center;">(6 час)</p> <p>Елькин Михаил Андреевич. «Жор лымйыс тӧдса видзьяс вылас водас...». Арсянь тӧлӧ вуджан кадлӧн серпас. Мортлӧн аскылӧм. Кывбурын паныд сувтӧдӧмьяс.</p> <p>«Абу ёна кӧдзыд. Ывла шань...». Ловья ывлалӧн образ. Ловзьӧдӧм – кывбурын тӧдчана прием.</p> <p>Худяков Михаил Михайлович. «Медводдза лым». Мортлӧн ывлакӧд йитчӧм. Художник В.М. Худяковлӧн «Тӧв пуксьӧм» серпас.</p> <p>Попов Серафим Алексеевич. «Лымйӧн тӧбсьӧм рас да оль». Тӧв – чӧвлуна кад. Узьмӧдчӧм вӧр-валӧн кокни ун.</p> <p>Козлов Евгений Валерьянович. «Тӧвся вӧрын». Тӧвся вӧрын мортлӧн аскылӧм. Мортлӧн вӧркӧд ёртасьӧм.</p> <p>Размыслов Ананий Прокопьевич. «Лыжи вылын». Том мортлысь кыпыдлун, пельклун восьтӧм: тэрыб действие петкӧдлысь кывьяс да кыв тэчасьяс, мукӧд приемьяс.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Тот А. (венгр) «Март», Гараи Г. (венгр) «Июнь», Вавилин М. (перым-коми) «Медводдза гар талун потіс...», Метс А. «Лӧня унмовсисны керӧсьяс», Гуляева Л.</p>	<p>йылысь юӧртӧмьясӧн, вӧзйӧм юалӧмьясӧн да уджъясӧн, гижӧдьясӧн.</p> <p>Дасьтысьны да выразительнӧя (художественнӧя) лыддыны кывбурьяс. Петкӧдлыны интонация отсӧгӧн поэтлысь, лирика геройлысь сьӧлӧмкылӧмьяс. Лыддыны ӧта-мӧдлы, донъявны лыддьӧмсӧ. Велӧдны наизусьт.</p> <p>Тӧд вылӧ уськӧдны кывбура гижӧд йылысь тӧдӧмлуньяс. Видлавны кывбурьяссӧ. Орчӧдны кывбурьяссӧ: образьяссӧ, кывсӧ, тэчассӧ.</p> <p>Тӧдмасьны М.М. Худяковлӧн «Тӧв пуксьӧм» серпасӧн, мукӧд художникъяслӧн серпасьясӧн. Орчӧдны, йитны кывбура гижӧдьяс да серпасьяс.</p> <p>Орчӧдны тӧвся кад йылысь коми да роч поэтъяслысь кывбурьяс.</p> <p>Казявны тӧлын ывлалысь да мортлысь олӧмсӧ, лӧсьӧдны ас серпасьяс да гижӧдьяс тӧвся кад йылысь. Вӧчны выставка.</p>
--	---

<p>(перым-коми) «Быттьö гожöмыс орччöн на кылö...»</p>	
<p>Литература теория</p> <p>Метрика: хорей, ямб, дактиль, амфибрахий, анапест.</p> <p>Кывбура да кывбуртöм сёрни. Кывбура сёрнилöн ритм, стихъяс да слогъяс вылö юксём. Кык да куим слога размеръяс.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст. Кывбур размеръяс вылö корсьны примеръяс видлалöм да мукöд гижöдысь.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич</p> <p>(4 час)</p> <p>Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. Йöзöдлöм небöгъясöн тöдмасьöм. Чужан кыв да му дорйöм – гижысь творчествоын медшөр тема.</p> <p>«Конö Семö». Конö Семö да Генагей костын топыд йитöд. Верстьö мортлöн быдмысь войтыр понда быдлунся тöжд, кужöмön велöдöм. Генагейлысь морттуйсö восьтан приёмъяс. Висьт тэчас. Висьтасянног.</p> <p>«Кодлы шуштöм чужан муыс». Морт олöмын меддонаторъяс йылысь шызьöдан сёрни (чужан му, мам, чужан кыв). Чужан му кедзовтысьöс донъялöм.</p> <p>«Сы мында Зыряновск эм Сибириын». Коми йöз – Сибыр овмöдысь войтыр. Коми мортлöн</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олöм йылысь юёртан текст. Тöд вылö уськöдны велöдöм гижöдъяс. Вöчны тöдса гижöдъяс йылысь юёртöм, челядылы сиöм небöгъясысь выставка. Видлавны небöгъяссö, донъявны гижысьлысь да художниклысь уджсö. Лыддыны мусаммöм гижöдъяс.</p> <p>Ас кежысь да гораа лыддыны висьт. Видлавны гижöдсö: гөгөрвоодны шөр геройлысь да висьтасысьлысь йитöдсö, налысь этшсö, висьт композициялысь тöдчанлунсö. Донъявны гижысьлысь кывсö. Велöдны юкөн наизусть.</p> <p>Кывзыны выразительнöя лыддьöм. Дасьтысьны да выразительнöя лыддыны</p>

<p>збойлун, повтöмлун, ылі муясöдз воöдчыны кöсйöм да сям. Поэтлөн видзöдлас.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Юшков Г.А. «Медся кокни мортлы чужан муас», «Ми – комияс», «Ылі туйö петöмаöсь юсьяс»; Вагатова М.К. (хант) «Хетта».</p>	<p>кывбурьяс. Велöдны наизусьт.</p> <p>Велöдчан небöгын вöзйöм юалöмьяс вылö подуласьöмөн видлавны кывбурьяссö. Гөгөрвоöдны öта-мöдлы кывбурьяслысь вежöртассö, гижысьлысь видзöдлассö коми йöз вылö.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Висьтасьöм да висьталöм.</p> <p>Художествоа гижöдын медводдза морт нимсянь да коймöд морт нимсянь сёрни.</p>	<p>Лыддьыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст. Корсьны примерьяс висьтавлан да висьтасян текстьяслысь, орччöдны сёрнитысьяслысь (висьталысьлысь, висьтасьысьлысь) петкöдчöмсö. Лöсьöдны текстьяс медводдза морт нимсянь, коймöд морт нимсянь.</p>
<p>Куратова Нина Никитьевна (6 час)</p> <p>Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. Н.Н. Куратова – педагог (олöмын да гижöдьясын). Челядьлы да челядь йылысь гижöдьяс.</p> <p>«Бобöнянь көр» (джендьöдöмөн).</p> <p>Повесьтын война кад петкöдлöм. Нывкалөн быдмöм-верстяммöм. Сиктса йöзлөн олан этш. Татьяна Васильевна – война кадö нывбабаяслысь инсö восьтысь образ. Мортлөн, сиктса котырлөн, став страналөн öтув могьяс.</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддьыны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Вöчны выставка «Н.Н. Куратова – челядьлы гижысь». Видлавны небөгьяссö, доньявны гижысьлысь да художниклысь уджсö. Бөрйыны да лыддьыны гижöдьяс.</p> <p>Тöдмасьны повесьт текстөн. Висьтавны юкөньяс, доньявны висьталöмсö. Выразительнöя лыддьыны бөрйöм юкөньяс.</p> <p>Видлавны гижöдсö сетöм юалöмьяс вылö подуласьöмөн.</p>

<p>Бурлөн лёклы паньд сулалём, лёксö вермём.</p> <p><u>Содтöд лыддьём:</u> Самсонов Н. (удмурт). Санколөн нянь (висьт).</p>	<p>Гижöд сертиыс лöсьöдны юалёмьяс ёрта-ёртлы. Туявны шöр геройлысь образ восьтан приёмьяс, герой нимсянь висьтасьöмлысь аслыспöлöслуньяссö.</p> <p>Гижны повесът йылысь нейджыд сочинение-отзыв.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Повесът</p> <p>Висьт да повесът, налөн торъялёмьяс. Повесэтын персонажъяслөн йитöдьяс да петкöдчём.</p>	<p>Лыддыны да гöгöрвоны литература термин восьтысь текст. Дженъыда висьтавны юöртан текст.</p>
<p>Тимин Владимир Васильевич</p> <p>(4 час)</p> <p>Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. В.В.Тимин – гижысь да чужан му вöсна тöждысьысь морт.</p> <p>«Эжва Перымса зонка». Важ комияслөн оласног, енъяслы эскём, вөр-вакöд топыд гөрöд, ордпу йитöдьяс, видзöдласьяс. Персонаж нимъяслөн тэчас да вежöртас. Тикöлөн повтöмлун, вежөр, пытшкöсса мич, чужан му радейтём.</p> <p>«Коми нимьяс йылысь». Коми нимьясын чужан мулөн образ. Коми нимьяс бырём, öнiя йöзлөн веськодълун. Поэтлөн коми</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олём йылысь юöртан текст, ас кывйөн висьтавны сiйöс.</p> <p>Тöдмасьны «Эжва Перымса зонка» йöзöдёмьясөн, видлавны небöгьяс, донъявны найöс.</p> <p>Ас кежысь да гораа выразительнöя лыддысьны. Бөрйыны повесэтысь юкөнъяс да гижны на серти диктант, изложение.</p> <p>Видлавны повесэтсö, сылысь йитöдсö коми йöз историякöд. Гöгöрвоодны гижысьлысь могсö. Тöдмасьны гижöд отсöгöныс важ коми оласногөн.</p>

<p>лыддысысь дорö шыöдчöм.</p> <p>«Челядьдырся». Чужан сиктса бур йöз поэт казтылöмын. Поэтлөн челядьдырся этшыс.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Ругоев Я. (карел) «Войся серпас», Шесталов Ю. «Чужан мулөн лов шыяс» (манси), Тарханов А. (манси) «Элентур», «Пожöмьяс качöны вылö» (комиöдiс В. Тимин).</p>	<p>Выразительнöя лыддыны кывбурьяс. Гөгөрвоодны поэтлысь мöвпсö, майшасьöмсö, чужан му вöсна тöждысьöмсö. Мöвпавны поэтлөн мортуй йылысь, поэт образлөн аслыспөлöслун йылысь. Велöдны кывбур наизусьт.</p> <p>Лöсьöдны нейджыд донъялан гижöд «Эжва Перымса зонка» небöг йылысь.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Литература гижöд видлалöм да донъялöм.</p> <p>Литература гижöд видлалöм да донъялöм кызди лыддысысьлөн удж.</p>	<p>Тöдмасьны гижöд видлалан да донъялан текстөн, гөгөрвоны сылысь аслыспөлöслуньяссö. Лöсьöдны план, видлавны сы серти нейджыд гижöд.</p>
<p>Габова Елена Васильевна</p> <p>(2 час)</p> <p>Гижысь олöмысь тöдчана пасьяс. Е.В. Габовалөн небөгьяс. Челядьлөн, том йöзлөн олöм, верстямман кад – гижысьлөн медрейтана тема.</p> <p>«Радейтöмысь двойка»</p> <p>Валералөн да Танялөн характерьяс. Зонкалөн медводдза радейтчöм, нывкалы аслыспөлöса сийöс петкөдлöм. Радейтчöм лякöсьтысь вежöктöм. Лоöмторьясын велöдысьлөн ин. Гижöд нимлөн вежöртас. Гижысьлөн образ.</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олöм йылысь юöртан текст, ас кывйөн висьтавыны сийöс.</p> <p>Тöдмасьны гижöдөн. Донъявны геройяслысь мортлунсö, пырöдчыны ёрта сёрниö гижысьлөн лэптöм проблемаяс йылысь. Орччöдны серпасалöм лоöмторьяссö збыль олöмкөд.</p> <p>Гижны отзыв сяма нейджыд сочинение.</p>
<p>Велöдöм материал кывкөрталöм</p>	<p>Пырöдчыны ёрта сёрниö</p>

(1 час)	сизимӧд классын велӧдӧм да ас кежысь лыддьӧм гижӧдъяс йылысь. Юксыны мӧвпъясӧн мусаммӧм гижӧдъяс йылысь. Тӧд вылӧ уськӧдны велӧдӧм теоретико- литературнӧй материал, терминьяс.
Велӧдчан небӧг выльысь видлалӧм. Велӧдӧм да сьӧлӧм вылӧ воӧм гижӧдъяс йылысь сёрни.	Выльысь видлавны велӧдчан небӧг, донъявны сійӧс да во чӧжся велӧдчан удж.

VII классын вомгора да гижан уджыяс

1. Художествоа, публицистика да юӧртан текстъяс ас кежысь да гораа колан ӧдӧн лыддьӧм.
2. Наизусьт велӧдӧм текст висьталӧм.
3. Гижӧд йылысь юалӧмъяс вылӧ вочавидзӧм, неыджыд гижӧдлысь сюрӧссӧ да кывсӧ видлалӧм.
4. Литература гижӧд серти прӧстӧй, паськыд, цитатаясысь планьяс лӧсьӧдӧм.
5. Неыджыд гижӧд, гижӧдлысь юкӧн ас кывӧн висьталӧм (подробнӧя, бӧрйӧмӧн, дженьдӧдӧмӧн).
6. Гижӧд донъялӧм, гижӧд йылысь неыджыд отзыв лӧсьӧдӧм.
7. Коми йӧзлысь традицияяс, чужанӧнлысь история да талуныя олӧм тӧдмалӧм подув вылын неыджыд гижӧд лӧсьӧдӧм.
8. Ас кежысь лыддьӧм небӧг, видзӧдӧм серпас, спектак, кинофильм донъялӧм.

Наизусьт велӧдны:

Куратов И.А. «Том ныв».

Тима Вень «Шог асыв» висьтысь юкӧн.

Фролов Н.А. «Домна» поэмаысь юкӧн.

Торопов И.Г. «Кӧні тэ, кар?» висътысь юкӧн.

Попов С.А. «Лымйӧн тӧбсьӧм рас да оль...».

Козлов Е.В. «Тӧвся вӧрын».

Юшков Г.А. «Кодлы шуштӧм чужан муас», «Конӧ Семӧ» висътысь юкӧн.

Тимин В.В. «Челядьдырся».

VII классын тӧдӧмлун да кужӧмлун сӧвмӧдӧм

Велӧдчысьяс тӧдмаласны:

1. Тӧдчана коми гижысьясӧс,
2. Видлалӧм художествоа гижӧдъяс, налысь содержанияесӧ,
3. Эпос, драма да лирика костын торъялӧм,
4. Велӧдӧм да велӧдан гижӧдъяслысь жанрсӧ,
5. Наизусть велӧдӧм текстъяс,
6. Фольклор да литература теорияысь велӧдӧм понятияс, терминьяс.

Велӧдчысьяс велаласны:

1. Мичаа да колана ӧдӧн лыддыны художествоа, публицистика да юӧртан текстъяс; лыддян ӧдыс 100-110 кыв ӧти минутаӧн,
2. Мичаа висътавны наизусть велӧдӧм текст,
3. Ас кывйӧн висътавны гижӧдлысь, гижӧд юкӧнлысь сюрӧссӧ, Нкымын ногӧн висътавны: подробнӧя, бӧрйӧмӧн, дженьдӧдӧмӧн,
4. Лӧсьӧдны гижӧд серти прӧстӧй, паськыд, цитатясысь план,
5. Гӧгӧрвоӧдны гижӧдлысь темасӧ, шӧр мӧвпсӧ,
6. Сӧрнитны герой йылысь, восьтыны сылысь морттуйсӧ, мукӧд геройкӧд йитӧдъяс,
7. Аддзыны геройлысь характер да сылысь видзӧдласъяс восьтысь приёмъяс,

8. Орччөдны гижөдын серпасалом да збыль олөм,
9. Висьтавны мөвпьяс лыддьом произведение (небөг) йылысь, донъявны сийос, гижны отзыв. Төдмөдны мукөдос лыддьом гижөдөн,
10. Чукөртны колана юөрьяс, корсьны найос велөдчан да отсаян небөгьясысь, кывкудьясысь да справочникьясысь,
11. Гижны нейджыд сочинение, лөсьөдны серпаса гижөд.

VIII КЛАСС (53 час)

Темаяс, велөданторлөн сюрөсыс	Велөдчысьлөн удж
<p style="text-align: center;">Мортлөн пытшкөсса олөм – коми литератураын медшөр петкөдлантор. (1 час)</p> <p>Мортлысь пытшкөсса олөм восьтысь приёмьяс. Авторлөн морттуй, олөм вылө видзөдлас, олөмсө да йөзсө донъялөм.</p>	<p>Төд вылө уськөдны VII классын велөдөмтор. Вөчны книга выставка. Вочавидзны викторина юалөмьяс вылө. Лыддыны ас кежысь учебникысь текст, комментируйтөмөн лыддыны, дженьыда пасйыны медтөдчанасө, вайөдны ас примерьяс.</p>
<p style="text-align: center;">Йөзкостса творчество (4 час)</p> <p style="text-align: center;"><i>Литература теория</i></p> <p>Обряд. Обряддырся да обрядкөд йитчөм поэзия. Обрядлөн сикасьяс. Обряддырся да обрядкөд йитчөм поэзиялөн аслыспөлөслун. Сылы лөсялысь образность да кыв. Көлысь</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны фольклор термин восьтысь текст, ас кывйөн дженьыда висьтавны медтөдчанасө, вайөдны ас примерьяс.</p> <p>Гөгөрвоөдны календар обрядьяслысь да олан кытш обрядьяслысь сюрөссө, налысь</p>

<p>дырся поэзия. Быдтысьёмкөд йитчөм поэзия.</p> <p>Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич)</p> <p>«Ныв сетём». Опера-драмын сыыланкыв да вөчөм отувтчөм, обрядлөн мич.</p>	<p>откодълунсө да торъялөмсө. Лыддыны Тима Веньон гижөм «Ныв сетём» опера-драмаысь юкөн. Гөгөрвоодны сыыланкывлысь да вөчөмлысь отувтчөмсө, восьтыны обрядлысь мичсө да төдчанлунсө.</p>
<p>Куратов Василий Алексеевич</p> <p>(2 час)</p> <p>В.А. Куратов – коми поэзияын водзмөстчысь. В.Куратовон чукөртөм йөзкостса бөрданкывьяс да коми лирикалөн востымасян кад.</p> <p>В.А. Куратовон фольклор чукөртөм «Бөрданкывьяс верөс сайё ныв сетём дырйи».</p>	<p>Мичаа лыддыны бөрданкывьяссө. Аддзыны аслыспөлөслуныяссө, серпасалан приёмьяссө, восьтыны төдчанлунсө.</p> <p>Кывзыны бөрдөдчанкывьяс.</p> <p>Гижны-чукөртны ас сиктысь бөрдөдчанкывьяс. Нуөдны ритпук, лөсьөдны сылысь сценарий, пыртны сэтчө өния кадлы лөсялана обряд юкөнъяс.</p>
<p>Куратов Иван Алексеевич</p> <p>(5 час)</p> <p>И.А. Куратовлысь олөм төдмалөм да рукописьяс аддзан историяысь. Поэтлөн рөдвуж.</p> <p>«Коми кыв». Морт олөмын чужан кывлөн төдчанлун. Поэтөн коми кыв донъялөм. Асьсө медводдза коми поэтөн кылөм.</p> <p>«Менам муза».</p>	<p>Лыддыны юөртан текст. Висьтавыны ас кывйөн.</p> <p>Мичаа лыддыны кывбура текст. Восьтыны поэтлысь сьөлөмкылөмьяссө, гөгөрвоодны видзөдлассө. Лөсьөдны ас нимсянь чужан кыв йылысь гижөд.</p> <p>Орччөдны И.А. Тургеневлөн «Русский язык» кывбуркөд.</p> <p>Восьтыны поэтыяслысь аскылөмьяссө, виччысьөмсө.</p>

<p>Муза образ. «Абу вуза» кывтэчаслөн кывбур чөжыс сөвмысь вежөртас. Муза – лөня кывзысь да сёрнитысь ёрт, стрөг критик, судья, войтырлысь шогъяс да увтыртысьяслысь лёклун эрдөдысь. Гражданскöй поэтикалөн да гижан эстетикалөн öтувьялун. Кывбурлөн кытшола тэчас.</p> <p>«Корысь». Корысьлөн олөм, шудтөм да шуда здукъяс. Олөмсö примитөм. Морт олөм вылө авторлөн видзөдлас.</p> <p>«Генерал, тэ ов и югъяв!» Авторлысь мөвпсö дженьыда, но ёся востөм. Мортлысь ортсы эмлун да пытшкөсса гөльлун паныд сувтөдөм. Збыль мичлун нимөдөм да весьшөрö олысьясöс дивитөм. Ирония.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Лийв Ю. (эст) «И колис менам дзолядырöй ылö», «Менам сбылан»; Каплински Я. (эст) «Нэм чөжыд овны йöзын», «Волы воча менам вөвлытөм челядьдырысь».</p>	<p>Мичаа лыддьыны кывбура текст. Видлавны кыв да тэчас боксянныс. Гөгөрвоөдны муза образ. Восьтыны поэтлысь могсö. Велөдны наизусьт.</p> <p>Мичаа лыддьыны кывбура текст. Кывйөн серпасавны корысьлысь образсö, гөгөрвоөдны Енлы кевмысян лов шысö. Восьтыны поэтлысь мөвпсö.</p> <p>Мичаа лыддьыны кывбура текст. Восьтыны авторлысь ирония пыр герой доньялөмсö. Корсьны да лыддьыны И.Куратовлысь дженьыд кывбурьяссö.</p> <p>Гижны сочинение.</p>
<p>Жаков Фалалеевич</p>	<p>Каллистрат Лыддьыны юөртан текст. Уджавны мусерпас серти. Лөсьөдны</p>

<p>(6 час)</p> <p>Комияслысь важ оласног тӧдмалысь, кыпыда да вежавидзӧмӧн та йылысь гижысь. «Биармия» поэма аддзан историяысь.</p> <p>«Биармия» (юкӧньяс). Авторлӧн могъяс. Чужан мулысь история мичмӧдӧм, поэтизируйтӧм. Мукӧд кывъя йӧзлӧн литературной эпосьяскӧд йитӧд. Гижӧд сюжетлӧн, геройяслӧн да кывлӧн аслыспӧлӧслун.</p> <p>Коми кыв вылӧ М.А. Елькинлӧн вуджӧдӧм. Вуджӧдчысьлӧн сям.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Э. Лӧнротӧн лӧсьӧдӧм суоми войтырлӧн «Калевала» эпосысь юкӧньяс.</p>	<p>дженъид юӧр М.В. Ломоносов , Н.М. Карамзин, А.Е. Ванеев йылысь.</p> <p>Мичаа лыддыны кывбура текст. Лӧсьӧдны цитатаа план. Дасьтыны герой йылысь висът. Восьтыны поэмаын коми олӧм серпасаланторъяс, авторлысь мӧвпсӧ да лов шысӧ, чужан му вылӧ да коми морт вылӧ муслуна видзӧдлас. Бӧрйыны образъяс дорӧ шылад.</p> <p>Велӧдны юкӧн наизусът.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Художествоа гижӧд вуджӧдӧм.</p>	<p>Лыддыны да гӧгӧрвоӧдны литература термин восьтан текст, торйӧдны медтӧдчанасӧ, висътавыны вуджӧдчан история йылысь. Орчӧдны рочӧн да комиӧн «Биармия» поэма юкӧньяс.</p>
<p>Нӧбдінса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)</p> <p>(6 час)</p> <p>Уна сикас енбиа, шмоньлив характера, велӧдчыны зільысь морт.</p> <p>«Райын».</p>	<p>Лыддыны юӧртан текст. Восьтыны гижысьлысь уна сикас енбисӧ. Висътавыны ас кывйӧн казътылӧмсӧ.</p> <p>Мичаа лыддыны драма текстсӧ рольяс серти. Вӧчны тӧдтӧм</p>

<p>Пьесаын райо веськалом грешник йылысь йоз костын паськалом сюжетлысь вежортассо совмодом, выльмодом. Сюзь Матвей – эскодана коми национальной характер – шого усылтөм, уджач, йозлы бур керысь, гажодчыны кужысь, сибид да серамбана морт. Коми мортон збыль оломсо да модарьюгыдсо гогорвоом. Оломсо пыдди пуктом да ошкөм. Пьесаын збыль да фантастика петкодчөмьяс. Авторлон ремаркаяс. Шмоньлон ыджид тодчанлун.</p>	<p>кывьяса кывкуд. Восьтыны геройясын коми национальной характер петкодчөмсö. Корсьны примерьяс öнiя олöмысь. Гөгөрвоодны коми мортлысь збыль олөм да модарьюгыд вылө видзодлассö. Гижны олөм доньялан юкөньяс да комментируйтны найöс. Восьтыны шмоньлысь тодчанлунсö. Пуктыны сцена вылын торья юкөньяс.</p>
<p>«Спектакасигьясөн». В.А. Савин – театр котыртысь да театр искусство тöдысь. Серам петкодлана лоөмторьяс висьталöмын авторлон тöждьяс тыдовтчөм.</p>	<p>Лыддыны текстсö. Доньявны гижысьлысь серамбана сёрнисö. Видзöдны спектак да доньявны сийöс. Тöдмавны, кутшöм спектакьяс пуктывлiсны сиктын да</p>
<p>«Зэв коланатор». Коми йöзлысь культура кыпöдöм вöсна В.А. Савинлон тöждысьöм. Морт олöмын сыланкывлысь тöдчанлунсö гөгөрвоодом. Публицистика гижöдлы лöсяланторьяс. Лыддысьыськөд веськыд сёрни.</p>	<p>школаын. Лыддыны текстсö. Гижны публицистикалы лöсяланторьяссö. Вöчны проект коми сылан йылысь. Корсьны «Йöлöга» да «Коми му» газетьясысь коми сыланкывьяс йылысь да</p>
<p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Перым-коми войтырлон шмонитана висьтъяс («Потя да Потика», «Комион бурджык»).</p>	<p>сылысьяс йылысь юөр. Чукöртны материал ас сиктын да району сылысьяс йылысь. Юасьны</p>

	<p>рөдвужлысь, кутшөм сыланкывъяс медрейтанаоьс. Нуодны сылан рыт.</p>
<p><i>Литература теория</i> Драма. Драма жанръяс. Комедия. Публицистика.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженъыда висътавны медтөдчанасө, вайөдны содтөд примеръяс.</p>
<p>Тима Вень (Чисталёв Вениамин Тимофеевич) (6 час) Чужанінкөд, чужан войтыркөд, чужан кывкөд сьөлөм йитөд. Лыддысьны радейтөм, велөдчыны ёна окотитөм. «Трипан Вась». Гражданскöй война дырйи коми крестьянинлөн сьökыд олөм, медколанторсö вöчны-помавны зильөм. Трипан Васьлөн портрет, оласног, вөр- ваö да видз-муö сьөлөмсö пуктөм, удж радейтөм, челядь понда төждысьөм. Морт – вөр-валөн юкөн. Ловъя ловъяс пövстын мортлөн ин, вөр-ва да морт олөмлөн кад. Войвыв гожөмлөн серпасъяс. Висъталөмлөн ритм. «Кайла видзöдла». Гöран му – крестьянинлөн вердысь</p>	<p>Лыддыны юöртан текст. Висътавны ас кывйөн. Мичаа лыддыны проза текст. Висътавны сьөлөмкылөмъяс йылысь. Видлавны вөр-ва серпасалөм юкөнъяс, корсьны либö лөсьөдны на динö шылад. Аддзыны ритма юкөнъяс, төдмавны налысь артманногсö. Корсьны висът йылысь отзывъяс, гижны на серти реферат. Гижны ритма висът. Велөдны юкөн наизусът. Мичаа лыддыны кывбура текстъяс. Видлавны художествоа тэчассö, сёрнисö. Орччөдны А.В. Кольцов кывбурьяскөд. Орччөдны Г. Юшков кывбуркөд. Корсьны иллюстрацияс. Гижны сочинение.</p>

<p>да ен. Крестьянин – уджалысь да поэт, мусö сывны-ошкыны кужысь.</p> <p>«Гöрысь». Гöрысьлысь лов шыяссö петкöдлöм-восътöм. Сьöрсöн-бöрсöн мунысь серпасьяс да сьöлöмкылöмьяс.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Кузедбай Герд (удмурт) «Ми кöдзам и кöдзам...».</p>	
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Ритма проза.</p> <p>Автор видзöдласьяслөн да сьöлöмкылöмьяслөн эпос нога гижöдын тыдовтчöм.</p>	<p>Лыддыны да гöгöрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйöн дженьыда висътавыны медтöдчанасö, вайöдны содтöд примерьяс.</p>
<p>Чужан кыв йылысь кывбурьяс (3 час)</p> <p>Попов Серафим Алексеевич. «Чужан кыв кедзовтысьяслы». Чужан кыв вунöдысьöс дивитöм. Кывбурын паныд сувтöдöмьяслөн коланлун.</p> <p>Юшков Геннадий Анатольевич. «Коми кыв! Колян нэмын на тэныд...». Чужан кывлөн да чужанінлөн талуныс да аскиалуныс. Поэтлөн ыджыд сьöлöмкылöм, гора сёрнилөн интонация.</p> <p>Тимин Владимир Васильевич. «Чужан кыв». Чужан кыв лэбачкöд орччöдöм. Поэтлөн образ.</p>	<p>Мичаа лыддыны кывбура текстьяс. Видлавыны быд авторлысь образа кывсö, восьтыны видзöдлассö.</p> <p>Панны сёрни чужан кыв сöвмöдöм йылысь.</p> <p>Чукöртны ас сиктса йöзлысь коми кыв йылысь мöвпьяс, дасьтыны небöг либö журнал.</p> <p>Гижны чужан кыв йылысь кывбур. Дасьтысьны чужан кыв йылысь кывбур лыддысьяслөн конкурс кежлö. Велöдны наизусьт бöрйöм кывбур.</p>

<p>Сьолөмкылөмъяслөн сөвмөм-содөм.</p> <p>Лужиков Александр Михайлович. «Коми сёрни...». Коми сёрнилөн гор. Кывбурын аллитерация да ассонанс.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Орлова Р.К. (мокша) «Мордва кыв», Селин А. (мари) «Мелі-мыла миян сьылөм», К. Я. Петерсон (эст) «Төлысь».</p>	
<p><i>Литратура теория</i></p> <p>Художествоа кыв. Художествоа образ артмөдысь приёмьяс (төдөмлун сөвмөдөм). Метафора.</p>	<p>Лыддьыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженьыда висьтавны медтөдчанасө, вайөдны содтөд примерьяс.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич (3 час)</p> <p>Радиоын журналисталигөн уджач йөзөс нимөдөм. Гижан уджын водзмөстчөм. Книга радейтөм да пыдди пуктөм. Ёртасьны ыджыд сям.</p> <p>«Проса рок».</p> <p>Медводдза радейтөм пестысьөм. Зонка пытшкын ныв дінө муслун сөвмөм. Радейтана мортлы отсавны дасьлун. Федя Мелехин синьясөн Наташаөс да Македонөс серпасалөм, Федялөн этш вощьөм.</p>	<p>Лыддьыны юөртан текст. Висьтавны ас кывйөн. Кывзыны радиопередача да гижны сы йылысь отзыв.</p> <p>Видлавны шөр геройлысь мортъяммөм да сөвмөм петкөдлысь юкөньяс. Висьтавны та йылысь 3-өд морт нимсянь. Висьтавны Наташа нимсянь Федялөн муслун йылысь. Орччөдны Федялысь да Македонлысь олөм вылө паныда видзөдласьяс.</p> <p>Гижны радейтчөм йылысь сочинение.</p>
<p>Попов Серафим Алексеевич</p>	<p>Лыддьыны юөртан текст.</p>

<p>(1 час)</p> <p>Кузь нэма да бур шуда олём. Бджыд история кадколаст шымыртём. Коми республикаын паськыда нималём. «Вит нянь тор». Войнадырся олёмьсь сьёлём дойдана серпас. Мамлён подвиг.</p>	<p>Висьтавны ас кывйён, тёдчодны поэтлысь мывкыд олан сямсё. Мичаа лыддыны кывбура текст. Восьтыны война кадлысь курудлунсё, мамлысь подвигсё. Видлавны кывбурын висьтасьём да майшасьём йитчанногсё.</p>
<p>Ванеев Альберт Егорович</p> <p>(2 час)</p> <p>Ёртгяс паметын шоныд югөр кольысь поэт да учёнй. Гижан туй панёмын «Удораса пионергяс» кружоклөн тёдчанлун. Азыма велёдчём, мудзлытөг уджалём. «Асья пальёдысь, лунья гажёдысь...» Мамлён пи быдтан нимкодъ төждгяс, войнаён босьтём пиёс куслытём виччысьём. <u>Содтөд лыддьём:</u> Буда Ф. (венгр) «Изья мойд», Уташи Ю. «Са рёма пелыськайяс» (кывбургяс, комиодіс А. Ванеев).</p>	<p>Лыддыны юортан текст. Висьтавны ас кывйён поэтлысь казьтылёмсё. Тёдчодны уджачлунсё да кыпыд олан русё. Мичаа лыддыны кывбура текст. Восьтыны мамлысь пиёс радейтёмсё, куслытём эскёмсё. Петкөдлыны йөзкостса сыланкыв дорё матыслунсё.</p>
<p>Рочев Егор Васильевич</p> <p>(3 час)</p> <p>Тундра да сэтчөс олысьяс йылысь ыджыд төжд. Бать-мамлысь олёмсё бура төдём да пыдди пуктём.</p>	<p>Лыддыны юортан текст. Висьтавны Е. Рочевлысь мөвпалана казьтылёмсё ас кывйён. Юксьыны мода-мөдкөд лыддьёмтор вылө ас видзөдласөн. Төд вылө уськөдны Митрук</p>

<p>«Кöрысь тэрыбджык».</p> <p>Митруклы вөр-ваён козыналём вын да вежөр, став муыввсасö ловьяён чайтём. Велöдчём йöзөн вөр-васö «гöгөрвоём» да жугöдём. Митруклөн да Митрук чужанінлөн судьба.</p>	<p>йылысь гижöд.</p> <p>Содтыны тундраын öнiя олём йылысь тöдöмлун. Донъявны вежсьöмьяссö. Гöгөрвоны мифологическöй вежөр да научнöй вежөр костын торьялёмсö. Восьтыны шөр геройлысь аслыспöлöслунсö.</p> <p>Видлавны авторлысь шмонитан гижан сямсö.</p> <p>Панны сёрни школаын велöдчём йылысь да лыддысьöм йылысь.</p>
<p>Козлов Евгений Валерьянович</p> <p>(2 час)</p> <p>Чужан кывйөн сёлём вөрзёдана, дивö кодь серпасьяс чужтём-артмöдём.</p> <p>«Тані,тані, тані...».</p> <p>Коми сикт олöмын вежсьöмьяс. Лирика геройлөн чужанін вöсна сёлём дой. Кывбурьяс гөрöд, öти мөвпөн шымыртём.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Абрамов Н.В. (вепс) «Югыдöс-югыдöс лов рутö шонтанаöс...» (вудж. Е.В. Козлов), «Пöрысь пон», «Сиськöд сылан».</p>	<p>Лыддыны юортан текст.</p> <p>Восьтыны поэтлысь олём кылёмсö.</p> <p>Лыддыны кывбура гижöд.</p> <p>Восьтыны мам да пöль образьяслысь тöдчанлунсö. Гижны кывбур гөрöд серти цитатаа план, тöдчöдны быд юкөн öти мөвпөн шымыртёмсö.</p> <p>Туявны лирика геройлысь олём понда сёлём дой петкöдланног.</p>
<p>Лужиков Александр Михайлович</p> <p>(2 час)</p>	<p>Лыддыны юортан текст.</p> <p>Висьтавны ас кывйөн, кызди</p>

<p>«Би кинь» журнал сөвмөдөм, посни войтыр понда төжд. Кыв динө, чужан удж динө аслас ру. Коми республикаса да россияса газет-журналын йөздөчөм.</p> <p>«Раскө йөрмөм мудзөм төлыс...», «Вөрса сөдз ёль ваён мысьөдөм», «Важся кыйсьысьяслөн лов».</p> <p>Вөр-ва вылө поэтлөн аслыспөлөс видзөдлас, ловъяторкөд өтвесьталөм, кывйөн серпасалөм.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Бачева Г. (перым-коми) «Пелысьлөн гөрд бипурыс», «Мича югыд паськөма».</p>	<p>поэтлысь сямсө донъялөны гижысь ёртгыасыс..</p> <p>Мичаа лыддыны кывбура текстяс. Видлавны вөр-ва ловзьөдан серпасьяслысь артманногсө. Восьтыны вөр-ва вылө поэтлысь видзөдлассө.</p> <p>Гижны творческой диктант.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич</p> <p>(3 час)</p> <p>Коми йөзлөн радейтана гижысь. Чужан вөр-ва понда майшасьөм. Морт ним вылө пунктөм.</p> <p>«Пияна ош».</p> <p>Вөр-ва видзөм да мортлун – торйөдны позьтөмторьяс. Микулайлөн да Емельлөн вочаасьөмьяс, вен. Повесьтлөн кыв, Микулай нимсянь висьтасьөм. Арлыда мортлөн сёрни да мөвпаланногыс гижөдын тыдовтчөм. Авторлөн нравственной позиция.</p>	<p>Лыддыны юортан текст. Висьтавны ас кывйөн, төдчөдны гижысьлысь коми морт да вөр-ва понда могъяссө-майшасьөмсө.</p> <p>Вөчны книгагысысь выставка. Нуөдны викторина.</p> <p>Лыддыны ас кежысь да гораа проза текст. Панны сёрни геройяслөн вочаасьөмьяс йылысь, налөн паныд сулалөм йылысь. Видлавны гижөдлысь кывсө. Восьтыны Микулай висьтасьөмысь төждьяссө. Туявны авторлысь позициясө. Нуөдны аддзысьөм сиктөн веськөдлысьяскөд, лесничествоын уджалысьяскөд.</p>

	Вöчны вөр-ва серпасьяса фотовыставка.
<p align="center">Коми республикаса роч гижысьяс творчествоысь (2 час)</p> <p>Столповский Пётр Митрофанович</p> <p>Столповский П.Ф. – гижысь, коми мойд вуджöдысь. Морттуй сöвмöдан проза гижысь творчествоын.</p> <p>Дженьыд висьтъяс: «Калича нöдкыв», «Урöсмöм груша».</p> <p>Притча сяма висьтъяс. Аллегория отсöгөн велöдöм: медтöдчанаыс олöмад – мортлөн бур лолыс. Олöмысь збыль коланасö да мичасö аддзыны кужöм.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм вылö:</u></p> <p>Столповский Пётр Митрофанович «Пöдöм», «Уклад рöма туй».</p>	<p>Лыддьыны юöртан текст. Висьтавыны ас кывйöн.</p> <p>Мичаа лыддьыны проза текст. Лöсьöдны юалöмъяс. Вочавидзны ёртъяслөн юалöмъяс вылö. Орччöдны баснякöд. Панны сёрни морт олöмын тöдчанаторьяс йылысь. Гижны притча сяма гижöд.</p>
<p align="center"><i>Литература теория</i></p> <p align="center">Притча сяма гижöд.</p> <p>Пыдi вужъяс. Морт олöмын медтöдчанатор йылысь аллегория отсöгөн висьталöм. Басняысь паськыдджык кывкöрталана велöдöм.</p>	<p>Лыддьыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйöн дженьыда висьтавыны медтöдчанасö, вайöдны содтöд примерьяс.</p>
<p align="center">Велöдöм материал кывкöрталöм (2 час)</p> <p>Велöдöм да сьöлöм вылö воöм</p>	<p>Пырöдчыны ёрта сёрниö во чöжөн велöдöм да ас кежысь лыддьöм гижöдъяс йылысь. Юксыны мöвпьясөн сьöлöмöдз йиджöм</p>

<p>гижӧдъяс йылысь сёрни. Велӧдчан небӧг вылысь видлалӧм, сійӧс донъялӧм.</p>	<p>гижӧдъяс йылысь, вӧчӧм удж йылысь. Тӧд вылӧ уськӧдны велӧдӧм теоретико-литературнӧй материал, терминъяс. Вӧчны книга да фото выставка, электроннӧй презентация. Нуӧдны коми литература рыт.</p>
--	--

VIII-ӧд классын вомгора да гижан уджъяс

1. Художествоа, велӧдан, наука да публицистика текстъяс колана ногӧн да ӧдӧн лыддьӧм.
2. Литература да мукӧд сикас гижӧд серти юалӧмъяс да вочавидзӧмъяс лӧсьӧдӧм.
3. Эпос да драма гижӧд либӧ сэтӧсь босьтӧм юкӧн ас кывӧн висьталӧм да гижӧм. Паськӧдӧм план лӧсьӧдӧм.
4. Видлалӧм гижӧд серти, олӧмын лоӧмтор серти сочинение-мӧвпалӧм гижӧм.
5. Лыддьӧм гижӧдӧн чужтӧм сӧлӧмкылӧмъяс да мӧвпъяс востӧм.
6. Асшӧра лыддьӧм небӧг, видзӧдӧм серпас, кинофильм, спектак, телепередача донъялӧм.

Велӧдны наизусьт

Фольклор гижӧд.

И.А. Куратов. «Менам муза».

К.Ф. Жаков. «Биармия» поэма юкӧн.

Тима Вень. «Трипан Вась» висьт юкӧн.

В.В. Тимин. «Чужан кыв».

Ӧнія поэзияысь бӧрйӧм гижӧд.

VIII-өд классын төдөмлүн да кужанлун сөвмөдөм

Велөдчысыяс төдмаласны:

1. Төдчана коми гижысыясөс.
2. Видлалөм художествоа гижөдьяс, налысь содержаниесө.
3. Эпос, драма да лирика костын торъялөм.
4. Велөдөм да велөдан гижөдьяслысь жанрсө.
5. Наизусьт велөдөм текстьяс.
6. Фольклор да литература теорияысь велөдөм понятиеяс, терминьяс.

Велөдчысыяс велаласны:

- гөгөрвоодны художествоа литература кыз искусстволысь торья сикас;
- осьтыны художествоа гижөдлысь медтөдчанаторсө; серпасалун артмөдан өткымын приёмьяслысь төдчанлунсө;
- лөсьөдны лыддьөмтор йылысь донъялан гижөд;
- видлавны торйөн босьтөм өти кывбур, проза да драма гижөдысь юкөн;
- вөдитчыны велөдчан да отсаян небөгьясөн, кывкудьясөн;
- вөчны автор биография серти электронной презентация.

IX КЛАСС (70 час)

Темаяс, велөданторлөн сюрөсыс	Велөдчысьлөн удж
Коми литература – искусство да велөдан предмет.	Лыддыны юөртан, наука стилия текст, төдмасыны да вөдитчыны

<p>(1 час)</p> <p>Коми литературалөн сөвман туй да тшуподьяс, рөдвуж литератураяскөд өтувьялун да наысь торьялөм.</p>	<p>литература йылысь справочно-энциклопедическөй небөгьясөн. Видлавны да өткодявны роч да коми литератураысь велөдчан небөгьяс: ичөт да шөр классьяслы дасьтөмаясөс.</p>
<p>Важ коми гижөд</p> <p>(2 час)</p> <p>Перымса Степан – медводдза коми гижөдьяс лөсьөдысь, коми кывлысь позянлуньяссө паськөдысь. Важ коми гижан культуралөн христианствокөд йитчөм. Миянөдз воөм гижөдьяс, найөс туялөм.</p>	<p>Лыддыны юөртан, наука стилия текст. Торйөдны медтөдчанасө, гижны план, тезисьяс; орччөдны план да тезисьяс.</p> <p>Интернет отсөгөн төдмавны мукөд кывья гижөд артмөм-чужөм йылысь.</p>
<p>«Азбукатө вөчис, школа восьтіс...»: коми поэтыяс Вежа Степан йылысь</p> <p>Юшков Геннадий Анатольевич «Вежа Степан». Коми йөзөс сөвмөдөмын Вежа Степанлөн пай. Коми йөзлөн история да талунья лун. Поэтлөн тыдовтчөм, сылөн видзөдлас да доньялан кыв.</p> <p>Козлов Евгений Валерьянович «Емдінса вичко лэптөм...». Емдінын вичко лэптөм. Лоөмторйыслөн символическөй вежөртас. Предание сюжет кывбуралөм. Геройяслөн да авторлөн сьөлөмкылөмьяс, кывбурын</p>	<p>Лыддыны ас кежысь да гораа. Öтлаын мөвпыштны кывбурьяс лыддянног йылысь. Художественнөя лыддыны кывбура текст. Доньявны өта-мөдлысь лыддьөмсө.</p> <p>Орччөдөмөн видлавны кывбурьяс, восьтыны налысь темасө да вежөртассө. Гөгөрвоөдны поэтыяслысь аслыспөлөс видзөдласьяс, кывбурьяс торьялөмсө да өткодьсө.</p> <p>Төдмасыны Емдінса вичко лэптөм йылысь йөзкоста</p>

<p>налӧн тыдовтчӧм.</p> <p>Лужиков Александр Михайлович «Пермса Стефанлӧн шыпас». Пермса Стефан – коми войтырӧс гижӧда войтыръяс лыдӧ пыртысь. Коми йӧзлӧн аския лун йылысь мӧвпалӧм, поэтлӧн майшасяна думъяс.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Важ небӧг йылысь удмуртъяслӧн предание.</p>	<p>легендаясӧн. Орчӧдны йӧзкост да литература текстъяс, восьтыны йӧзкост легенда подув вылын гижӧм кывбурлысь аслыспӧлӧслунсӧ.</p>
<p>Йӧзкостса творчество (3 час)</p> <p>Лирика сыланкыв. Обрядысь торъялӧм да обрядкӧд йитчйтӧм сыланкывъяс, налӧн сикасьяс да аслыспӧлӧслун. Лирика сыланкыв – коми йӧзлӧн радейтана жанр, сыланкывлӧн йӧз пӧвстын паськалӧм. Авторскӧй сыланкывъяс. Сыланкывлӧн мог, мортлысь сьӧлӧм кылӧмъяс да судьбасӧ восьтӧм. Коми йӧзлӧн традицияс, морттуй да тӧждъяс тыдовтчӧм. Сыланкыв чукӧртысьяс да туялысьяс. Сыланкыв чукӧръяс.</p> <p>Йӧзкост сыланкывъяс: «Шондӧй, мамӧй», «Менам вӧлі алӧй ленточка». Сыланкывъяслӧн обрядӧвӧй вужъяс. Монолог форма. Нывдырся да верӧссайса олӧмлӧн серпасъяс. Кывлӧн аслыспӧлӧслун, сыланног артмӧдысь</p>	<p>Лыддыны ас кежысь да гораа юӧртан да научнӧй стилия текст. Вӧчны конспект, донъявны ӧта-мӧдлысь конспектъяс.</p> <p>Тӧдмасыны сыланкывъясӧн, кывзыны сыланкывъяс, выразительнӧя лыддыны сыланкыв текстъяс, сьывны.</p> <p>Видлавны сыланкыв текстъяс, йитны налысь «коньыдик» кывсӧ да джуджыд вежӧртассӧ. Донъявны сыланлысь шыладсӧ, гӧгӧрвоӧдны текстлысь да шыладлысь ӧтувъялунсӧ. Гижӧмӧн видлавны бӧрйӧм сыланкыв, юксыны ӧртъяскӧд сыланкыв йылысь мӧвпъясӧн.</p> <p>Тӧдмавны йӧзкостсаӧн лоӧм авторскӧй сыланкывъяс.</p>

<p>приёмьяс: лыддьодлём, уна пөв шуомьяс. Йөзкост сыланкывлөн сёлём босьтан вын.</p> <p>Йөзкостсаён лоём</p> <p>сыланкывьяс: «Бур батькөд-мамкөд олём», «Көкөй, көкөй». Нывбабалөн шогсьём-сылём. Автора сыланкывьяслөн йөзкостса творчествоо вуджём. Йөзкоста поэзиялы лөсялём.</p> <p>Частушка. Частушка кывлөн вежортас. Частушкалөн тэчас да коланлун. Частушкаын серам, збыль олём тыдовтчём.</p> <p><u>Содтөд</u> <u>лыддьём:</u> Финн-угор войтырлөн йөзкост сыланкывьяс.</p>	<p>Видлавны налысь тэчассө, кывсө, образьяссө, восьтыны йөзкост текстлы матыслунсө.</p> <p>Библиотекаын уджалысь да велөдысь отсөгөн төдмавны сыланкыв чукөртысьяс да туялысьяс йылысь, лөсьөдны юөртөмьяс. Вөчны стенд (выставка) сыланкывьяс чукөртөм да йөзөдөм йылысь.</p> <p>Төдмавны гортсаяслысь радейтана сыланкывьяс, вөчны та йылысь классын юөртөм. Чукөртны частушкаяс, гижавны найөс, лөсьөдны частушкаяслысь өтувья сборник.</p>
<p>Автора сыланкыв</p> <p>(2 час)</p> <p>Попов Серафим Алексеевич</p> <p>«Катшасиньяс». Мелі сёлёмкылөмьяслөн йитчём: мортөс радейтөм, чужан муын шудаён асьтө кылём, войвыв вөр-валысь лөнь, абу уна рёма мичлунсө казялём. Строфаяслөн аслыспөлөслун. Шыөдчөмьяс да юалөмьяс.</p> <p>Ванеев Альберт Егорович</p> <p>«Тулысын му вывті ветлөдлө любов». Мортлөн да вөр-валөн өтвылысь</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталөмсө сыланкыв гижысьяс йылысь, вөчны конспект.</p> <p>Кывзыны лыддьём да сьылём. Выразительнөя лыддьыны текстьяссө. Велөдны сыланкывьяссө, сывны.</p> <p>Видлавны сыланкыв текстьяс, индыны тема, шөр образьяс, сыланкыв геройлысь сёлёмкылөмьяс, найөс восьтан приёмьяс.</p>

<p>садьмём, олём. Поэтлөн сьёлёмкылёмьяс, вөр-ва да йёз дорё шыёдчёмьяс. Рефрен.</p> <p>Юшков Геннадий Анатольевич «Коми муёй». Коми му ыдждёлём- сьылём. Кывбур-сьыланкывлөн йёз пёвстын паськалём. Йёзкостса сьыланкывкөд йитөдьяс.</p> <p><u>Содтөд лыддьём:</u> Щербаков Ф.В., Мальцев А.М., Лодыгин В.Г., Ашальчи Окилөн (удмурт) сьылана кывбурьяс.</p>	<p>Орчөдны авторьяслысь да йёзкоста сьыланкывьяс, адзыны өткодь да матын серпасалан ногьяс.</p> <p>Лёсьөдны статья нога неыджыд гижөд коми сьыланкыв йылысь.</p>
<p>XIX-өд нэм. Коми литературалөн медводдза воськовьяс</p> <p>(2 час)</p> <p>Г.С. Лыткинлөн, П.Ф. Клочковлөн, И.А. Куратовлөн кывбура гижөдьяс: йёзкоста поэзиякөд йитөд, рочысь да мукөд литератураясысь велөдчём, йёзөдёмьяс да кипом гижөдьяс.</p> <p>Рочён гижысьяс, налөн төдчанлун Коми мулысь да коми мортлысь аслыспөлөслунсё восьтөмын, гижан жанрьяс (В.Н. Латкинлөн, М.Ф. Истоминлөн проза гижөдьяс).</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддыны велөдчан небөгысь гижысьяс йылысь юөртан текстыяс, корсьны да чукөртны справочникьясысь, интернетысь содтөд материал.</p> <p>Төдмасьны литература гижөдьясөн.</p> <p>Лёсьөдны медводдза гижысьяслөн творчество йылысь юөртан текст.</p>
<p>Клочков Пётр Фостирьевич</p> <p>(2 час)</p> <p>П.Ф. Клочковлөн дженьыдик олём, сьылана творчество. Ф. Забоевалөн П.Ф.</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталём, гижны сы бөрысь конспект. Донъявны өта-мөдлысь конспектьяс.</p>

<p>Клочковӧс казтылӧмъяс. И.А. Куратволӧн «Медводдза коми поэтыас» статьяысь П.Ф. Клочков йылысь юкӧн.</p> <p>П.Ф. Клочковлӧн сылана поэзия (бӧрйӧм серти). Коми да роч йӧзкостса сыланкывъясысь босьтӧмторъяс, ас творчество. П.Ф. Клочков кывбур-сыланкывъяслӧн йӧз пӧвстын олӧм.</p> <p>«Ася кыа водз лӧбалӧ». Нывлӧн сьӧлӧмкылӧмъяс, найӧс восьтанног. Ывлавыв серпасъяслӧн ин да тӧдчанлун сьӧлӧмкылӧмъяс содӧмын, вежсьӧмын. П. Клочков кывбурлӧн йӧзкостса сыланкывйысь торъялӧмъяс.</p> <p>«Баддӧй тэ, баддӧй». Кывбурлӧн тэчас, йӧзкостса сыланкывкӧд ӧткодьторъяс да торъялӧмъяс. Психологическӧй ӧтвесьталӧм, сылӧн тӧдчанлун нывлысь сьӧлӧмкылӧмъяс петкӧдлӧмын.</p> <p>«Паськыд гажа улича». Том йӧзлӧн радейтчӧм. Лирика сыланкывлы лӧсялан сюжет. Йӧктӧмлы лӧсяланторъяс.</p> <p>«Уна нывъяс чукӧртчисны». Кывбурлӧн тэчас. Уна пӧв шуӧмъяс да сыланкывлы лӧсялысь мукӧд приёмъяс. П.Ф. Клочковлысь кывбурсӧ да йӧзкостса вариантъяс орччӧдӧм.</p>	<p>Кывзыны кывбур лыддьӧм, дасьтысьны мичаа лыддьыны. Кывзыны да велӧдчыны сывны П.Ф. Клочковлысь сыланкывъяс.</p> <p>Корсьны колан литература: коми сыланкыв чукӧръяс, сыланкыв поэтика йылысь статьяяс, мукӧд уджъяс. Тӧдмасьны наӧн (бӧрйӧм юкӧньясӧн). Велӧдчыны вӧчны библиография ӧти тема серти («Сыланкыв йӧзкост да авторъяслӧн творчествоын»).</p> <p>Донъявны поэтлысь творчествосӧ кык либӧ некымын гижӧд серти йӧзкост сыланкывъяскӧд орччӧдӧмӧн.</p> <p>Вӧчны тетрадьӧ кывкӧрталан гижӧд.</p>
--	---

<p>Лыткин Георгий Степанович (2 час)</p> <p>Г.С. Лыткин – литератор, вуджодчысь, учёной (коми да калмык кывъяс туялысь), педагог, велодчан небог лосьодысь. Г.С. Лыткинлөн олан туй, литератураын да наукаын водзмостчомъяс. Коми гижан кыв вöсна тöждысьöм.</p> <p>«Зыряна му Перым епископъяс дырйи» небог, «Коми войтырöс Кристос нимö пыргысь Вежа Степанлөн олөм-вылөм». Епифаний Премудройлөн «Перымса Стефанлөн житие» – Г.С. Лыткин гижодлөн подув. Стефанлысь олөм да удж донъялөм, Стефанлысь образ лосьодысь приёмъяс. Öткодыс да торъялөмыс Е. Премудрыйлөн да Г. Лыткинлөн гижодъясын. Г. Лыткин гижодлөн кыв, авторыслөн могъяс.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Г.Е. Верещагинлөн очеркъяс.</p>	<p>Лыддьыны велодчан небогысь гижысь олөм да творчество йылысь юортан текст. Корсьны содтöд материал интернетысь, библиотекаысь. Лосьодны библиография. Дасьтыны да вöчны доклад гижысь олөм да уджъяс йылысь.</p> <p>Öтлаын видлавны «Зыряна му Перым епископъяс дырйи» небог: тöдмавны сылысь йöзöдан кадсö, сюрöссö, лыддьыны юкөнъяс. Донъявны Г.С. Лыткинлысь уджсö.</p> <p>Лыддьыны Г.С. Лыткинлысь аслыспөлöс гижöд. Висьтавны ас кывйөн гижöдсö.</p> <p>Тöдмавны житие жанр аслыспөлöслун йылысь. Орччöдны роч да коми текстъяс сюжет да кыв боксянь (юкөнъяс). Гөгөрвоодны, авторъяслысь могъяссö, орччöдны найöс.</p>
<p>Куратов Иван Алексеевич (7 час)</p> <p>И.А. Куратов – поэт, ученöй, просветитель. И.А. Куратовлөн олөм да творчество. Гижодъяссö аддзöм, йöзöдöм, туялөм. И.А. Куратовлысь</p>	<p>Лыддьыны велодчан небогысь гижысь олөм да творчество йылысь юортан текст. Лосьодны И.А. Куратов творчество йылысь выставка, презентация (кывбур чукөръяс,</p>

творчество йӱзӱдысьяс да туялысьяс.

«Сылан меям, сылан». Коми поэзия йылысь мӱвпалӱм. Поэтӱн асьыс «сылансӱ» донъялӱм, асьсӱ медводдза поэтӱн кылӱм. Поэтлӱн ӱткэлун. Сыланлӱн ловъялун, ичӱт пикӱд орччӱдӱм.

«Самсон». Самсон йылысь Библияса легенда выльмӱдӱм. Енбиа мортӱс Самсонкӱд ӱткодьялӱм. Енбиа морт да сӱйӱс ӱтдортысь-бырӱдысь йӱзкотыр. Роч да мукӱд литератураясын Самсон образ дорӱ шыӱдчӱмъяс. Самсон йылысь сюжетлӱн аллегория нога вежӱртас.

«Ой, олӱм, олӱм». Муюгыдлӱн помтӱм олӱм да мортлӱн дженъыд нӱм. Символ вежӱртаса образъяс. Олӱмсӱ аттьӱалӱм, шог мӱвпъяс венӱм.

«ӱтпыр зӱв мем дзугыль лоис...». Лирика герой олӱмын дзугыль здукъяс да найӱс венӱм. Строфа сюрӱсын шог сьӱлӱмкылӱмлӱн топыда зӱлалӱм да виччысьтӱг разьсьӱм. Геройлӱн ирония.

«Пемыд». Аллегория ногӱн олӱм кылӱмсӱ поэтӱн осьтӱм. Поэтлысь мӱвпсӱ да сьӱлӱмкылӱмъяссӱ осьтӱмын паныд сувтӱдӱмъяслӱн тӱдчанлун. Кывбур образъяслӱн Библия образъяскӱд йитчӱм.

сылысь творчество туялӱмъяс, И.А. Куратовлы сӱм серпасъяс, мукӱд уджъяс).

Тӱдмасьны И.А. Куратов небӱгъясӱн, кытчӱ чукӱртӱма сылысь став гижӱдсӱ (собрание сочинений нога небӱгъяс). Видлавны татшӱм небӱглысь аслыспӱлӱслунсӱ. Тӱдмавны, нӱшта кодлӱн коми гижысь пӱвстысь эм «ӱтувтӱм гижӱд чукӱр».

Тӱдмасьны поэтлысь творчествосӱ йӱзӱдан историяӱн, вӱчны та йылысь гижан удж.

Ас кежысь лыддыны кывбуръяс. Словарьяс серти осьтыны тӱдтӱм кывъяслысь вежӱртассӱ.

Дасьтысьны да выразительнӱя (художественнӱя) лыддыны кывбуръяс. Кывзыны да донъявны ӱртъяслысь лыддӱм.

Велӱдны кывбур (кывбуръяс наизусьт).

Тӱдмасьны Самсон йылысь библияса легендаӱн. Орччӱдны И.А. Куратовлысь да Библиясысь геройӱс. Тӱдчӱдны И.А. Куратов

<p>«Муса ныланӧй, мича аканьӧй». Кывбур геройлӧн этш. Гӧтрасьӧм вылӧ коми зонлӧн видзӧдлас. Радейтана мортлысь олӧмсӧ шудаӧн вӧчны кӧсйӧм. Том зонлысь пӧсь сьӧлӧмсӧ, киподтуйсӧ авторӧн поэтизируйтӧм. Кывбурлӧн йӧзкостса поэзия дорӧ матыслун.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> «Брамин кулан водзвылын», «Гуговлӧн (Кутшӧм коми виршьяс)». Посни кывбурьясысь: «Висьӧм», «Мыж», «Эг лӧсявлӧ», «Кор ме вӧлі кык арӧса ...», «Печора»; Ашальчи Оки (удмурт) «Юалін менсьым...».</p>	<p>герой образлысь да кывбурлысь вежӧртассӧ.</p> <p>Литературоведение словарӧн вӧдитчӧмӧн тӧдмасьны философскӧй кывбурлӧн аслыспӧлӧслунӧн. Орччӧдны И.А. Куратовлысь (мукӧд поэтлысь) лирической да философскӧй кывбурьяс.</p> <p>Видлавыны кывбурьясысь шӧр образьясӧ, туявны авторлысь видзӧдласьяс да налысь петкӧдчӧм, тӧдмавыны художествоа приѐмьяс (тропьяс, фигураяс). Доньявны И.А. Куратовлысь гижан ногсӧ.</p> <p>Дасьтысьны гижны Куратов творчество йылысь сочинение-рассуждение: тӧдмасьны татшӧм сочинение жанрӧн, ӧтлаын лӧсьӧдны план, ӧтвылысь гӧгӧрвоӧдны сочинение юкӧньяслысь мог да содержание. Гижны сочинение, тӧдмасьны медбур сочинениеясӧн.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Аллегория</p> <p>Аллегория йылысь тӧдӧмлун джудждӧдӧм. Искусствоын Библия</p>	<p>Лыддьыны литература туялан текст. Вӧдитчыны словарӧн. Интернет отсӧгӧн дасьтыны неыджыд юӧртӧм</p>

сюжетъяс вильмөдөм.	«Библия сюжетъяс искусствоын».
<p>Жаков Каллистрат Фалалеевич (6 час)</p> <p>К.Ф. Жаков – гижысь да философ. Гижысьлөн олан да гижан туй, коми культураын иныс. К.Ф. Жаков гижөдъясин мортлөн да морт олөмлөн идеал, ичөт войтыръяслысь оласногсө идеал пыдди вөзйөм.</p> <p>Палалейлөн олөм (Зыряна оласног йылысь висьт). Палалей – енбиа морт, сылөн югыд олөм. Искусство морт олөмын. Висьтасьыслөн образ, ая-пия образлөн дзедөм вежөртас. Висьтлөн житиелань мунөм.</p> <p>Вөралысь Максим. Герой оласногын да этшын коми йөзлысь аслыспөлөслунъяс восьтөм. Вөралөм – национальной сюжет. Коми вөралысьлөн эскөмъяс, войвывса вөръясын коми мортлөн вольной олөм.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Жаков К.Ф. Бөрйөм мойдъяс; Круглов А.В. Бөрйөм гижөд. Мошегов И.Н. «Асыввывса сир пөртйын» (юкөнъяс).</p>	<p>Лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Корсьны гижысь олөм йылысь содтөд материал. Гижны писатель олөм йылысь юөртан сочинение.</p> <p>Уджавны словарөн, төдмавны житие жанрлысь аслыспөлөслун. Ас кежысь лыддысиг аддзыны гижөдысь житиелы лөсялансө.</p> <p>Видлавны гижөд: геройлөн этш, авторлөн геройкөд йитөд, текстын авторлөн тыдовтчөм, кыв.</p> <p>Восьтыны торъя геройлысь чужан войтыркөд йитчөмсө. Төд вылө уськөдны вөралөм йылысь мукөд гижөд; орччөдны, кызди вөсьсө наын вөралөм тема.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Авторлөн идеал. Литература гижөдын да мукөд сикас искусствоясын автор идеаллөн тыдовтчөм.</p>	<p>Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарөн.</p> <p>Корсьны интернетысь,</p>

	библиотекаысь материал да вöчны презентация (авторлөн идеал серпаса искусствоясын).
<p>Лебедев Михаил Николаевич (2 час)</p> <p>М.Н. Лебедевлөн озыр творчество, уна пöлöс гижöд. Проза: Роч да Коми мулысь важ оландыръяс петкöдлöм, XX нэм пуксяндырся серпасъяс. Фольклор М.Н. Лебедев творчествоын. Кывбурашылада жанръяс.</p> <p>Фома Лёкморттов. Фома образын озырмöдчысь мортлысь этшсö восьтöм. Геройлөн видзöдласъяс, найöс эрдöдöм. Портрет да интерьер. Висьтасысьлөн (туймортлөн) да авторлөн видзöдласъяс.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> «Отеч Телентий», «Тун», «Настук», бöрйöм кывбуръяс.</p>	<p>Лыддьыны велöдчан небöгысь гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст. Корсьны содтöд материал гижысь олöм йылысь. Вöчны гижысь йылысь юöртöм .</p> <p>Ас кежысь, гораа выразительнöя лыддьысьны.</p> <p>Видлавны гижöд, шöр геройлысь этш восьтан приёмъяс: портрет, оланін серпас, мукöд сикас серпаса юкөн. Аддзыны да гөгöрвоöдны уна приёмлысь йитöд. Туявны висьтасысьлысь образсö, сылысь петкöдчöмсö. Орччöдны висьтасысьöс авторкöд, гөгöрвоöдны налысь видзöдласъяс.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Геройöс серпасалан ногъяс (тöдöмлун джудждöдöм). Оланін серпасалöм (интерьер), сылөн тöдчанлун геройлысь этш восьтöмын.</p>	<p>Лыддьыны литература туялан текст. Вöдитчыны словарөн.</p> <p>Корсьны содтöд материал да вöчны презентация искусствоян (литератураын, живописьын, киноын) мортлысь оланінсö серпасалöм йылысь.</p>

**Нёбдінса Виттор (Савин Виктор
Алексеевич)**

(7 час)

Гижысьлөн олан туй да творчество. Коми газет котыртём да газетын удж (Нёбдінса Витторлөн публицистика, медводдза кывбурьяс). В.А. Савин – коми театрлы подув пуктысь: пьесаяс гижём, медводдза театральной труппа лосьодём, театрын ворсём, режиссёралём. Гижодьяслөн аслыспёлөслун: ышодём, водзё чуксалём, бур олём коми йозлы вордём, олөмысь мисьтөмсё сералём.

«Варыш поз». Коми войтырлысь вежсьём олөмсё важлы воча сувтөдём. Варышьяс – велөдчём йөз, югыд олём шедөдысьяс. Кывбур-ссыланкывлысь шыладсё коми кыпö бөрйөм. Финн-угор войтырлөн кыпьяс.

«Кулөмдінса бунт». Крестьяналысь чиновникьяслы паныд кыпөдчылөмсё петкөдлём. Уджалысь мортөн правда корсьём, сарлы весьшөрö эскөм. Нартитысьясөс да крестьянаөс воча сувтөдём. Крестьянаөн отувьялун воштём. Драмалөн тэчасног. Сюжет сөвмөм. Шөр персонажьяслөн морттуй. Вөчөмторьяс да сёрнитанног.

Төд вылө уськөдны
гижысьлысь төдса нин гижөдьяс.

Лыддыны велөдчан
небөггысь гижысь олөм да
творчество йылысь юортан текст.
Библиотекаысь, интернетысь
корсьны гижысь олөм да уджьяс
йылысь, коми театр сөвмөм
йылысь содтөд материал
Лөсьөдны библиография.

Лөсьөдны В.А. Савин
небөггыслысь выставка.
Видлавны серпас вөчысьяслысь
уджсө.

Кывзыны велөдысьөн
лыддьём. Кывзыны кывбур серти
лөсьөдём кып. Донъявны
текстлысь да шыладлысь лөсялём.
Выразительнөя лыддыны
кывбурсө, велөдны наизусьт.

Ас кежысь лыддыны, гораа
лыддыны рольяс серти пьеса.
Сёрнитны пьесаын петкөдлём
характерьяс йылысь. Видлавны
гижөдсө художествова конфликт
боксянь (власьт кутысьяс да
крестьяна костын, крестьяналөн
ас костын). Гижны сочинение-
рассуждение.

Мичаа лыддыны кывбурьяс.

<p>«Веж видз вивті муна, муна...». Кывбурын том нывлөн муслуна олём кылём. Йөктана ритм артмөдысь приёмьяс.</p> <p>«Югыд кодзув». Мортлысь да вөрвалысь олёмсө отвизялём. Кодзув дінө да дона морт дінө шыөдчөмьяслөн торьялун. Лөнъ, нор шуанног да шылад.</p> <p>«Сьёлём сылём». Кывбурын поэт да поэзия тема. Поэт образ. Поэтлөн чужан мукөд да коми йөзкөд топыда йитчөм. Кывбурлөн кыпыд ру. Лирика геройөн асьсө коланаөн кылём.</p> <p><u>Содтөд лыддьём:</u> Полещиков В.М. «Видзисны дзебасын (В.А. Савин олөмысь медбөрья луньяс)»; 1920-1930-өд воясса финн-угор поэтьяслөн гижөдыяс; финн-угор войтырьяслөн кыпьяс.</p>	<p>Кывзыны да велөдны сыланкывьяс. Видлавны сылан кывбурьяслысь аслыспөлөслунсө (образьяс, кыв, ритм).</p> <p>Вөчны кывкөртөд гижысь творчество йылысь, гижөдыяслөн талунья олём йылысь.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Кып.</p> <p>Кыплы лөсялысь шылад да кывьяс. Мукөд сикас шылада кывбурысь торьялём.</p> <p>Драмаын вен</p> <p>Драмаын вен йылысь төдөмлун джудждөдөм. Сюжетын лоөмторьяслөн гөрддзасьём, сөвмөм, вөчөмторьяслөн зэвтчөм, разьсьём.</p>	<p>Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарьөн.</p> <p>Мичаа лыддыны кывбурьяс-кыпьяс. Орччөдны некымын кып.</p> <p>Видлавны велөдөм драмаяслысь сюжет, туявны сылысь юкөньяс.</p>

**Тима Вень (Чисталёв
Вениамин Тимофеевич) (8 час)**

Гижысьлөн олан туй. В.Т. Чисталёв – школаын велөдысь, коми кыв школаясö пыртны ышöдысь. Коми лыддысян небöгъяс дасътöм. Коми культура сöвмөдöмын гижысьлөн ыджыд пай. Творчество аслыспөлöслуньяс: ывлалөн да коми мортлөн öтувъя олём, мича кыв, коми кывлы лöсялысь гижан форма корсьысьöм, коми лыддян дасътöм могысь рочысь вуджöдчöм.

«Менам кывъясöй». Поэзия чужтöмлөн вөр-ва олёмкөд топыд пытшкөсса йитöд. Гижöд чужтигөн-лöсьöдигөн курыд да шуда здукъяс. Кывбурын метафоралөн аслыспөлöслун.

«Поэзия артмöм». Поэзия нимсянь сёрнитöм. Вөр-ва шыясысь, серпасъясысь, рöмъясысь чужысь поэзия.

«Ок, эськö!». Кывбурын джуджыд сьöлөмкылöмъяс: муслун, курыдлун. Сьöлөмсянь öтка сёрни. Поэзия чужтигөн вывті ыджыд дойсö лысьöмнас кылöм. Условной наклонениеа кадакывлөн художествоа тöдчанлун.

«Ывла выв». Ывла выв – поэзияын медшөр да медсьöкыд серпасалантор. Мортöс ывла вывкөд орччöдöм. Ывла

Лыддыны велөдчан небöгысь гижысь олём да творчество йылысь юёртан текст. Тöдмасьны гижысьлөн небöгъясөн. Лöсьöдны выставка коми газет-журналын Тима Вень йылысь йöзöдöм материалъясысь.

Выразительной лыддыны проза да кывбура текст.

Тöд вылö уськөдны Тима Веньлысь ывлавыв йылысь гижöдъяс. Аддзыны да бөрйыны коми да мукöд кывъя гижысьяслысь ывлавыв серпапсъяс (кывбуръяс, прозаясь юкөнъяс). Орччöдны гижöдъяссö.

Гөгөрвоодны лыддянногсö. Орччöдны гижöдъяс тема боксянь. Орччöдны поэзия артмöм йылысь кывбуръяс – Тима Веньлысь да мукöдлысь (И.А. Куратов, Илля Вась, Нёбдинса Виттор).

Велöдны кывбурсö наизусьт.

Тöдмасьны стöч рифматöм кывбур горөн. Орччöдны Тима Веньлысь да мукöд коми поэтлысь стöч рифматöм кывбуръяс. Бөрйöм тема вылö лöсьöдны татшöм кывбур

выв ыдждодлысь кывъяс, ывласö
ошкысь-сылысь поэтлөн образ.
Муюгыдын мортлөн ин да коланлун.

«Прöщай да видза ов...» Поэтлөн
чужан мукöд медбөръяысь аддзысьлöм
да прöщайтчöм. Водзын гижöм
кывбуръяскöд йитöд. Ниа пу, копыртöм
юра вичко образъяслөн вын. Ритм
вежласьöм. Кывбурын трагизм да
кыпыдлун. Инверсия приёмлөн
тöдчанлун. Локтан олöмö эскöм.

**«Öти... дас куим миллион
лыдысь...».** Войналөн да морт олöмлөн
лöсвятöмлун. Олöм жугöдан да мортöс
увтыртан мисьтöм серпасъяс. Васьлөн
сям да чöв олöм. Öти морт олöмын уна
йöзлөн, Роч муыввса войтыръяслөн
судьба вощьöм. Автор нимсянь Вась
йылысь висьталöм.

Чисталёва Муза Вениаминовна.
Бать йылысь кыв. Бать олöмысь
сьöлöм дойдана лоöмторъяс казьтылöм.
Серпасалан кадлөн öбликыс. Тима
Веньлөн морттуй письмöясын вощьöм.

Содтöд лыддьöм: «Эжва йывса
колип» небöг (лöсьöдiс В.Г. Лодыгин).
Тима Вень йылысь кывбуръяс: Лужиков
А. М. «Пожöг. 1937 во», Тимин В. В.
«Тима Веньлы», Лодыгин В.В. «Тима
Веньлөн керка».

(кывбуръяс), юксыны ёртъяскöд.

Чукöртны материал Тима
Веньлөн чужан сикт йылысь,
лöсьöдны презентация, доклад.

Тöдмасьны Медводдза
мировöй война историяөн,
корсьны коми йöзлөн война
вылын ратникалöм йылысь
материал. Лыддыны да видлавны
висьт: геройлысь аслыспöлöслун,
олöмкöд, йöзкöд сылысь
йитöдъяс. Видлавны серпаса
юкөнъяс, налысь синтаксис.
Гöгөрвоöдны висьт нимлысь да
ставнас гижöдлысь вежортас.
Орччöдны висьтсö Медводдза
мировöй война йылысь мукöд
гижöдкöд.

Чукöртны материал да вöчны
Тима Веньлөн семья йылысь
юöртöм, презентация.
Инценируйтны проза гижöд.

Гижны сочинение-вочакыв
пуктöм юалöм вылö.

<p>Литература теория</p> <p>Художествоа гижёдын олём донъялан серпасьяс. Серпасалём да донъялём художествоа гижёдын. Авторлысь донъялан видзёдлас петкөдлысь приёмьяс.</p> <p>Инверсия. Инверсиялөн тёдчанлун кывбура да проза текстын.</p>	<p>Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны словарөн, кывбур чукөрьясөн, корсьны колана примерьяс.</p>
<p>Илля Вась (Лыткин Василий Ильич)</p> <p>(3 час)</p> <p>В.И. Лыткин – тёдчана финно-угровед, коми кыв да литература туялысь, поэт. Сылөн олан туй, коми наука да культура сөвмөдөмын ыджыд пай. В.И. Лыткин – медводдза коми поэма гижысь.</p> <p>«Мунёны». Поэма сюжетлөн збыль лоомторьяскөд йитчөм. Югыд олөмланысь васьлалысьяслөн өтувья образ. Война да ывлавыв вежөналөмөн серпасьяс. Поэмалөн мича кыв. Поэмалөн тэчас, кывбура сёрни горлөн вежласьём. Поэмаын поэтлөн тыдовтчөм.</p> <p><u>Содтөд лыддьём:</u> Илля Вась «Мыйсюрё аслам олөм-вылөмысь», серамбана висьтъяс; Эйно Лейно (суоми) «Лапландияса гожём», «Муна войся ордымті».</p>	<p>Лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Төдмасьны содтөд материалөн гижысь олөм да уджъяс йылысь, вөчны юөртөм.</p> <p>Выразительнөя лыддыны кывбура текст, велөдны юкөнъяс наизусьт. Видлавны гижөдлысь кывсө, тэчассө. Йитны гижөд кывлысь да тэчаслысь аслыспөлөслунсө гижөдлөн могкөд да вежөртаскөд.</p> <p>Донъявны поэтлысь гижан сям.</p> <p>Гижны сочинение-серпас.</p>

<p>Литература теория</p> <p>Ывлавыв серпасьяс литератураын (төдөмлун джудждөдөм).</p> <p>Йөзлысь аскылөм ывлавыв серпасьяс отсөгөн петкөдлөм. Мортлөн да ывлалөн лөсялөм. Морт да ывлавыв өтвесьталөм.</p>	<p>Лыддыны литература туялан текст. Туявны некымын гижөдысь ывлавыв серпасьяс, орччөдны найөс, видлавны налысь коланлунсө гижөдын.</p>
<p>1920-1930-өд воясся коми висьт (4 час)</p> <p>Сажин Иван Иванович (Ичөт Иван) «Шева чуман», «Чай», «Өлекан». Гижысь олөмысь пасьяс. 1920-өд воясся коми прозалөн аслыспөлөслун висьтын пектөдчөм: ас кадся олөмысь лоөмторьяс ыло подуласьөм, сиктса олысьлысь важ видзөдласьяс эрдөдөм, шмонь да серам – налөн йитчөм, гижөдлөн ас кадся идеологиялы лөсялөм.</p> <p>Колегов Егор Васильевич «Ловья гира». Гижысь олөмысь пасьяс. Тшөтшья олөмын нюм петкөдлысь лоөмторьяс, геройслөн да гижысьлөн шмонитны кужөм.</p> <p>Фёдоров Геннадий Александрович «Ытва дырйи».</p> <p>Г.А. Федоровлөн олөм да гижан туй. Висьтын 1930-өд воясся олөмлөн пасьяс.</p>	<p>Лыддыны велөдчан небөгысь литература история йылысь юөртан текст. Кывзыны велөдысьлысь висьталөм, гижны конспект.</p> <p>Ас кежысь да гораа выразительнөя лыддыны проза текст. Лыддыны рольяс серти.</p> <p>Туявны автор видзөдласлысь проза текстын петкөдчөм, литература водзө пунктөм могъяслысь тыдовтчөм.</p> <p>Төд ыло уськөдны художествоа гижөдын ывлавыв да морт серпасьяслысь сикасьяс, корсьны найөс велөдан текстьясысь, туявны налысь төдчанлунсө геройлысь этш да олөм петкөдлөмын.</p> <p>Содтөд төдмасьны 1920-1930-өд воясся коми вистьясөн,</p>

<p>Крестьяналон ас олөм вылө видзөдлас вежсьөм. Геройяслон торьялөм. Пейзаж да герой портретьясын автор видзөдласлөн вощьөм. Гижөд нимлөн художествоа вежөртас.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> 1920-1930-өд воясса финн-угор гижысьяслөн висетьяс.</p>	<p>висьт гижысьяслөн олөмысь төдчана пасьясөн.</p> <p>Гижны 1920-1930-өд воясса коми проза йылысь реферат.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Художествоа гижөд ним.</p> <p>Нимьяслөн сикасьяс, вуджөдөм вежөртаса нимьяс.</p> <p>Висьт (төдөмлун джудждөдөм).</p> <p>Висьт сикасьяс. Сёрни нуөдан ногьяс. Öти лөөмторын кадлысь лов шысө вощьтөм.</p>	<p>Лыддьыны литература туялан текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн.</p> <p>Гижны туялан удж висьт йылысь, вайөдны ас примерьяс.</p>
<p>Размыслов Ананий Прокопьевич (5 час)</p> <p>Гижысьлөн олан да творческой туй. Выль гижанног, коми поэзия сөвмөдөм. Поэт да война.</p> <p>«Рыгья лирика», «Рыгья кыя лөнькөд тэ он рөдмы». Кывбурьясын том мортлөн кыпыд лов. Вөр-вакөд да тшөтшья олөмкөд топыд йитөд. Лирика геройөн сьолөм вощьтөм. Метафоралөн аслыспөлөслун.</p> <p>«Медводдза любов» поэма. Олөм дорө муслун йылысь гижөд. Лирика геройөн асьсө олөмас корсьөм. 1930-өд</p>	<p>Лыддьыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Төдмасьны содтөд материалөн гижысь олөм да уджьяс йылысь, вөчны юөртөм, кутшөмкө сикас творческой удж (лөсьөдны поэтлы сиөм музейлысь проект).</p> <p>Ас кежысь да гораа выразительнөя лыддьыны лирика текст, видлавны сылысь юргөмсө, лыддян ногсө. Велөдны кывбура гижөд наизусть.</p> <p>Видлавны лирика гижөдын</p>

<p>воясса кадлөн кыпид серпасъяс да идеал. Колян да локтан кадлөн йитчөм. Танялөн образ – медводдза муслунлөн да том кадлөн символ. Гришалөн образ – 1930-өд воясса том войтырлөн идеал. Мам образлөн тӧдчанлун. Сӧлӧмкылӧмъяслӧн да лоӧмторъяслӧн йитчӧм.</p> <p>«Воклы». Кывбурын война кадлӧн лирика серпас. Поэтлӧн патриотизм, гортсаяс понда тӧждысьӧм. Кывбур жанр, элегиялы лӧсяланаторъяс.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Размыслов А.П. «Арся зэр улын», «Енэжыс кымрасис, зӧрис», «Чужан сиктсынь ме челядьдыр коркӧ»; Ашальчи Оки «Дзоридзалӧ вишня пу», «Гӧгрӧс кыз пу», «Лолӧй кӧ менам», «Вӧръястӧ ветлӧгӧн».</p>	<p>сюжет сӧвман ногсӧ. Туявны лирика поэмалы лӧсяланторъяс, авторлысь да геройлысь образъяс, налысь йитчӧмсӧ да торъялӧмсӧ. Донъявны лирика гижӧд, поэтлысь сямсӧ.</p> <p>Корсьны война тема вылӧ мукӧд гижӧд, дасьтыны литературнӧй композиция.</p> <p>Гижны творческӧй сочинение (поэткӧд ӧрта сӧрни, сылы письмӧ, мукӧд форма).</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Лирика поэма.</p> <p>Поэма жанрлӧн сикасъяс. Лирика поэма герой олӧмысь лӧмторъяс восьтӧм.</p>	<p>Лыддьыны литература туялан текст. Вӧдитчыны литературоведение словарьн. Гижны поэма жанр йылысь реферат.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич</p> <p>(6 час)</p> <p>Гижысьлӧн олӧм да творчество, Сӧвет страналӧн история сылӧн гижӧдъясын.</p> <p>«Гымӧбтис керка шӧрын».</p>	<p>Тӧд вылӧ уськӧдны И.Г. Тороповлысь тӧдса гижӧдъяс, геройсӧс. Вильмӧдны гижысь олӧм йылысь тӧдӧмлунъяс, лыддьыны велӧдчан небӧгысь гижысь олӧм да творчество</p>

<p>Коллективизация кад өнiя гижысь синмөн. Викенълөн оласног, аския лун вöсна кывкутём, олан шуд. Власът кутысьяслөн образъяс, гöль йöзлысь олём «бурмөдём». Авторлөн донъялан видзöдлас. Викень олөмын да кулөмын крестьянстволысь судьба востём.</p>	<p>йылысь юöртан текст.</p> <p>Ас кежысь тöдмасыны проза гижöдөн, бöрйыны юкөнъяс гораа лыддьём вылö, мичаа лыддыны. Донъявны ёртъяслысь лыддьём.</p> <p>Тöдмавны, кызди мунис коллективизация Коми муын. Адззыны художествоа гижöдлысь йитöдсö збыль историякöд. Туявны коллективизация кад вылö, герой характеръяслысь подувсö да вежöртассö авторлысь видзöдлассö.</p> <p>Гижны сочинение-рассуждение.</p>
<p>Куратова Нина Никитьевна (5 час)</p> <p>Гижысьлөн олан туй, творчествоысь шöр визъяс. Н.Н. Куратова геройяслөн аслыспöлöслун.</p> <p>«Батьяс йылысь висът». Рая олөмын шуда да шудтём здукъяс. Батьсö пöся радейтём, югыда казтылём. Войнаөн гудралём олём. Геройяслөн мортлун. Челядьöс быдтыны верстьö йöзлөн зильём. Нывка нимсянь висътасёмлөн лиризм. Гижöд нимлөн вежöртас.</p> <p><u>Содтöд лыддьём:</u> Куратова Н.Н.</p>	<p>Тöд вылö уськöдны Н.Н. Куратовалысь тöдса гижöдъяс, геройясöс. Выльмөдны гижысь олём йылысь тöдöмлунъяс, лыддыны велöдчан небöгысь гижысь олём да творчество йылысь юöртан текст.</p> <p>Кывзыны велöдысьлысь лыддьём, öтвылысь дасьтысьны да мичча лыддыны проза гижöд.</p> <p>Туявны гижысьөн кыпöдём проблема, геройяслысь образъяс, казтылан нога гижöдлысь аслыспöлöслун.</p>

<p>«Менам дона сикӧтш-ожерельей», «Важ фотокарточка», «Марьюшка».</p>	<p>Гижны отзыв нога сочинение.</p>
<p align="center">Коми республикаса роч гижысьяслӧн творчествоысь (1 час)</p> <p align="center">Суворов Александр Васильевич</p> <p>Гижысь олӧмысь тӧдчана пасьяс, небӧгьяс.</p> <p>«Вотчысь», Унмовис парма рытсӧрӧн...». Ловья ывлавыв образ. Пармакӧд мортлӧн ӛртасьӧм да сӧрни. Шыӧдчӧм кызди художествоа приӛм, сылӧн тӧдчанлун</p> <p>«Лӧнь ключ». Сӧстӧм ключ вакӧд поэзия, поэтлысь удж ӧткодялӧм.</p> <p>«Катшасиньяс». Катшасиньяса видзлӧн серпас. Мортлысь да дзоридзлысь нӧмсӧ, муывыв олӧмсӧ помтӧм видзкӧд ӧткодялӧм.</p>	<p>Лыддыны велӧдчан небӧгысь гижысь олӧм да творчество йылысь юӧртан текст.</p> <p>Лӧсьӧдны поэт творчество йылысь презентация, выставка.</p> <p>Выразительнӧя лыддыны кывбурьяс, доньявны ӛртъяслысь лыддьӧм. Велӧдны ӧти (некымын) кывбур наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбурьяс: туявны войвыв вӧр-валысь образ, поэтлысь аскылӧмсӧ.</p> <p>Орччӧдны кык, некымын поэтлысь ӧткодь темаа кывбурьяс. Туявны роч поэтлысь коми олӧмкӧд, вӧр-вакӧд йитӧдсӧ.</p>
<p align="center">Радейтана гижысь да радейтана гижӧд. Шӧр школаын велӧдӧм материал кывкӧрталӧм (2 час)</p>	<p>Лӧсьӧдны юӧртӧм, гижны сочинение радейтана гижӧд, гижысь йылысь. Тӧдмӧдны ӧта-мӧдӧс уджъясӧн, доньявны найӧс. Ас кежысь лыддьӧм да мусмӧм гижӧдьяс пӧвстысь вӧзйыны ӛртъяслы ӧтиӧс-кыкӧс гожӧмын лыддьӧм вылӧ.</p>

Коми литератураысь IX классын вомгора да гижан уджъяс

1. Художествоа, юёртан да публицистика текстъяс ас кежысь да гораа лыддьём.
2. Наизусьт велёдём текст висьталём.
3. Уна сикас план художествоа да юёртан гижёд серти лосьёдём: прёстой да паськыд планъяс, цитатаясысь план.
4. Неыджыд гижёд, гижёдлысь юкөн ас кывйён висьталём. Уна ногөн висьталём: подробнёя, бөрйёмён, дженьдөдөмён, описание пыртөмён.
5. Гижёд донъялём, гижёд йылысь сёрни нуөдём, вөзйём юалөмъяс вылө вочакыв сетём, отзыв лосьёдём.
6. Öти, некымын произведение йылысь сочинение гижём.
7. Гижысьлөн олём да творчество йылысь неыджыд доклад, реферат, выставка, электронной презентация дасьтём.
8. Тезисъяс, конспект гижём.
9. Коми йөзлысь традицияс, ас котырлысь, төдса йөзлысь, чужанінлысь история да талунъя олөмтуялём подув вылын висьт, сочинение гижём, мукөд сикас творческой удж вөчём.
10. Ас кежысь лыддьём небөг, видзөдём серпас, кинофильм, телепередача, спектак донъялём.

Наизусьт велөдны:

Юшков Г.А. «Коми муөй».

Куратов И.А. «Сылан, меям сылан», бөрйём гижөд.

Небдинса Виттор. «Сьолём сьылём», бөрйём гижөд.

Тима Вень. «Менам кывьясөй», «Поэзия артмём».

Илля Вась «Мунёны» поэмаысь юкөн.

Размыслов А.П. «Воклы», «Медводдза любов» поэмаысь юкөн.

Суворов А.В. Бөрйём кывбур.

Бөрйём проза гижөдысь юкөн.

IX классын тӧдӧмлун да кужӧмлун сӧвмӧдӧм

Велӧдчысьяс тӧдмаласны:

1. Тӧдчана коми гижысьясӧс, налысь олан вояс да мукӧд тӧдчана пасьяс;
2. Велӧдчан небӧгӧ пыртӧм художествоа гижӧдьяс, налысь содержанияесӧ;
3. Эпос, лирика да драма гижӧдлы медшӧр лӧсяланаторсӧ;
4. Велӧдӧм да велӧдан гижӧдьяслысь жанрсӧ;
5. Литературалысь фольклоркӧд йитӧд;
6. Наизусьт велӧдӧм текстьяс;
7. Фольклор да литература теорияысь велӧдӧм понятияс, терминьяс;
8. XIX нэмын коми литературалысь сӧвмӧм; И.А.Куратовлысь олан да гижан туй;
9. XX нэмся коми литературалы подув пуктысьяслысь творчество.

Велӧдчысьяс велаласны:

1. Вӧдитчыны велӧдчан небӧгӧн, кывкудьясӧн да справочникьясӧн, корсьны колана юӧрьяс отсаян литератураысь, интернетысь;
2. Лӧсьӧдны гижысь олӧм да творчество йылысь доклад, реферат, электроннӧй презентация;
3. Мичаа (выразительнӧя) да колан ӧдӧн лыддыны художествоа, юӧртана, публицистика да наука текстьяс;
4. Мичаа висьтавны наизусьт велӧдӧм текст;
5. Ас кывйӧн висьтавны гижӧдлысь сюрӧссӧ;
6. Лӧсьӧдны гижӧд серти уна сикас план;
7. Юӧртан текст серти лӧсьӧдны тезисьяс, гижны конспект;

8. Восьтыны мөвпяс лыддьом произведение (небӧг) йылысь, сёрнитны гижӧдӧн чужтӧм сьӧлӧмкылӧмьяс йылысь;
9. Гӧгӧрвоӧдны гижӧдлысь темасӧ, шӧр мӧвпсӧ, вежӧртассӧ;
10. Сёрнитны герой йылысь, восьтыны сылысь морттуйсӧ да мукӧд геройкӧд йитӧдьяс; донъявны геройӧс вӧчӧмторьяс да сёрни сертияс;
11. Аддзыны текстясь художествоа приёмаяс да гӧгӧрвоӧдны налысь ӧта-мӧдкӧд йитчӧмсӧ, тӧдчанлунсӧ;
12. Гӧгӧрвоӧдны гижӧдлысь, гижысь творчестволысь оландыря кадаскӧд йитӧд. Орчӧдны гижӧдын серпасалӧм да збыль олӧм;
13. Гӧгӧрвоӧдны коми литературалысь мукӧд литератураяскӧд, фольклоркӧд йитӧдсӧ;
14. Орчӧдны кык, некымын гижӧд;
15. Ӧти да некымын гижӧд йылысь гижны отзыв, сочинение, мукӧд сикас творческӧй удж.

X класс (70 час)

Темаяс, велӧданторлӧн сюрӧсыс	Велӧдчысьлӧн удж
<p>Коми литература сӧвмӧдан туйяс</p> <p>(1 час)</p> <p>Выль гижан формаясӧ босьтчӧм. Вуджӧдӧм да мукӧд кывъя литератураяскӧд йитӧдьяс.</p>	<p>Кывзыны велӧдысьлысь висьталӧм, гижны конспект. Лыддыны литература туялан текст. Вӧдитчыны литературоведение словарӧн.</p>
Елькин Михаил Андреевич	

<p style="text-align: center;">(2 час)</p> <p>Гижысьлөн олан да гижан туй, лирикаын вөр-ва да муслун тема. М.А. Елькин творчествоын вуджөдөм гижөдъяс.</p> <p>«Гожся веж вылас на гөрдөн, рудөн, вижөн ...». Кывбурын ар рөмъяса серпасъяс да сьөлөмкылөмъяс. Кык визя строфалөн (двустиишиелөн) аслыспөлөслун.</p> <p>«Сотө рассө ньөжйөнникөн арыс..!». Зарни арлөн рөмъяс, мортлы козыналөм сьөлөмкылөмъяс. Ар – мичлун колльөдан, ылі туйө петан кад. Метафоралөн вежөртас.</p> <p>«Казытылөм». Лирика геройлөн сям, ловру. Челядьдырысь медся шуда здукъяс казытылөм. Кывбурлөн тэчас.</p> <p>«Олөмыс кор бара дойдас менө...». Чужанін понда майшасьөм. Чужанінлөн куслытөм би.</p> <p>«Лолөс сотан тайө бисыс...». Чужанін понда ыджыд дой. Войдөр да өнія кад шымыртөм.</p> <p>Поэтлөн вуджөдчан сям. К.Ф. Жаковлысь «Биармия» вуджөдөм.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> «Берба», «Ыджыд лун», «Асья зэр», «Пырө шоныдыс лыө и вемө...», «Кутшөм югыд төлысьыс да матын...», «Ю весьтын потан кодъ гатшасьөм төлысь» да ас бөрийөм серти</p>	<p>Лыддьыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст.</p> <p>Төд вылө уськөдны поэтлысь төдса (велөдөм) гижөдъяс.</p> <p>Кывзыны выразительнөя лыддьөм, выразительнөя лыддьыны кывбур. Велөдны наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбуръясысь шөр образъяс, лирика геройлысь тыдовтчөмсө.</p> <p>Орччөдны М.А. Елькинлысь да мукөд поэтлысь ар йылысь кывбуръяс. Корсьны лөсялана серпасъяс, вөчны «Коми поэтъяскөд во гөгөр. Ар» тема вылө электроннөй презентация</p> <p>Орччөдны роч оригинал да комиөдөм текст, донъявны вуджөдөмсө.</p>
--	---

<p>мукöд кывбур.</p>	
<p>Куратов Иван Алексеевич (5 час)</p> <p>И.А. Куратовлөн ин коми литература историяын. Мушар поэзиялы И.А. Куратовлөн восьсалун.</p> <p>«Тэ гöль да сы пыдди тэ бур ...» (Бёрнслөн).</p> <p>Гöль мортöс ошкöм-ышöдöм. Мортлысь мывкыдлун да уджавны сям зарниысь вылöджык пуктöм.</p> <p>«Антикъяс Парижын» (Шиллер серти)</p> <p>Кывбурын война да культура тема. Искусство дорö кын сёлöма мортöс вандалкöд орччöдöм. Збыльысь вöвлöмторлы – Наполеон войскаяслөн Европаын шобсьöмлы – паськыд вежортас сетöм.</p> <p>«Вöт» (Вольтерлөн).</p> <p>Царлөн корона – йöз вылын власьтлөн символ. Вöтлөн вежортас. Кывбурлөн виччысьтöм пом, шуда олöм вылö лирика геройлөн видзöдлас.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> «Колумб» (Шиллерлөн), «Виччысьöм и лоöм» (Шиллерлөн), бöрйöм вуджöдöмъяс.</p>	<p>Кывзыны велöдысьлысь висьталöм, гижны конспект. Лыддыны литература туялан текст. Тöдмасьны вуджöдöмъяслөн сикасьясөн.</p> <p>Шыöдчыны И.А. Куратов сборникъяс дорö. Орччöдны найöс. Аддзыны мукöд кывъяс вылысь вуджöдöм кывбурьяс.</p> <p>Тöдмавны И.А. Куратов-лингвист йылысь, кывъяс тöдöм да радейтöм йылысь. Гөгөрвоодны вуджöдчан уджлысь помкасö.</p> <p>Аддзыны И.А. Куратовөн комиöдöм кывбурьяс оригинал кыв вылын, рочöн. Вöчны юöртöмъяс авторъяс йывсьыс. Орччöдны вуджöдöмсö оригиналкöд, роч кыв вылын кывбуркöд.</p> <p>Выразительнöя лыддыны кывбура текстъяс.</p> <p>Велöдны наизусьт.</p>
<p>Сорокин Александрович</p>	<p>Питирим</p> <p>Лыддыны велöдчан небöгысь гижысь олöм да</p>

<p>(2 час)</p> <p>П.А. Сорокин – учёной да гижысь. Коми муын быдмём мортлөн олан туй. П.А. Сорокинлөн видзёдласьяс йоз олём вылө.</p> <p>«Кузь туй вуджём». Чужанін йылысь казьтылёмьяс. Коми войтырөс доньялём, налөн оласног йылысь висьталём. Революция да революция бөрся кад П.А. Сорокин серпасьясын.</p>	<p>творчество йылысь юортан текст. Төдмасьны содтөд материалөн гижысь олём да уджъяс йылысь. Гөрвоөдны П.А. Сорокинлысь төдчанлунсө ставмирса наукаын.</p> <p>Төдмасьны гижөдөн, видлавны сійөс документальной прозалысь аслыспөлөслунсө төд вылын кутөмөн.</p>
<p>Доронин Павел Григорьевич</p> <p>(3 час)</p> <p>Олан да гижан туй. Гижысьлөн ин коми проза сөвмөдөмын. П.Г. Доронин – фольклор чукөртысь, историк, литературовед да критик.</p> <p>«Кык патрон». Гражданской войналысь аслыссикаслунсө өти семья олөмын петкөдлём. Зонка синьясөн войналысь ковтөмлунсө да лёксө восьтём. Зонкалөн, бать-мамлөн да авторлөн видзёдласьяс текстын тыдовтчём. Гижөдлөн пыдї вежөртас, талунья лункөд чуксасьём.</p> <p><u>Содтөд лыддьём:</u> Доронин П.Г. «Парма сьөлөмын», «Мойд небөг» (лөсьөдіс О.И. Уляшев).</p>	<p>Велөдысь висьталөмысь, велөдан небөггысь төдмасьны гижысьлөн олан туйөн, уджъясөн, вөчны реферат нога гижөд.</p> <p>Лөсьөдны П.Г. Доронин небөггьясысь, сы йылысь уджъяссысь выставка.</p> <p>Выльмөдны төдөмлуньяс Комиын Гражданской война мунөм йылысь. Ас кежысь да гораа выразительной лыддьыны проза текст. Видлавны гижөдсө авторлысь шөр идеясө пыдди пуктөмөн. Төдмасьны Правда да Кривда йылысь йозкостса мойдөн. Орччөдны вежөртассө мойдлысь да виьтлысь.</p> <p>Гижөмөн доньявны висьтсө</p>

	(вöчны анализ).
<p>Войнабöрся коми литература (1945-1959-öд вояс) (2 час)</p> <p>Коми литератураын сöветскöй мортлысь образ тэчöм, бурланьö олöмсö вежысь геройöс петкöдлöм, лыддысьысьöс ыджыд вермöмъяс вылö ышöдöм, художествоа да идеология могъяслöн öтувтчöм. Юрнуöдысь жанръяс: роман, лирикаа комедия, публицистика нога кывбур. Коми прозаын, драматургияын, лирикаын художествоа шедöдöмторъяс.</p>	<p>Лыддыны юöртан текст велöдчан да мукöд небöгысь, кывзыны велöдысьлысь висьталöмсö.</p> <p>Тöдмавны войнабöрся литератураысь медшöр нимъяс, медтöдчана гижöдъяс.</p> <p>Гижны реферат сяма гижöд, вöчны презентация.</p>
<p>Юхнин Василий Васильевич (8 час)</p> <p>Гижысьлöн олан туй да творчество. Коми гижысь котырöн веськöдлöм, коми литература да гижысьяс вöсна сьöкыд кадö тöждысьöм.</p> <p>«Алöй лента». Романын коми войтырлöн оласног, традицияс, важыс да выльыс. XX нэмö пыригöн коми олöмын вежсьöмъяс: эмлун серти йöзлöн торъялöм, социальнöй конфликт сöвмöм, коми йöзлöн ас вöсна сулавны велöдчöм. Ошлапов да Сирвойтов котыръяс. Уна сикас характеръяс тэчöмын гижысьлöн вермöмъяс. Романлöн фольклоркöд йитöд.</p>	<p>Лыддыны велöдчан небöгысь гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст, вöчны конспект. Тöд вылö уськöдны ичöтджык классъясын велöдöм гижöдъяс. Тöдмасыны роман гижан историяён.</p> <p>Ас кежысь лыддыны текст, юкөнъяс лыддыны гораа выразительнöя. Велöдны юкөн наизусьт.</p> <p>Видлавны гижöдсö (авторлöн мог, сюжет визьяс, геройяслöн характеръяс, найöс паныд сувтöдöм, гижöдлöн</p>

<p><u>Содтөд лыддьом:</u> «Төдса мотивьяс», «Тундраса бияс» (юкөньяс).</p>	<p>фольклоркөд да этнографиякөд йитөд).</p> <p>Лөсьөдны юалөмьяс гижөд серти, нуөдны викторина, төдөмлун восьтан мукөд сикас удж.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Роман.</p> <p>Романлы лөсялана лоөмторьяс, герой, олөм серпасьяс. Роман пытша олөмын йөзлөн да лоөмторьяслөн йитөдьяс.</p>	<p>Лыддьыны литература теория текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн. Төд вылө уськөдны лыддьывлөм романьяс. Ас примерьяс вайөдөмөн вөчны гижан удж роман йылысь.</p>
<p>Попов Серафим Алексеевич</p> <p>(2 час)</p> <p>С.А. Поповлөн олан туй да творчество. С.А. Попов – журналист да поэт. Мир дорйөм – медшөр тема поэт творчествоын. Ас олөмкөд йитчөм гижөдьяс.</p> <p>«Мам». Мам да пи образьяслөн веськыд да сайөдөм вежөртасьяс. Мамөс Рөдинакөд, Ен мамкөд орччөдөм. Салдат – мамөс дорйысь пи.</p> <p>«Керка вевт вылөд сямуніс зэр». Война биясь петөм мортлөн кылөмьяс, мирнөй олөмөн, ывлаөн нимкодьясьөм. Сьөлөмкылөмьяс восьтан приёмьяс.</p> <p>«Эжва вылын асыв». Кыпыд лов шыа лирика герой. Том йөз образьяс. Радлун</p>	<p>Лыддьыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст, вөчны конспект. Төд вылө уськөдны лыддьывлөм гижөдьяс, С.Попов кывьяс вылө гижөм сыланкывьяс.</p> <p>Выразительнөя лыддьыны кывбурьяс, доньявны өта-мөдлысь лыддьөм. Велөдны наизусть.</p> <p>Видлавны кывбурьяс, туявны лирика геройлысь аслыспөлөслунсө, сылөн кылөмьяслысь вынсө, кывбура</p>

<p>вайысь отувья удж; уджалысь мортлөн мич.</p> <p>«Ананий Размыслов». Поэт-ёртгяслөн матыслун, отпырйö ас йылысь да ёрт йылысь висьтасьöм. Поэтöс пикöд орччöдöм. Лирика геройлөн джуджыд сьöлöмкылöмьяс.</p> <p>«Пöрысь морт». Олöмсö вуджöм мортлөн образ. Геройлөн мөвпьяс да кöсйöмьяс. Кывбурлөн сайöдöм вежöртас.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u> Попов С.А. «Сталинградскöй баллада», «Куслытöм би йылысь баллада», «Коктöм морт», «Юали ме тэрыб бордя тöвлысь», «Юкмöс дорын», «Шуда ягын».</p>	<p>сёрниын петкöдчöмсö.</p> <p>Донъявны поэтлысь творчество, йитны сийöс кадкöд, адзыны поэтлысь да лирика геройлысь йитöд.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Художествоа творчествоын гижысь биографиялөн петкöдчöм.</p> <p>Гижысь кыдзи морт да образ. Художествоа литератураын гижысьяс олöмкöд йитчöмторьяс.</p>	<p>Лыддыны литература туялан текст. Вöдитчыны литературоведение словарөн. Гижны реферат нога удж.</p>
<p>Дьяконов Николай Михайлович</p> <p>(3 час)</p> <p>Театркöд йитчöм олöм: Н.М. Дьяконов – драматург да актёр. Драма гижöдьяс, налөн сценавывса судьба.</p> <p>«Свадьба приданнойöн». Сöветскöй морт олöмын уджлөн ыджыд тöдчанлун. Художествоа венлөн аслыспöлöслун, удж</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддыны гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст. Корсьны содтöд материал коми театр история йылысь. Лöсьöдны презентация Н.М. Дьяконов да сылөн уджьяс йылысь.</p>

<p>котыртом выло радейтчысь ныла-зонмалон видзодласьяс зурасьом. Герой характерьяслон ясыдлун. Комедия артомдан пасьяс: серамбана лоомторьяс, геройяслон сёрнитанног.</p>	<p>Ас кежысь тодмасьны пьесаон, гораа выразительнөя лыддыны рольяс серти. Инсценируйтны пьесаысь юкөн.</p> <p>Велодчан небогын юаломьяс отсөгон туявны геройяслысь характерьяс, пьесалысь идеяс, ас кадкөд сылысь йитчөмсө да куслытом вежортассө.</p> <p>Пьеса велөдигон чожны материал да лосьодны презентация гижөдсө велөдом да видлалом йылысь.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Лирикаа комедия.</p> <p>Комедия – драма искусстволон сикас. Лирикаа комедиялон аслыспөлөслун, коми драматургияын сылөн ин.</p>	<p>Лыддыны литература туялан текст. Вөдитчыны литературоведение словарон. Гижны нейджыд туялан удж лирикаа комедия йылысь «Свадьба приданнойон» пьеса выло подуласьомон.</p>
<p>Рочев Яков Митрофанович</p> <p>(6 час)</p> <p>Гижыслон олан туй да творчество. Войвывса комилон олөм – шөр тема Я.М. Рочев творчествоын. Гражданскөй война серпасьяс Я.М. Рочев да мукөд гижысь творчествоын.</p> <p>«Кык друг». Ненеч да войвывса коми</p>	<p>Лыддыны велодчан небогысь гижысь олөм да творчество йылысь юортан текст, вочны конспект.</p> <p>Ас кежысь тодмасьны гижөдон, бөрийыны юкөньяс классын гораа лыддьом выло.</p>

<p>йӱз XX нэм пуксян кадӱ, налӱн олӱмысь жугыль серпасьяс. Геня Дуркин да Вася Манзадей. Налӱн сьӱкыда быдмӱм-верстяммӱм. Батьяслӱн шог олӱм пом. Зонкаяслы отсасысьяс, олан туй вылӱ пуктысьяс. Сиктса том йӱзлӱн олан ордым. Озырьяслӱн олан сям, сийӱс петкӱдлӱм. Озыр да гӱль йӱзӱс паныд сулалысьясӱн серпасалӱм.</p> <p>Содтӱд лыддӱм: Рочев Я.М. «Извагызьӱ», «Му вежӱм», «Паськыд туйӱд» (юкӱнъяс).</p>	<p>Выразительнӱя лыддӱыны.</p> <p>Видлавны гижӱд: туявны геройяслысь оласног, йитӱдьяс, паныд сулалӱм. Орчӱдны геройяслысь олан туй. Гӱгӱрвоӱдны сюжет сӱвман визьяс, олӱм серпаслысь аслыспӱлӱслунсӱ роман жанрын.</p> <p>Гижны сочинение-серпас, сочинение-рассуждение.</p>
<p>Попов Владимир Александрович</p> <p>(2 час)</p> <p>Гижысь олӱмысь тӱдчана пасьяс. В.А. Попвлӱн паськыд ота (уна темаа да жанра) лирика.</p> <p>«Сылысны бабаяс, сылысны». Коми сикт война кадӱ. Нӱбдӱнса Виттор образлӱн вежӱртас, сылысь да война кадся йӱзлысь трагическӱй судьбасӱ ӱткодялӱм. Усьӱм йӱзлысь олӱмсӱ сыланкывкӱд орчӱдӱм, йӱз паметьӱ нэмьяс кежлӱ кольӱм. Символ нога образьяс. Гижӱдлӱн вежласысь ритмын шӱр героинялӱн да автор сьӱлӱмкылӱмьяслӱн йитчӱм.</p> <p>Содтӱд лыддӱм: Повов В.А. Бӱрйӱм гижӱдьяс.</p>	<p>Кывзыны велӱдысьлысь висьталӱм, гижны конспект.</p> <p>Лыддӱыны велӱдчан небӱгысь гижысь олӱм да творчество йылысь юӱртан текст, торйӱдны медтӱдчанасӱ.</p> <p>Дасьтысьны да гораа выразительнӱя лыддӱыны поэма.</p> <p>Доньявны ӱта-мӱдлысь лыддӱӱм.</p> <p>Велӱдны наизусьт.</p> <p>Видлавны гижӱдсӱ: туявны поэмалысь тӱчассӱ, кывсӱ, ритмсӱ, шӱр образьяс.</p> <p>Орчӱдны поэмасӱ водзджык велӱдӱм поэмаяскӱд тема (олӱм петкӱдлӱм) да тӱчас</p>

	боксянь. Гижны та йылысь неыджыд туялан удж.
<p>Литература теория</p> <p>Символ литератураын да</p> <p>искусствоын</p> <p>Литература гижёдын вуджөдөм вежөртгаса образъяс. Символ нога образын уна вежөртгас чукөрмөм. Символлөн артмөм. Символ серпасасян искусствоын.</p>	<p>Лыддыны литература теория текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн. Велөдөм гижөдьясысь аддзыны символ вылө примеръяс. Вöчны юөртөм.</p>
<p>Леканов Василий Дмитриевич</p> <p>(3 час)</p> <p>В.Д. Леканов олөмысь төдчана пасъяс. Прфессиональнөй театр котыртны зильөм. В.Д. Лекановлөн пьесаяс коми да ставсоюзса сцена вылын.</p> <p>«Йөлогга». Драмаын ортсы да пытшкөс конфликт. Рөдина да ас олөм дорйөм тема. Öти поступокын мортлөн тыдовтчөм. Рөдина вузалысь Макар Розов-Трефовлөн дзёбсясян, дзуг олөм. Ниа Ивановна да том йөз образъяслөн төдчанлун. Пьесалөн шөр идея: восьса сьөлөмөн овны – медся ыджыд шуд.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Леканов В.Д. «Удоратинъяс».</p>	<p>Лыддыны велөдчан небөггысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Чукөртны содтөд материал, лөсьөдны презентация В.Д. Леканов – актёр йылысь.</p> <p>Ас кежысь лыддыны пьеса, юкөнъяс лыддыны гораа роल्याс серти, инсценируйтны.</p> <p>Видлавны гижөдсө, туявны гижөдын лэптөм ёсь проблема, гижөдлысь шөр идеясө да сылысь вощьөмсө.</p> <p>Гижны сочинение-вочакыв вөзйөм юалөм вылө.</p>
<p>Коми литература 1960-өд вояссянь</p> <p>өния кадөдз</p> <p>(1 час)</p> <p>1960-өд воясө коми литератураын</p>	<p>Лыддыны юөртан текст велөдчан да мукөд небөггысь, кывзыны велөдысьлысь висьталөмсө.</p>

<p>ыджыд вежсьомьяс. Мортлөн быдлуныя олём да тӱждьяс дорӱ шыӱдчӱм. Прозаын, поэзияын, драматургияын медыджыд вермӱмьяс.</p>	<p>Тӱдмавны индӱм кадся литератураысь медшӱр нимьяс, медтӱдчана гижӱдьяс.</p> <p>Лӱсьӱдны 1960-ӱд воясса коми литература йылысь презентация, выставка.</p>
<p>Ванеев Альберт Егорович (5 час)</p> <p>А.Е. Ванеев – поэт да учӱной. Войвывлын олысь морт – шӱр образ поэт лирикаын. А.Е. Ванеев – И.А. Куратовлысь творчество туялысь, Коми му йылысь энциклопедия дасьтысь.</p> <p>«Чужан сиктӱй менам». Сонет гӱрӱд – 1970-ӱд воясса коми поэзияын выль сикас гижӱд. Чужан му да тани олысьяс. Войвыв вӱр-ваӱн да йӱзӱн нимкодясьӱм, на йылысь кыпыд сӱрни. Сонет жанрлӱн да сонетьяс гӱрӱдлӱн аслыспӱлӱслун.</p> <p>«Ме тӱ ради му вылас ола». Радейтысь мортлӱн сӱӱлӱмкылӱмьяс, му вывсӱ мичаӱн аддзӱм, шуд виччысьӱм, радейтана мортӱс муслун пестӱмысь аттӱӱалӱм. Нывлысь сӱӱлӱмкылӱмьяссӱ востӱмын анафоралӱн да соссяна кадакывьяслӱн тӱдчанлун.</p> <p>«Алӱй лента». Алӱй ленталӱн, алӱй рӱмлӱн символ нога йӱзкостса вежӱртас. «Алӱй лента» йӱзкостса сьыланкывкӱд</p>	<p>Кывзыны велӱдысьлысь висьталӱм, лыддыны велӱдчан небӱгысь гижысь олӱм да творчество йылысь юӱртан текст. Вӱчны А.Е. Ванеев уджьясӱн тӱдмӱдысь выставка, А.Е. Ванеевлысь олӱм да творчество серти библиография.</p> <p>Выразительнӱя лыддыны кывбура гижӱд.</p> <p>Велӱдны наизусьт.</p> <p>Видлавны сонет гӱрӱдлысь аслыспӱлӱслунсӱ: тӱчас, поэтлысь мӱвпьяс востан ногсӱ. Орччӱдны сонет (сонет гӱрӱд) философскӱй кывбуркӱд, тӱдчӱдны ӱткодсьӱ да торьялӱмсӱ.</p> <p>Вӱчны коми сонетьясысь литературнӱй композиция.</p> <p>Туявны радейтчӱм тема А.Е. Ванеев творчестовын. Доньявны радейтчӱм йылысь кывбурьяс.</p>

<p>кывбурлөн йитөд. Лирика геройлөн майшасьом да радейтана мортлы бур сиём.</p> <p><u>Содтөд лыддьом:</u> Ванеев А.Е. «Тундрасянь чуксасьом», «Нинём эз вөв миян костын», «Помнита, кыз школаын...», «Мый вөлі, сійө вөлі...», «Кынмалыштөм пелысь». А.Е. Ванеевлөн вуджөдөмьяс.</p> <p>Коми поэтыслөн сонетьяс (Щербаков Ф.В., Фролов Н.А., Некрасов А.В., Козлов Е.В., Лужиков А.М.).</p>	<p>Гижны отзыв сяма сочинение.</p> <p>Төдмасьны А.Е. Ванеевлөн вуджөдөмьясөн. Интернетысь корсьны вуджөдөм поэтыс йылысь юөрьяс, юксыны ота-мөдкөд. Туявны, коді вуджөдліс А.Е. Ванеевлысь гижөдьяссө, донъявны вуджөдөмьяссө.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Сонет. Сонет гөрөд.</p> <p>Сонет – аслыспөлөс формаа кывбур. Сонет чужом, рытивыв поэзияын паськалом.</p>	<p>Лыддыны литература теория текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн. Төдмавны мировй литератураын сонет традиция да сонет гижысьяс йылысь. Вөчны та йылысь гижан удж.</p>
<p>Куратова Нина Никитьевна</p> <p>(7 час)</p> <p>Н.Н. Куратовалөн олан да гижан туй. Нывбаба олөм – медшөр тема Н.Н. Куратова творчествоын. Гижысьлөн ин да төдчанлун коми литератураын.</p> <p>«Куим вожа тополь». Радейтчөм да морт шуд йылысь мөвпалөм. Нывбаба образьяслөн аслыспөлөслун: талунья лунөн олысь Сандра да кывкутысь Галина. Галиналөн шоч талант - йөзөс прөститны</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталөм, лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Вөчны Н.Н. Куратова творчествоөн төдмөдысь выставка.</p> <p>Ас кежысь лыддыны проза гижөд, бөрйыны классын гораа лыддьом вылө юкөньяс, выразительнөя лыддыны.</p>

<p>кужём. Нывбаба олём да шуд вылө гижысьлөн видзёдлас.</p> <p><u>Содтөд лыддьём:</u> Куратова Н.Н. «Өтка пөтка», «Вөр гормөг».</p>	<p>Видлавны герой характерьяс, налысь образ лөсьөдан приёмьяс, гижёдын кыпөдөм проблема.</p> <p>Гижны сочинение-вочакыв вөзйөм юалөм вылө.</p>
<p>Мишарина Александра Петровна (3 час)</p> <p>Поэглөн олан туй да творчество. А.П. Мишариналөн лирика героиня, олөмсө кылөм, бурө эскөм.</p> <p>Сувтны эськө пелысьөн. Радейтысь мортлөн образ, радейтана мортлы медбурсө, медьюгидсө сиём. Вөчны көсийөм вежөртаса кадакывьяс унаысь шуөм.</p> <p>Көсий тэнө вунөдны... Лирика геройлөн муслунөн ойдөм олөм. Сьөлөмкылөмлөн содөм, образ-переживание сөвмөм. Антитеза отсөгөн кывбур тэчөм.</p> <p>Эм саридз менам – олөм. Морт олөмөн веськөдлысь муслун. Кывбурлөн дженьыдлун кызд художествоа приём. Джуджыд мөвп кутысь метафораяс.</p> <p>Тэныд. Радейтысь мортлөн чуймөдана вын, став «парма вөрсө» ас пытшкө сюркнявны да муса мортлы козьнавны вермөм. Муслунтөм сьөлөма мортөс синтөмкөд орччөдөм. Кывбур заводитчөм</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталөм, лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Вөчны А.П. Мишарина небөгьясөн төдмөдысь выставка.</p> <p>Дасьтысьны да выразительнөя лыддыны кывбурьяс. Юксыны өта-мөдкөд на йылысь мөвпьясөн. Велөдны кывбур наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбурьяс, туявны лирика героинялысь сьөлөмкылөмьяс, налысь вощьөмсө, кывбур поэтикалысь йөзкост лирикакөд йитөдьяс.</p> <p>Орччөдны А.П. Мишариналысь да мукөд поэтыяслысь радейтчөм йылысь кывбурьяс.</p> <p>А.П. Мишарина кывбурьяс вылө подуласьөмөн гижны сочинение-эссе.</p>

<p>да пом, сьӧлӧм кылӧмъяслӧн кыпалӧм да усьӧм.</p> <p>Мусалы. Радейтана мортлӧн мича образ. Мортӧс бордяӧн вӧчысь муслун. Йӧзкост поэзиякӧд йитӧд. Лирика геройлӧн мыччысьӧм.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Коми да финн-угор поэтыяслӧн муслун йылысь гижӧдъяс</p>	
<p>Ӧнія коми прозаысь (6 час)</p> <p>Ӧнія коми проза. Юрнуӧдысь жанръяс да темаяс. Висьт нога гижӧдлӧн сикасьяс, йӧзкост сюжетъяс да геройсӧс «выльмӧдӧм», талунья мортлӧн оласног да этш йылысь мӧвпалӧм, коми гижӧд кыв вӧсна тӧждысьӧм.</p> <p>Шебырев Александр Васильевич «Фараон». Шӧр геройлӧн этш, асьсӧ вылӧ пуктӧм, мукӧд йӧзӧс да асьыс гӧгӧртассӧ немӧстӧм. Гижӧдлӧн сайӧдӧм вежӧртас: олӧмын, вӧрын моз, геройлӧн вошӧм. Виччысьтӧм отсӧг да отсасьыяс. Гижӧдлӧн мойдкӧд йитӧд.</p> <p>Уляшев Олег Иванович «Енколаяс йылысь сылан». Гижӧдлӧн аслыспӧлӧс жанр да кыв. Йӧзкостса преданиеысь, важӧн вӧвлӧмысь выль вежӧртас корсьӧм. Веляньӧс серпасалӧм. Кыскалӧн ыджыд радейтчӧм, Сю Панлы паныд сулалӧм, ас</p>	<p>Кывзыны велӧдысьлысь висьталӧм, вӧчны конспект. Тӧдмасьны ӧнія коми газет-журналӧн, видлавны найӧс, бӧрйӧм серти лыддьыны гижӧдъяс.</p> <p>Ас кежысь лыддьыны проза текст, юкӧнъяс лыддьыны выразительнӧя. Юкӧнъяс висьтавыны ас кывйӧн.</p> <p>Интернетысь, газет-журналысь, мукӧд йӧзӧдӧмъясысь корсьны А.В. Улянов, А.В. Полугрудов, А.В. Шебырев, О.И. Уляшев йылысь юӧръяс. Лӧсьӧдны презентация, доклад.</p> <p>Видлавны гижӧдъяс. Гӧгӧрвоӧдны гижӧдъясын лӧптӧм проблемаяс, йитны найӧс</p>

<p>енъясӧс да му-ва пыдди пуктӧм, ас ногӧн дорйӧм. Сэтшӧм-татшӧм образлӧн вежӧртас. Коми войтырлӧн олан нэм йылысь мӧвпалӧм.</p> <p>Полугрудов Алексей Владимирович «Пакула», «Йиркап».</p> <p>«Пакула». Мукӧд йӧзысь Ольӧксанлӧн торъялӧм. Геройлӧн киподтуй, йӧзӧс шемӧсмӧдны зӧльӧм. Йӧзлысь пыдди пуктӧм да вежавидзӧм шедӧдӧм. Мортлӧн шуд йылысь авторлӧн мӧвпалӧм.</p> <p>«Йиркап». Йӧзкостса преданиелӧн выльмӧдӧм вежӧртас. Йиркапын бурыс да лӧкыс. Йиркап да йӧз. Геройлӧн ӧткалун, ас пытшкысь мелӧлун виӧм. Йиркаптӧм му выв. Ас пу да ас пу корсьӧмлӧн вежӧртас.</p> <p><u>Содтӧд лыддьӧм:</u> Бабин В.Л. «Бисер мольяс», Шебырев А.В. «Морт», «Кын Опонь», «Вӧрса ловъяс»; Уляшев О.И. «Ош», «Воййыв», «Бипур», мукӧд висӧт.</p>	<p>збыль олӧмкӧд, коми йӧз историякӧд. Важ, йӧзкостса сюжетъяс выльмӧдӧм, тайӧ сюжетъяссыс ӧнӧя кадлы лӧсялан вежӧртас аддзӧм.</p> <p>Туявны талунъя висӧтлысь аслыспӧлӧслунсӧ 1960-1980-ӧд вояся гижӧдъяскӧд ӧткадялӧмӧн.</p>
<p>Коми республикаса роч гижысьяс творчествоысь</p> <p>(3 час)</p> <p>Габова Елена Васильевна</p> <p>Габова Е.В. – челядьлы, том йӧзлы гижысь. Автобиографическӧй гижӧдъясын гижысьлӧн тыдовтчӧм.</p> <p>«Ур ку пась». Шӧр геройяслӧн</p>	<p>Кывзыны велӧдысьлысь висӧталӧм, лыддьыны гижысь олӧм да творчество йылысь юӧртан текст. Вӧчны Е.В. Габова небӧгъясӧн тӧдмӧдысь выставка, презентация.</p> <p>Ас кежысь тӧдмасьны гижӧдӧн (гижӧдъясӧн).</p>

<p>(Юркалөн да Наткалөн) характерьяс, найос восьтём. Медводдза радейтчём пестысьём, сійос дөзьөритны велөдчём. Е.В. Габовалөн гижанног, гижысьён сувтөдём проблемаяс.</p> <p><u>Содтөд лыддьём:</u> Габова Е.В. «Медичөт нывкөд аддзысьлём», «Воспитательницалөн казтылёмьяс».</p>	<p>Выразительнөя лыддьыны юкөньяс. Висьтавны юкөньяс ас кывйөн.</p> <p>Вөзйём юалёмьяс вылө подуласьёмөн туявны сюжет артмөдысь лоёмторьяс, лэптём проблемаяс, геройяслысь олём вылө видзөдласьяс, геройяслысь лөсялём да паныд сулалём.</p> <p>Гижны сочинение-вочавидзём сувтөдём юалём вылө.</p>
<p>Бутырева Галина Васильевна</p> <p>(4 час)</p> <p>Гижысьлөн олём да творчество. Г.В. Бутырева поэзиялөн аслыспөлөслун. Бать-мам да чужан му образьяслөн топыд йитөд. Гижан киподтуй. Рифматём кывбурьяс. Верлибрөн лөсьөдём гижөдын кывлөн метафоричность да ритм. Унаысь шуёмьяслөн художествоа төдчанлун. Чужан, роч, рытиввыв да асиввыв поэзия ас творчествоын йитём.</p> <p>«Дона батьё...», «Аттьё дона ай-мамлы...» кывбурьясын бать-мамөс пыдди пунктём да чужан му пөся радейтём. Челядьдырся кадлөн верстьё олөмын куслытём би. Олөмын лача да сійос олөмө пөртны вермытөмлун йылысь сёрни.</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталём, лыддьыны гижысь олём да творчество йылысь юөртан текст. Вөчны Г.В. Бутырева небөгьясөн да олан туйөн төдмөдысь выставка, презентация.</p> <p>Дасьтысьны да выразительнөя лыддьыны кывбурьяс. Велөдны кывбур наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбурьяс. Туявны Г.В. Бутырева творчествоысь медшөр темаяссө, лирика геройлысь аслыспөлөслунсө, кывбурьяслысь горсө.</p>

<p>«Кувсяс пöрысь морт...» Сьöлöмтöг олöм йылысь ыджыд дойöн мöвпалöм. Кывбурлöн метафоричность. Стрoфa лöсьöдöмын сёрникузяөн ас ногөн вöдитчöм.</p> <p>«Ыпъялö сись...». Сисьлөн образ. Мунысь-бырысь буртор йылысь ловпытшса шог.</p> <p>«Челядьдырся сьöлöм мöвп». Югыд муслуна олöм йылысь сьöлöмсянь висьтасьöм. Морт олöмын меддонаторьяс.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u></p> <p>Бутырева Г.В. «Олöмлы», «Бытьöккык öтка морт», «Морöс тырнас лолалö...», «Мамлөн садьмöдчан сьыланкывьяс», «Быд выль тулыс...», «Арся сьöд войын...», «Эськö эски кö...».</p>	<p>Орчöдны Г.В. Бутыревалысь рифматöм да мукöд поэтлысь рифмаа кывбурьяс. Гöгрвоодны рифматöм кывбурлысь тэчассö. Тöдмавны коми поэзияын рифматöм кывбурлысь традициясö.</p> <p>Гижны Г.В. Бутыревалөн челядьдыр йылысь кывбурьяс серти сочинение-серпас.</p> <p>Бöрйыны тема да гижны рифматöм кывбур.</p> <p>Г.В. Бутырева кывбурьясысь лöсьöдны литературной композиция, серпасьяса ас вöчöм небöг.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Верлибр.</p> <p>Муртаса да муртастöм сёрни. Рифматöм стих. Интонациялөн тöдчанлун рифматöм кывбурын.</p>	<p>Лыддьыны литература теория текст. Вöдитчыны литературоведение словарөн. Тöдмавны мировой поэзияын верлибр традиция да гижысьяс йылысь. Вöчны та йылысь юöртöм.</p>
<p>Велöдöм материал кывкöрталöм</p> <p>(2 час)</p> <p>Велöдöм да сьöлöм вылö воöм</p>	<p>Вочавидзны кывкöрталан юалöмьяс вылö. Лыддьыны музмöм гижöдьясысь юкөньяс,</p>

гижӧдъяс йылысь сѣрни. Велӧдчан небӧг вылысь видлалӧм, сійӧс донъялӧм.	вӧзйыны ӧта-мӧдлы гожӧм кежлӧ лыддянтор.
---	---

Коми литератураысь Х классын вомгора да гижан уджъяс

1. Художествоа, публицистика, юӧртан, наука текстъяс ас
кежысь да гораа лыддьӧм;
2. Наизусьт велӧдӧм текст висьталӧм;
3. Уна сикас план (прӧстой да паськыд план, цитатаа план)
художествоа, публицистика, наука, юӧртан гижӧдъяс серти
лӧсьӧдӧм;
4. Ас кывйӧн неыджыд гижӧд, гиж ӧдлысь юкӧн висьталӧм.
Уна ногӧн висьталӧм: подробнӧя, бӧрйӧмӧн,
джендьӧдӧмӧн, описание пыртӧмӧн;
5. Гижӧд донъялӧм да видлалӧм, отзыв лӧсьӧдӧм.
6. Ӧти, некымын произведение, гижысьлӧн творчество
йылысь сочинение, мукӧд формаа творческой удж гижӧм.
7. Гижысьлӧн олӧм да творчество йылысь юӧртӧм, выставка
да электроннӧй презентация дасьтӧм.
8. Тезис, конспект, реферат вӧчӧм.
9. Коми йӧзлысь традицияс, ас котырлысь, тӧдса йӧзлысь,
чужанӧнлысь история да талунъя олӧм туялӧм подув вылын
висьт да сочинение, творческой удж гижӧм, доклад
лӧсьӧдӧм.
10. Ас кежысь лыддьӧм небӧг, видзӧдӧм серпас, кинофильм,
телепередача, спектак донъялӧм.

Наизусьт велӧдны:

Елькин М.А. Бӧрйӧм кывбур.

Куратов И.А.. Бөрйөм кывбур.

Юхнин В.В.. «Алөй лента» романысь юкөн.

Попов С.А.. Бөрйөм кывбур.

Попов В.А. «Сылісны бабаяс, сылісны» поэмаысь юкөн.

Ванеев А.Е. Бөрйөм кывбур, сонет.

Мишарина А.П. Бөрйөм кывбур.

Бутырева Г.В. Бөрйөм кывбур.

Х классын тӧдӧмлун да кужӧмлун сӧвмӧдӧм

Велӧдчысьяс тӧдмаласны:

1. Тӧдчана коми гижысьясӧс, налысь олан вояс да мукӧд тӧдчана пасьяс, творчествоысь шӧр визьяс да аслыспӧлӧслун.
2. Велӧдчан небӧгӧ пыртӧм художествоа гижӧдьяс, налысь содержанияисӧ;
3. Эпос, лирика да драма гижӧдлы медшӧр лӧсяланаторсӧ.
4. Велӧдӧм да велӧдан гижӧдьяслысь жанрсӧ.
5. Литературалысь фольклоркӧд йитӧд;
6. Наизусьт велӧдӧм текстьяс;
7. Фольклор да литература теорияысь велӧдӧм понятиеяс, терминьяс.

Велӧдчысьяс велаласны:

1. Вӧдитчыны велӧдчан небӧгӧн, кывкудьясӧн да справочникьясӧн, корсьны колана юӧрьяс отсаян литератураысь, интернетысь;
2. Лӧсьӧдны гижысь олӧм да творчество йылысь доклад, реферат, электроннӧй презентация.
3. Мичаа (выразительнӧя) да колан ӧдӧн лыддыны художествоа, юӧртана, публицистика да наука текстьяс;
4. Мичаа висьтавыны наизусьт велӧдӧм текст;

5. Ас кывйӧн висьтавны гижӧдлысь сюрӧссӧ;
6. Лӧсьӧдны гижӧд серти уна сикас план;
7. Юӧртан текст серти лӧсьӧдны тезисьяс, гижны конспект.
8. Восьтыны мӧвпьяс лыддьӧм произведение (небӧг) йылысь, сёрнитны гижӧдӧн чужтӧм сьӧлӧмкылӧмьяс йылысь;
9. Гӧгӧрвоӧдны гижӧдлысь темасӧ, шӧр мӧвпсӧ, вежӧртассӧ;
10. Сёрнитны герой йылысь, восьтыны сылысь морттуйсӧ да мукӧд геройкӧд йитӧдьяс; донъявны геройӧс вӧчӧмторьяс да сёрни сертиыс.
11. Аддзыны текстысь художествоа приёмьяс да гӧгӧрвоӧдны налысь ӧта-мӧдкӧд йитчӧмсӧ, тӧдчанлунсӧ;
12. Гӧгӧрвоӧдны гижӧдлысь, гижысь творчестволысь оландыря кадискӧд йитӧд. Орччӧдны гижӧдын серпасалӧм да збыль олӧм;
13. Гӧгӧрвоӧдны коми литературалысь йитӧдсӧ мукӧд литератураяскӧд, фольклоркӧд;
14. Орччӧдны кык, некымын гижӧд;
15. Ӧти да некымын гижӧд йылысь, гижысьлӧн творчество йылысь гижны отзыв, сочинение, мукӧд сикас творческой удж.

XI класс (70 час)

Темаяс, велӧданторлӧн сюрӧсыс	Велӧдчысьлӧн удж
Коми литература да фольклор. (2 час) Литература – кыв искусство. Морт – литератураын медшӧр серпасалантор. Йӧз олӧмын литературалӧн да	Лыддьыны юӧртан текст. Гижны тӧдчанаторсӧ. Лӧсьӧдны фольклор туялан уджъяслысь библиография. Вӧчны небӧг выставка. Корсьны фольклор текст да литература

<p>фольклорлөн иныс да тӧдчанлуныс. Коми литературалӧн сӧвман туй, аския лун. Коми фольклор да литература туялӧм.</p>	<p>гижӧд чукӧръяс. Дасьтыны доклад. Вӧчны электроннӧй презентация фольклор да литература туялысьяс йылысь. Нуӧдны викторина.</p>
<p style="text-align: center;">Козлов Евгений</p> <p>Валерианович (3 час)</p> <p>Е.В. Козлов кывбуръясын элегия нога мотивъяс. Лӧнь шыяса олӧм кылӧм. Казьтылӧмъяс пыр идеал лӧсьӧдӧм.</p> <p>Восьта ме дзик выль тетрадь. Кывбурын поэтической удж йылысь художествоа сӧрни. Выль тетрадь, сӧстӧм кага лов, югыд Эжва дорса бадь – шӧр образъяслӧн вежӧртас. Лирика геройлӧн кӧсйӧмъяс да найӧс олӧмӧ пӧртны вермытӧмлун. Строфа тэчас, кывбур ритм.</p> <p>Батьӧй менам – зарни киа мужик. Кывбурлӧн абу веськыд вежӧртас. Батьясӧн вӧчӧмторсӧ видзны зильӧм.</p> <p>Дедъяслӧн паметлы. Кывбурын вежсьысь серпас да лирика геройлӧн лов шы. Ӧнӧя морт сьӧлӧмын войналӧн йӧлӧга. Синтаксислӧн да стих тэчаслӧн аслыспӧлӧслун.</p> <p>Усьӧм салдатлӧн кыв. Кывбурын юрнуӧдана сьӧлӧмкылӧмъяс: кулӧмысь</p>	<p>Лыддыны велӧдчан небӧгысь гижысь олӧм да творчество йылысь юӧртан текст.</p> <p>Выразительнӧя лыддыны кывбуръяс. Велӧдны наизусть ас бӧрйӧм серти.</p> <p>Видлавны кывбуръясысь шӧр образъяс, лирика геройлысь тыдовтчӧмсӧ.</p> <p>Туявны лирика геройлысь аслыспӧлӧслунсӧ, сьӧлӧн кылӧмъяслысь вынсӧ, кывбура сӧрниын петкӧдчӧмсӧ.</p> <p>Донъявны поэтлысь творчествосӧ, йитны сӧйӧс кадкӧд, аддзыны поэтлысь да лирика геройлысь йитӧд.</p> <p>Гижны элегиялы лӧсялана образъяс да сьӧлӧмкылӧмъяс йылысь нейджыд сочинение.</p> <p>Кывзыны кывбуръяс серти</p>

<p>вынаджык радейтчөм, радейтана мортлы отсасыны көсйөм, война вылын усьөм верөсөс помтөг виччысьөм. Усьөм салдат нимсянь сьөлөм дойдана сёрни.</p> <p>Ме тэнö корси сэтшөм дыр. Кывбурын лирика геройлөн идеал корсян ру. Строфалөн кытшола тэчас.</p> <p>Ме радейтлі лөз синма нылөс. Сьөлөм кыпалөм. Вочавидзтөм радейтчөмын лирика геройлөн тыдовтчөм. Элегия.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u></p> <p>Е.Козлов. «Кык сьөлөм», «Нор сыланкыв», «Эм асья кадас сэтшөм здук», «Усьө лым», «Меным сёнъясті келавны окота», «Прөстөй сыланкыв», «Кутшөм лөсьыд, вөлөм, зэрөм бөрын».</p>	<p>сыланкывъяс да донъявны найөс. Лөсьөдны поэт кывбурьяс серти шылада да кывбурьяса композиция.</p> <p>Гижны Е.Козлов гижөдьяс серти творческой диктант.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Элегия.</p> <p>Философскöй мөвпалөм, жугыль сьөлөмкылөм.</p>	<p>Лыддьыны литература теория текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн. Төдмавны роч да финн-угор литератураясын элегия гижысьяс йылысь. Вөчны та йылысь гижан удж.</p>
<p>Коми литература XX-өд нэм помсянь миян кадөдз. Обзор</p> <p>(2 час)</p>	<p>Лыддьыны юөртан текст велөдчан да мукөд небөггысь, кывзыны велөдысьлысь висьталөмсö.</p>

<p>Россияса войтыр олöмын вежсьöмьяс. Литератураын вежсьысь пасьяс тыдовтчöм. Виль нимьяс, жанрьяс, темаяс, образьяс. Постреализм кадся литературалöн уна ногöн сöвмöм. Этнофутуризм – финн-угор войтыр культураын да искусствоын виль нырвизь. Этнослöн локтан бур олöм вылö ыджыд лача. Мифология да фольклор талунья литератураын. Гижöдьясын важсö, öнисясö да локтанасö йитны зильöм.</p>	<p>Вöчны конспект, словарь. Тöдмавны индöм кадся литератураысь медшöр нимьяс, медтöдчана гижöдьяс. Лöсьöдны библиография. Лöсьöдны видлалан воясö коми литература петкöдлысь электроннöй презентация, выставка. Гижны терминологическöй диктант.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич (6 час) Гижыслöн олан туй да творчество. Регыд дас квайт. Война дырйи вöр пöрöдысьяслöн олöм да удж. Сьöкыд кадö том йöзлöн быдмöм-верстяммöм, нравственнöя сöвмöм (Федя Мелехин, Дина, Калиса). Шуштöм война кадö мортöс жалитöм проблема (Казимир Бордзиловский). Том нывбабаяслöн судьба йылысь мöвпалöм (Марина, Клава). Повесьтын олöма йöз (Тэрыб Öльöш да Африкан Африканович). Но-о, биа-бордаяс!</p>	<p>Кывзыны велöдысьлысь висьталöм, лыддыны велöдчан небöгысь гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст. Вöчны И.Г. Торопов книгагаса выставка. Ас кежысь лыддыны проза гижöдьяс, бöрйыны классын гораа лыддьöм вылö юкөньяс, выразительнöя лыддыны. Видлавны герой характерьяс, налысь образ лöсьöдан приёмьяс, гижöдын кыпöдöм проблема. Тöдмасьны гижысь творчество йылысь критикьяслöн уджьясöн, вочавидзны юалöмьяс вылö.</p>

<p>Повесьтлөн аслыспөлөслун. Повествованиелөн лиризм. Романтической харатер тэчём, сьёкыд кадысь серпасьяссё том мортлөн кыпыд видзёдласён да кылёмьясён йитём. И.Тороповён выль гижанног коми прозаё пыртём.</p> <p>Нельён войся бипур дорын.</p> <p>Коми му 1930-өд воясё. Морт да канму тема. Ортсы да пытшкөсса вен. Коми муын вужвойтыр да ыстём йёз костын, ая-пия костын, быдёнлөн аскёдыс вензьём. Ставлы өткодя козьналём олём, мича вөр-ва да государствоён вёзьяна немортнога пёрадок. Батьяслён мывкыдлун, мортлы эскыны кужём. Выль олём дорысь Виталейлөн – государствоысь кывзысьысь мортлөн – ловсер. Геройяс нимсянь висьталёмсё нуөдём. Авторлөн видзёдлас.</p> <p><u>Содтөд лыддьём</u></p> <p>И.Г. Торопов. Митя да Маша.</p>	<p>Гижны олёма йёзлысь война да войнабөрся кад йылысь казътылёмьяс, на подулын лосьёдны стенгазет.</p> <p>Подулавны геройяслысь пытшкөсса венсё, видлавны вен артмөдан приёмьяссё.</p> <p>Петкөдлыны геройяс нимсянь висталёмлысь төдчанлунсё.</p> <p>Восьтыны авторлысь видзёдлассё.</p> <p>Гижны сочинение-вочакыв вөзйём юалём вылө.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Гижёдын романтической характер, сийёс тэчан приёмьяс.</p>	<p>Лыддьыны литература теория текст. Вочавидзны юалёмьяс вылө.</p> <p>Вайөдны роч да финн-угор литератураысь примерьяс.</p>

<p>Рочев Егор Васильевич (4 час)</p> <p>Гижысьлөн олан туй да творчество.</p> <p>Тер Мишлөн висьтасьом. Тер Миш – тундраын, войвыв вөр-ва пövстын сöвмöm мортлөн образ. Тер Мишлөн аслыспöлöс видзöдласьяс да сёрни, сы гөгöрса йöзысь торьялöm. Геройлөн да авторлөн нюм.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u></p> <p>Е.В.Рочев. «Сöмын милицияö эн сюрöдчы», «Кутшöмöсь асьным», «Орöдöm вужья войтыр».</p>	<p>Кывзыны велöдысьлысь висьталöm, лыддьыны велöдчан небöгысь гижысь олöm да творчество йылысь юöртан текст.</p> <p>Вöчны Е.В. Рочев небөгьясөн тöдмöдысь выставка.</p> <p>Ас кежысь лыддьыны проза гижöд, бöрйыны классын гораа лыддьöм вылö юкөньяс, выразительнöя лыддьыны.</p> <p>Видлавны герой характерьяс, налысь образ лöсьöдан приёмьяс, гижöдын кыпöдöm проблема.</p> <p>Восьтыны Тер Миш висьтасянноглысь аслыспöлöслунсö. Доньявны геройкöд лöмторьяссö.</p> <p>Гижны тундраса мортöс серпасалан сочинение.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Юмор (тöдöмлун джудждöдöm).</p>	<p>Лыддьыны литература теория текст. Вайöдны гижöдьясысь примерьяс. Гижны серамбана висьт.</p>
<p>Тимин Владимир Васильевич</p> <p>(4 час)</p> <p>Гижысьлөн олан туй да творчество.</p> <p>Ас кежся мövпьяс. Гижöд темалөн аслыспöлöслун. Помтöm кад да морт нэмлөн дженьыдлун йылысь мövпалöm.</p>	<p>Кывзыны велöдысьлысь висьталöm, лыддьыны велöдчан небöгысь гижысь олöm да творчество йылысь юöртан текст.</p> <p>Вöчны В.В. Тимин уджьясөн тöдмöдысь выставка, поэт олöm да</p>

<p>Муюгыдын мортлөн иныс. Мортөн Енколасо тодмалом, истина тодмавны зильом. Оти гижодо разной кывбурьяс отувтөмлөн художествоа мог. Гижодлөн кыв.</p>	<p>творчество серти библиография. Гораа сьолөмсянь лыддыны кывбура гижодьяс.</p>
<p>Лиана и дуб. Дублөн тыдавтөм олөм да удж. Дуб тшот весьто олысь мича лиана. Дубос да лианаос «синтөм» йозон доньялом. Кывбурын иносказание.</p>	<p>Орчодны философской кывбур да сонет, тодчодны откодьсо да торьяломсо. Туявны В.В. Тимин творчествоын чужан сикт тема. Доньявны олөм йылысь мөвпалана кывбурьяссо.</p>
<p>Патефон. Война воясья ритпукьяслөн серпас. Патефон – мудз да сьокыд венны отсалысь, жугыль разодысь. Кывбур пом, сылөн вежортас.</p>	<p>Тодмавны, кодлысь гижодьяссо вуджодлис В.В. Тимин. Корсьны коми кыв выло вуджодом гижодьяслөн авторьяс йылысь юор, юксьыны ота-модкод.</p>
<p>Оз по радейтны комияс дзоридз. Коми йозос жугыль войтырон шуысьяскөд вензьом. Вөр-ва – коми мортлы медмичаторйыс. Кывбурын антитеза.</p>	<p>Туявны, коди вуджодлис В.В. Тиминлысь гижодьяссо, доньявны вуджодомьяссо.</p>
<p>Талун тані ме пи и госьт. Морт олөмын гортлөн да мамлөн тодчанлун. Чужан сикто, гортө воом мортлөн шуда сьолөмкылөмьяс. Серпасьяс отсөгөн найос восьтөм.</p>	
<p><u>Содтөд лыддьом:</u> В.Тимин. «Ас сиктын быттьо югдө синмөй...», «Ме бара Гарьяын...», «Мыйла муса мем...», ас бөрийом серти кывбурьяс. «Пармаын вошөм БТР».</p>	

<p>«Уна рёма сикотш» кывбур чукорысь финн-угор гижысьяслөн кывбурьяс.</p>	
<p><i>Литература теория</i> Философской поэзия. Иносказание (төдөмлун джудждөдөм).</p>	<p>Лыддыны литература теория текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн. Вайөдны ставмирса литератураысь философской поэзия примерьяс. Вөчны та йылысь гижан удж.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич (16 час) Гижысьлөн олан туй да творчество. Чугра. Романлөн уна визя сюжет. Бажуков котырлөн олан визь пыр коми олөмын вежсьөмьяс петкөдлөм. Коми мортлөн олан сям. Комияслөн мукөд йөзкөд волысьөмьяс. Восьса сьөлөмөн олысь да ас пытшкө йөршитчөм геройяс, мортөн олан туйсө бөрийөм, йөз водзын кывкутөм. Геройяс, налөн вочаасьөмьяс, веньяс. Геройяслөн мөрччана характерьяс. Виринеялөн пытшкөсса вын, сөмын аслас вылө надея кутөм, ас кежысь овны зильөм. Ардальон трагедиялөн помкаяс. Ревеккалөн мичлун, йөз пөвстын олөм,</p>	<p>Лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст, вөчны конспект да план. Төд вылө уськөдны ичөтджык классьясын велөдөм гижөдьяс. Төдмасьны роман гижан историяөн. Ас кежысь лыддыны текст, юкөньяс лыддыны гораа, выразительнөя. Видлавы гижөсө (авторлөн мог, сюжет визьяс, геройяслөн характерьяс, найөс паныд сувтөдөм, гижөдлөн фольклоркөд да этнографиякөд йитөд). Лөсьөдны план. Корсьны старообрядечьяс оласног йылысь материал, дасьтыны юөртөм.</p>

<p>сьӧкыдлунъяс венан вынйӧр. Павел оласногын пӧчлӧн да бать-мамыслӧн велӧдӧм.</p> <p>Войвылысь озырлун босьтӧм да аския лун вӧсна кывкутӧм. Тихомировлӧн, Самаринлӧн, Варнаковлӧн образьяс.</p> <p>Романлӧн аслыспӧлӧс тэчасног. Г.А.Юшковлӧн стиль да кыв.</p> <p>Лов пыкӧс. Висьт нимлӧн абу веськыд вежӧртас. Шӧр геройлӧн эгоизм, мӧд морт тшӧт весьтӧ асьсӧ вынаӧн кывны зӧльӧм. Олӧмӧн велӧдӧм. Немкалӧн морттуй. Мортлӧн пытшкӧсса вын йылысь авторлӧн мӧвпалӧм.</p> <p>Часовня. Сиктсаяслӧн оласног. Геройлӧн водзмӧстчӧм да вежсьӧм. Вӧтъяслӧн тӧдчанлун. Часовня кыпӧдӧгӧн морт вежӧр да лов</p>	<p>Видлавны абу веськыд сӧрни приӧмӧн вӧдитчӧм. Лӧсьӧдны гижӧд серти юалӧмъяс, вочавидзны ӧртъясӧн лӧсьӧдӧм юалӧмъяс вылӧ. Подулавны геройяслысь поступокъяссӧ. Восьтыны Виринеялысь трагическӧй олан серсӧ, сылысь подуvsӧ. Восьтыны авторлысь видзӧдлассӧ геройяс вылӧ.</p> <p>Лыддъыны А.К. Микушевлысь критика статья. Вӧчны конспект. Восьтыны романын психологическӧй параллелизм приӧмлысь тӧдчанлунсӧ.</p> <p>Видлавны гижӧдсӧ. Восьтыны немкалысь да коми зонлысь морттуйсӧ. Туявны, кыдзи олӧмыс велӧдӧ мортӧс.</p> <p>Лыддъыны ас кежысь висьтсӧ. Видлавны висьт сюрӧсын вӧтъяслысь тӧдчанлунсӧ. Восьтыны часовня образлысь морт сӧстӧммӧдан вынсӧ. Тӧдмавны, кӧнӧ да кор ас сиктын вӧліны вичко да часовня, восьтыны налысь тӧдчанлунсӧ йӧз олӧмын.</p>
---	---

<p>сӱстӱммӱм.</p> <p><u>Содтӱд лыддӱм:</u></p> <p>Г.А. Юшков. Бива (юкӱнӱяс).</p>	<p>Вӱчны «Чужан мулӱн вежаинӱяс» нима проект.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Роман. Гижӱдлӱн тема, авторӱн кыпӱдӱм проблемаяс (тӱдӱмлун джудждӱдӱм).</p> <p>Абу веськыд сӱрни.</p>	<p>Лыддӱыны да конспектируйтны литература теория текст. Вайӱдны содтӱд примерӱяс. Вочавидзны юалӱмӱяс вылӱ.</p>
<p>Лужиков Александр Михайлович (4 час)</p> <p>А.М.Лужиков поэзияын шӱр мотивӱяс да образӱяс. XX-ӱд нӱм помӱ олысь мортлӱн олӱм кылӱмыс, ловшыыс. Ас войтырлысь история, мифӱяс, фольклор тӱд вылын кутӱмӱн кывбурӱяс лӱсьӱдӱм. Лирика геройлӱн ас дорас кывзысьӱм. Лирика геройӱс кытшалысь мирлӱн мичлун да ловпытшса югыдлун.</p> <p>Талун кывбурӱясӱй норӱсь... Кывбурын лирика геройлӱн сӱлӱм дой. Тӱрытӱя да талуӱня кылӱмӱясын торӱялӱмӱяс. Кывбурлӱн юргӱм.</p> <p>Вӱрса ёлын ваыс юмов Кывбурлӱн мӱвпалана ру. Кывбур тӱчаслӱн аслыспӱлӱслун, риторика юалӱм, антитеза, иносказание.</p> <p>Шуӱм кывным муӱ усьӱ. Шуӱм кыв образлӱн вежӱртас. Кыв – коми</p>	<p>Выразительнӱя лыддӱыны кывбурӱяс, донӱявны ӱта-мӱдлысь лыддӱм. Велӱдны наизусӱт.</p> <p>Видлавны кывбурӱяссӱ, туявны лирика геройлысь аслыспӱлӱслунсӱ, сылӱн кылӱмӱяслысь вынсӱ, кывбура сӱрниын петкӱдчӱмсӱ.</p> <p>Донӱявны поэтлысь творчествосӱ, йитны сӱйӱс кадкӱд, аддзыны поэтлысь да лирика геройлысь йитӱд, кывбурӱясын мифӱяс да фольклор петкӱдчӱм.</p> <p>Гижны «И збыль мӱй – сӱйӱ кадыс матын...» тема серти сочинение-мӱвпалӱм.</p>

<p>олөм өтүвтүсү, ставсө вердысь-йитысь вын.</p> <p>И збыль мөй – сийө кадыс матын...</p> <p>Кывбурын коми олөм кусөм йылысь сьөлөмсянь шогсьөм. Риторическөй юалөмъяслөн эмоциональнөй вын.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u></p> <p>«Көсян төдны менсьым олөм», «Мамөн мыськөм керка шөрын...», «Воөм пелысь – сьөлөм ыжда розья...», «Сьөлөм кыпөдчывлас мусьыс...», «Чужан пельөсөй, вичко кодь югыд», «Воөм пелысь – сьөлөм ыжда розья», «Бытгьө воймөм крестьяс» да ас бөрийөм серти мукөд кывбур</p>	
<p>Ульянов Александр Васильевич (4 час)</p> <p>Гижысьлөн олан туй да творчество.</p> <p>Өтка пиян. Сиктса нывбабалөн судьба. Өтка пиянлөн – Иванлөн да Өлексейлөн – ва нылыд кывтөм кодь олөм. Авторлөн видзөдлас, гижөд сюрөсын да тэчасын сылөн тыдовтчөм. Висьт помлөн төдчанлун.</p> <p>Сьөд ар. Өнйя сикт да сиктса олысьяс. Петырлөн мамыскөд да чужан сиктыскөд орөдны позьтөм йитөд. Торья мортлөн да дзонь войтырлөн трагедия.</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталөм, лыддыны велөдчан небөггысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Вөчны А.В. Ульянов небөггясөн төдмөдысь выставка.</p> <p>Ас кежысь лыддыны проза гижөд, бөрийыны классын гораа лыддьөм вылө юкөнъяс, выразительнөй лыддыны. Донъявны геройяссө.</p> <p>Видлавны герой характерьяс, налысь образ лөсьөдан приёмьяс,</p>

<p>Сикт бырöдысьяслөн образъяс. Ывлавыв серпасъяслөн йöз олöмкöд йитöд. Висьт нимлөн вежöртас.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм:</u></p> <p>А.В.Ульянов. Вичко да клуб.</p> <p>Финн-угор гижысьяслөн публицистика висътъяс.</p>	<p>гижöдын кыпöдöм проблема.</p> <p>Аддзыны авторлысь петкöдчöмсö; сиктса мортлысь, дзонь войтырлысь трагедиясö петкöдлан приёмъяс.</p> <p>Гижны письмö-отзыв да ыстыны коми газет-журналö.</p>
<p>Попов Алексей Вячеславович</p> <p>(6 час)</p> <p>Гижысьлөн олан туй да творчество.</p> <p>Мыйсяма йöз. Öнiя сиктлысь гажтöм да шуштöм олöмсö пьесаын петкöдлöм. Геройлөн (Петырлөн) олöмсö вежны зильöм. Мортлөн вермöм да вермытöмлун йылысь авторлөн мöвпалöм. Драмаын ортсыса да пытшкöсса вен гöрддзасьöм. Серпаса посниторяслөн тöдчанлун.</p> <p><u>Содтöд лыддьöм</u></p> <p>А.В. Попов. «Туналöм ордым»</p>	<p>Ас кежысь да гораа лыддьыны гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст. Корсьны содтöд юөр. Вöчны юөртöм. Корсьны материал финн-угор театр история йылысь. Лöсьöдны та йылысь презентация.</p> <p>Ас кежысь тöдмасьны пьесаөн, гораа выразительнöя лыддьыны рольяс серти.</p> <p>Велöдчан небöгын юалöмъяс отсöгөн туявны геройяслысь характеръяс, пьесалысь идеясö, öнiя кадкöд сылысь йитчöмсö. Аддзыны сюжет сöвман юкөнъяс, видлавны кульминация. Восьтыны авторлысь сиктса коми морт вылö видзöдлассö. Лыддьыны висътъяссö ашшöрö. Орччöдны А.В. Ульянов да Г. А.</p>

<p>Аддзысьлөмъяс. Пöрысь рака. «Небыд гын сапöг».</p>	<p>Юшков висътъясын петкöдлöм сикт серпаскöд. Вöчны проект ас сикт сöвмöдöм йылысь.</p>
<p><i>Литература теория</i> Драма кыз жанр (тöдöмлун джудждöдöм). Драма гижöдын авторлөн тыдовтчöм. Гижöдлысь сюрöса мöвпсö восьтöмын ремаркаяслөн тöдчанлун.</p>	<p>Лыддыны литература теория текст. Вайöдны содтöд примеръяс. Вочавидзны юалöмъяс вылö.</p>
<p>Коми газет-журнал (2 час) «Войвыв кодзув», «Чушканзи», «Арт», «Коми му», «Йöлöга», «Би кинь». Газет-журналын художествоа, публицистика да критика гижöдъяс. Коми культура сöвмöмын тöдчанлун, выль гижöдөн медводз тöдмöдöм. Авторъяс да гижöдъяс. Газет-журналын уджалысьяс. Газетжурналлөн дизайн.</p>	<p>Тöдмасьны бöрря воясö петöм коми газет-журналөн, аннотируйтны öти номер ас бöрйöм серти. Тöдмасьны http://komimu.com сайтысь листбокъясөн, донъявны найöс. Вöчны презентация. Нуöдны коми газет-журналлы сиöм рыт, вöчны та йылысь фоторепортаж. Гижны «Йöлöга» газетö письмö.</p>
<p>Обрезкова Нина Александровна (2 час) Н.А. Обрезкова кывбуръясын лирика геройлөн сöстöм лов. Асьсö нывбабаөн да мамөн кылöм. Кутшöм небыдöсь мамлөн киясыс..., Бабö, висътав меным..., Бабöлы, Бара талун быттö ловйөн</p>	<p>Кывзыны велöдысьлысь висьталöм, лыддыны гижысь олöм да творчество йылысь юöртан текст. Вöчны Н.А. Обрезкова небöгъясөн да олан туйөн тöдмöдысь выставка, презентация. Дасьтысьны да выразительнöя</p>

<p>аддза....</p> <p>Морт олөмын меддонаыс. Мамлөн да баблөн пайыс мортос быдтөмын. Лирика героиняөн асьсө олөм вөсна кывкутысьөн, олөмсө водзө нуодысьөн кылөм.</p> <p>Коркө воан гортад ыджид мортөн....</p> <p>Морт да чужанін. Ассыд чужан постө пыдди пуктөм, сылы копыртчөм. Олөмысь серпаслөн абу веськыд вежөртас.</p> <p>Эмось кывбурьяс....</p> <p>Поэзиялысь олан туйсө ас ногөн аддзөм, кылөм да вежөртөм. Кывбурлөн ритм. Поэтической синтаксислөн аслыспөлөслун.</p> <p>Көсьян, висьтала..., Тэнад синьяс рөма...</p> <p>Кывбурьясын радейтысь нывбабалөн олөм кылөм. Джуджыд, помтөм чувство.</p>	<p>лыддыны кывбурьяс. Донъявны ёрта-ёртлысь лыддьөм. Велөдны бөрйөм кывбур наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбурьяс. Туявны творчествоысь медшөр темаяссө, лирика геройлысь аслыспөлөслунсө, кывбурьяслысь горсө.</p> <p>Орчөдны Тима Веньлысь, Н.А. Обрезковалысь да Г.В. Бутыревалысь рифматөм да рифмаа кывбурьяс.</p>
<p>Содтөд лыддьөм</p> <p>Н.А. Обрезковалөн мукөд кывбур, Н. Павловалөн, Зарни Люсялөн (Л.З. Втюрина), Е. Е. Афанасьевалөн кывбурьяс.</p>	
<p>Литература теория</p>	<p>Лыддыны литература теория</p>

<p>Серпасаланногъяс йылысь төдөмлун джудждөдөм (метафора, гипербола, антитеза, иносказание да мукөд приём).</p>	<p>текст. Вөдитчыны литературоведение словарөн. Нуодны терминологическөй диктант.</p>
<p>Козлова Елена Васильевна (4 час) Озья керөсанöй (повесьтысь «Мича Васька» юкөн). Клава чой йылысь висьтасьыслөн сьөлөмсянь сёрни. Клавалысь, бур сьөлөма мортлысь, образсö востөм-сөвмөдөм. Висьтын югыд да нор сьөлөмкылөмъяслөн öтувтчөм. Сёрнитанногын висьтасьыслөн тыдовтчөм.</p> <p><u>Содтөд лыддьөм:</u> Е.Козлова. Туй дор бадь.</p>	<p>Кывзыны велөдысьлысь висьталөм, лыддыны велөдчан небөгысь гижысь олөм да творчество йылысь юөртан текст. Төд вылө уськөдны Е.В. Козловалысь гижөдъяс. Вөчны небөг выставка.</p> <p>Ас кежысь лыддыны проза гижөд, бөрйыны классын гораа лыддьөм вылө юкөнъяс, выразительнөя лыддыны.</p> <p>Видлавны герой характеръяс, налысь образ лөсьөдан приёмъяс, гижөдын кыпөдөм проблема.</p> <p>Висьтавны наизусьт.</p> <p>Туявны югыд да нор сьөлөмкылөмъяса висьтасянногсö.</p>
<p>Иванова Валентина Васильевна (2 час) Сэтöра варенньö. Öнiя мортлөн сьөлөмтөмлун, робот ногөн олөмсö олөм. Иванлөн мыж. Висьтлөн востьса финал. Пөлөс бока көвдум. Война кадö</p>	<p>Ас кежысь лыддыны проза гижөдъяс, бөрйыны классын гораа лыддьөм вылө юкөнъяс, выразительнөя лыддыны.</p> <p>Видлавны геройяслысь характеръяс, налысь образ лөсьөдан приёмъяс, гижөдын</p>

<p>сöвмöм мортлöн этш, нянь пöжалысь анялöн тшыг олöм, öткöн быдтысьöм, сьöкыдлуньяс венöм. Микол Дунялöн быдтасьяс. Быдмысь йöзö эскöм.</p>	<p>кыпöдöм проблема. Лöсьöдны гижöд серти юалöмьяс. Гижны «Öнiя коми висьтын муслун йылысь сёрни» нима сочинение.</p>
<p style="text-align: center;">Коми республикаса роч гижысьяслöн творчество (6 час)</p> <p>Фролов Дмитрий Валерианович. «Шарик», «Лов», «А пармаыслы важ моз на ас морт ме...».</p> <p>Шарик. Поэт да сьлöн вомьёрт – пытшöсь Шарик – талунья олöмын. Понкöд чöв диалог. Поэتلöн öткалун.</p> <p>Лов. Верстьö поэт да сьлöн том лов. Вильыш лов – поэтлысь олöмсö да поэзиясö югдöдысь.</p> <p>Тöвся сиктлöн унмыс быттьö быртöм...</p> <p>Сиктын быдмöм мортлы бура тöдса да дона серпас. Пач ломтöм – муюгыдсö садьмöдöм. Зонка йылысь сёрниын лирика геройлöн тыдовтчöм.</p> <p>Вьюхин Валерий Николаевич.</p> <p>Аския лун. Россиялöн аския лунö эскöм, ас муын олысь мортö лача кутöм.</p> <p>Сы бöрын... Пушкинлöн ловья образ. Пушкин олан кадын да öнiя олöмын öткодъ пасьяс.</p>	<p>Выразительнöя лыддьыны кывбурьяс, доньявны öта-мöдлысь лыддьöм. Велöдны öти кывбур наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбурьяс, туявны лирика геройлысь аслыспöлöслунсö, сьлöн кылöмьяслысь вынсö, кывбура сёрниын петкöдчöмсö. Доньявны поэтлысь творчество, йитны сiйöс öнiя кадкöд, аддзыны поэтлысь да лирика геройлысь йитöд. Восьтыны образьяссö. Орччöдны подув гижöдсö да сiйöс вуджöдöмсö.</p>

<p>Сыктывкар. Коми му юркарлӧн югыд образ. Лирика геройлӧн кыпыд да сӧстӧм лов.</p> <p>Журавлев Сергей Васильевич. Вежӧма. Драма персонажъяс: Мишӧ да том йӧз. Мишӧлӧн ыкшасьӧм, ошкӧ пӧртсьӧм. Сиктсаяслӧн да Мишӧлӧн олан руыс зонлӧн вӧтын. Вӧтлӧн да вемӧслӧн гартчӧм, геройӧн мортлунсӧ шедӧдӧм. Пытшкӧсса венсӧ ортсы вен пыр восьтӧм.</p> <p><i>Содтӧд лыддьӧм вылӧ</i></p> <p>С.В. Журавлев. «Гӧндор турун», «Копыртчи эновтӧм понлань», «Войыс чинӧма дзик», «Шаркӧдис шыр...», «Вӧв-мамлӧн гӧрдлӧмыс...», «Сизима кодзув».</p> <p>А.В. Суворов. «Бырӧм грездын», «Лӧнь ключ», «Унмовсис Парма рытсӧрӧн...», «Кодлӧнкӧ дзик ставыс бур да шань», «Кутшӧм кӧть лӧк бушков улӧ ог веськав».</p> <p>М.Г. Плеханова. Венскӧй улӧсьяс.</p> <p>Г.И. Спичаклӧн да А.В. Каневлӧн гижӧдьяс (велӧдысь бӧрйӧм серти).</p>	<p>Лыддьыны драма гижӧд рольяс серти. Восьтыны геройяслысь олан сямсӧ, налысь пытшкӧсса венсӧ.</p> <p>Аддзыны сюжетлысь сӧвман юкӧнъяс. Петкӧдлыны йитӧдсӧ мифологиякӧд да фольклоркӧд, подулавны налысь тӧдчанлунсӧ драма сюрӧсын.</p> <p>Петкӧдлыны пьесаысь юкӧн сцена вылын.</p>
<p><i>Литература теория</i></p> <p>Вуджӧдчӧм (тӧдӧмлун джудждӧдӧм). Шӧр приёмъяс (кыв</p>	<p>Лыддьыны литература теория текст. Вӧдитчыны литературоведение словарӧн.</p>

<p>вежѳм, метафора содтѳм, вежѳртас паськѳдѳм (векнѳдѳм).</p>	<p>Тѳдмавны мировѳй литератураын вуджѳдчѳмлѳн тѳдчанлун йылысь. Лѳсьѳдны библиография роч кыв вылѳ вуджѳдѳм коми гижѳдьясысь.</p>
<p>Ельцова Елена Власовна (1 час)</p> <p>Кывбурьясын том, сѳвмысь мортлѳн лов шы. Олѳмысь шоглунсѳ ёся кылѳм. Метафораяслѳн эмоциональнѳй вын. Шѳр мотивьяс: ѳткалун, олѳмын ин корсьѳм, челядьдырысь гажтѳмтчѳм, туй.</p> <p>Гижны эськѳ кывбур. Поэт да поэзия – куслытѳм тема. Тима Вень, Илля Вась кывбурьяскѳд йитѳд. Авторлѳн ас видзѳдлас, ас ногѳн шоггаж вѳсьтѳм.</p> <p>Ме тѳянлы вѳтаси. Кывбурын лирика геройлѳн олѳмас асьсѳ кылѳм. Вѳт мотив. ѳткѳн туйтѳ мунѳм мотив.</p> <p>Косьмѳм дзоридзяс кын пызан вылын...</p> <p>Кывбурын унаысь шуѳмлѳн вын. Олѳмын коланатор воштѳм мотив. Косьмѳм дзоридзяс образлѳн символ нога вежѳртас.</p> <p>Гытсан. Лирика геройлѳн кѳсьѳмьяс, виччысьѳмьяс да олѳмѳ</p>	<p>Выразительнѳя лыддьыны кывбурьяс, доньявны ѳта-мѳдлысь лыддьѳм. Велѳдны наизусьт.</p> <p>Видлавны кывбурьяс, туявны лирика геройлысь аслыспѳлѳслунсѳ, сьлѳн кылѳмьяслысь вынсѳ, кывбура сѳрниын петкѳдчѳмсѳ. Доньявны поэтлысь творчествѳсѳ, аддзыны поэтлысь да лирика геройлысь йитѳд. Орчѳдны Тима Веньлѳн, Илля Васьлѳн да мукѳд поэтлѳн кывбурьясын поэт да поэзия йылысь мѳвпьяскѳд. Тѳдчѳдны ас ногѳн поэзия гѳгѳрвоѳмсѳ. Вѳсьтыны вѳт да туй мотивьяслысь вежѳртассѳ, косьмѳм дзоридзяс, качысь гытсан образьяслысь вынсѳ.</p>

<p>найос пөртөм. «Качысь гытсан» образ-лөн метафораа вежөртас.</p> <p>Ме тэын ола, и тэын кула. Лирика геройлөн чужан му водзын вежавидзөм.</p> <p>Помтөм туй образ.</p>	
<p>Велөдөм материал</p> <p>кывкөрталөм (2 час)</p> <p>Велөдөм да сьөлөм вылө воөм гижөдьяс йылысь сёрни. Велөдчан небөг выльысь видлалөм, сійөс донъялөм.</p>	<p>Вочавидзны кывкөрталан юалөмьяс вылө. Лыддыны радейтана гижөдьясысь юкөньяс, вөзйыны өта-мөдлы содтөд лыддянтор. Юксыны сьөлөмөдз йиджөм гижөдьяс йылысь мөвпьясөн. Төд вылө уськөдны велөдөм теоретико-литературнөй материал, терминьяс. Дасьтыны коми литератураөн мукөд кывья войтырөс төдмөдан проект.</p>

XI-өд классын вомгора да гижан уджыяс

1. Художествоа, публицистика, юөртан, наука, критика текстьяс ас кежысь да гораа лыддьөм;
2. Наизусьт велөдөм текст висьталөм.
3. Уна сикас план (прөстөй да паськыд план, цитатаа план) художествоа, публицистика, наука, юөртан гижөдьяс серти лосьөдөм;
4. Ас кывйөн нейджыд гижөд, гижөдлысь юкөн висьталөм. Уна ногөн висьталөм: подробнөя, бөрйөмөн, дженьдөдөмөн, описание пыртөмөн.
5. Гижөд донъялөм да видлалөм, отзыв лосьөдөм.

6. Өти, некымын произведение, гижысьлөн творчество йылысь сочинение, мукöд формаа творческой удж гижöм.
7. Гижысьлөн олöм да творчество йылысь юöртöм, выставка да электронной презентация дасьтöм.
8. Тезис, конспект, реферат вöчöм.
9. Коми йöзлысь традицияс, ас котырлысь, тöдса йöзлысь, чужанінлысь история да талунья олöм туялöм подув вылын висьт да сочинение, творческой удж гижöм, доклад лöсьöдöм.
10. Ас кежысь лыддьöм небöг, видзöдöм серпас, кинофильм, телепередача, спектак доньялöм.

Наизуьт велöдны:

Козлов Е.В. Бöрйöм кывбур.

Тимин В.В. Бöрйöм кывбур.

Лужиков А.М. «Шуöм кывным муö усьö».

Козлова Е.В. «Озья керöсанöй» гижöдысь юкөн.

Обрезкова Н.А. «Эмöсь кывбурьяс...».

Фролов Д.В. Бöрйöм кывбур.

Финн-угор поэзияысь. Бöрйöм кывбур.

XI классын тöдöмлун да кужöмлун сöвмöдöм

Велöдчысьяс тöдмаласны:

1. Тöдчана коми гижысьясöс, налысь олан вояс да мукöд тöдчана пасьяс, творчествоысь шöр визьяс да аслыспöлöслун.
2. Велöдчан небöгö пыртöм художествоа гижöдьяс, налысь содержаниясö.
3. Эпос, лирика да драма гижöдлы медшöр лöсяланаторсö.
4. Велöдöм да велöдан гижöдьяслысь жанрсö.

5. Литературалысь фольклоркөд йитөд.
6. Наизусьт велөдөм текстьяс.
7. Фольклор да литература теорияысь велөдөм понятиеяс, терминьяс.
8. Коми критика медшөр уджьяс.

Велөдчысьяс велаласны:

1. Вөдитчыны велөдчан небөгөн, кывкудьясөн да справочникьясөн, корсьны колана юбрьяс отсаян литератураысь, интернетысь.
2. Лөсьөдны гижысь олөм да творчество йылысь доклад, реферат, электронной презентация.
3. Мичаа (выразительной) да колан өдөн лыддыны художествоа, юөртана, публицистика да наука текстьяс.
4. Мичаа висьтавыны наизусьт велөдөм текст.
5. Ас кывйөн висьтавыны гижөдлысь сюрөссө.
6. Лөсьөдны гижөд серти уна сикас план.
7. Юөртан текст серти лөсьөдны тезисьяс, гижны конспект, аннотация.
8. Восьтыны мөвпьяс лыддьөм произведение (небөг) йылысь, сёрнитны гижөдөн чужтөм сёлөмкылөмьяс йылысь.
9. Гөгөрвоөдны гижөдлысь темасө, шөр мөвпсө, вежөртассө.
10. Сёрнитны герой йылысь, восьтыны сылысь морттуйсө да мукөд геройкөд йитөдьяс; донъявыны геройөс вөчөмторьяс да сёрни сертиыс.
11. Аддзыны текстысь художествоа приёмьяс да гөгөрвоөдны налысь өта-мөдкөд йитчөмсө, төдчанлунсө.
12. Гөгөрвоөдны гижөдлысь, гижысь творчестволысь оландыря кадыскөд йитөд. Орчөдны гижөдын серпасалөм да збыль олөм.

13. Гөгөрвоодны коми литературалысь йитөдсө мукөд литератураяскөд, фольклоркөд.
14. Орчөдны кык, некымын гижөд.
15. Öти да некымын гижөд йылысь, гижысьлөн творчество йылысь гижны отзыв, сочинение, мукөд сикас творческой удж.

5–11 КЛАССЪЯСЫН ВЕЛ/ДЧЫСЪЯСЛЫСЬ КОМИ ЛИТЕРАТУРАЫСЬ Т/Д/МЛУНЪЯС ДА КУЖАНЛУНЪЯС ДОНЪЯЛ/М

1. Кыдзи донъявны вомгора вочакыв

Велөдчысьлысь вомгора вочакыв донъялігөн колө кутны төд вылын татшөмтор:

- тырвыйө-ө да колана ногөн-ө вочавидзис;
- бура-ө гөгөрвоис материалсө;
- кыдзи сёрнитіс.

«5» пуктысьсө сэк, кор велөдчысь:

- тыр-бура осьтө велөдөмторсө;
- пыдіа да паськыда вежөртө материалсө, подулалө асьыс висьталөмсө, вайөдө колана видлөгъяс учебник-ысь да асьянь;
- висьталө материалсө сьорсьөн-бөрсөн, литера-турной кывйөн.

«4» пуктысьсө сэк, кор велөдчысьлөн вочакывйыс бур, но та дырйи эм 1–2 тырмытөмтор висьталан пө-радокын да кывйын.

«3» пуктысьсө сэк, кор велөдчысь төдө и гөгөрвоө велөдөмторсө, но эмось татшөм тырмытөмторьяс:

- оз тырвыйө висьтав велөдөмторйыслысь сюрөссө да оз стөча төд литература теория;
- оз вермы бура подулавны асьыс мөвпьяссө да вайөдны асьяньыс видлөгъяс;
- дзугыштө висьталан пөрадоксө.

Тайө индөм тырмытөмторьясыс оз мешайтны велөдысьлы гөгөрвоны выль материал.

«2» пуктыссьё сэж, кор велӧдчысь оз тӧд велӧдӧм темалысь ыджыдджык юкӧнсӧ, кызсюрӧ висьталӧ велӧдӧмторсӧ, сёрниын тырмытӧмторьяс дзугӧны висьталанторлысь вежӧртассӧ, ставыс тайӧ мешайтӧ велӧд-чысьлы гӧгӧрвоны выль материалсӧ.

«5», «4», «3» оценкаяс вермӧны пуктыссьыны оз сӧмын ӧти вочакывйысь (кор тӧдӧмлуньяс петкӧдлӧм вылӧ велӧдчысьлы ӧтпырйӧ сетсьӧ кутшӧмкӧ кад), но и некымынысь, найӧс кӧ велӧдчысь сетӧ урок чӧжӧн.

2. Кыдзи донъявны лыддысьӧм да наизусть висьталӧм

5–11 классьясын лыддысьӧм донъялігӧн колӧ кутны тӧд вылын, бура-ӧ велӧдчысь лыддис текстсӧ (колана шуанногӧн да костьясӧн). Юрысь висьталігӧн пыдди пуктыссьӧ художествоа текстлысь содержаниясӧ бура гӧгӧрвоӧм да сӧлӧмсянь висьтавны кужӧм. Юрысь висьталӧм отсалӧ велӧдчысьяслы бурджыка гӧгӧрвоны текстлысь пытшкӧссӧ, сӧвмӧдӧ сёрнисӧ, велӧдӧ петкӧд-лыны сӧлӧмкылӧмьяссӧ. Сідзкӧ, татшӧм висьталӧм донъялігӧн колӧ артыштны челядь сёрнитанноглысь да мӧвпаланноглысь сямсӧ, шуанногсӧ, колана юкӧнъяс да кывъяс тӧдчӧдны кужӧмсӧ.

«5» пуктыссьӧ, велӧдчысь кӧ кужӧ ясыда да сӧлӧмсянь лыддыны; литературной кывйӧн кужӧ висьтавны лыддӧмторсӧ да петкӧдлыны сы дінӧ ассьыс видзӧд-лассӧ.

«4» пуктыссьӧ пӧшти татшӧм жӧ лыддыӧмысь, но та дырйи велӧдчысь:

– ӧти-кыкысь дзугсьӧ;

– оз дзик колана ногӧн вӧч костьяс да торкыштӧ шуанногсӧ;

– вежӧр серти висьталігӧн оз петкӧдлы тыр-бура текст тӧдӧм.

«3» пуктыссьӧ, велӧдчысь кӧ оз сяммы лыддыны бура, висьталігӧн дзугӧ текстсӧ, тэрмасьӧ либӧ вывтӧ ньӧжйӧ висьталӧ, колялӧ ӧткымын юкӧн.

«2» пуктыссьӧ, велӧдчысьлӧн кӧ абу сӧвмӧма лыддысян сямыс (лыддӧ вывтӧ ньӧжйӧ да ӧти ногӧн, ёна дзугсялӧ, «нылалӧ» кывьяссӧ).

3. Кыдзи донъявны художествоа гижӧд видлалӧм

5–11 КЛАССЪЯСЫН

«5» пуктыссьӧ:

– художествоа гижӧдлысь сюрӧссӧ бура тӧдӧмысь да сюрӧса мӧвпсӧ восьтӧмысь;

– геройяслысь вӧчӧмторсӧ кужӧмӧн донъялӧмысь;

– геройяслысь ловрусӧ да олан этшсӧ бура гӧгӧрвоӧмысь;

– художествоа гижод кывлысь мичлунсö да аслыс-пöлбслунсö аддзöмысь да восьтöмысь;

– гижод юкөнъяссö, эпиграфсö, персонаж системасö йитны кужöмысь;

– велöдчысьөн ассьыс мöвпсö подулалöмөн восьтö-мысь;

– литература теорияөн бура вöдитчöмысь.

– литературной кывйөн, серпасаланногьясөн бура вöдитчöмысь.

«4» пунктиссьö пöшти татшöм жö вочакывйысь, но велöдчысь кö та дырйи:

– оз пыр вайöд стöч, колана видлөгьяс;

– гижöдлысь сюрöссö восьтiгөн оз пыр вöдитчы литература теорияөн;

– стиль боксянь вöчö öткымын тырмытöмтор.

«3» пунктиссьö, велöдчысь кö тöдö да гөгөрвоö художествоа гижöдыслысь сюрöссö, но та дырйи:

– торкалö гижöдын серпасалöм лöмторьяслысь сьöрсьөн-бöрсьөн мунöмсö,

– велöдысь отсöгтöг оз вермы колана ногөн донъявны литература геройлысь этшсö,

– дзугсьö литература туялан кывворын,

– оз вöдитчы кызвыннас литературной сёрниөн.

«2» пунктиссьö, велöдчысь кö омöля тöдö либö оз тöд гижöдыслысь сюрöссö, оз гөгөрво сылысь шөр мöвпсö.

10–11 КЛАССЪЯСЫН

«5» пунктиссьö, сэк кор велöдчысь:

– бура тöдö художествоа гижöдыслысь сюрöссö да колана ногөн восьтö шөр мöвпсö;

– бура гөгөрвоö гижöдыслысь мичлунсö, серпасалунсö, тöдчанлунсö да кужö та йылысь лöсьыда висьтавны;

– гижысьлысь олöмсö да гижан туйсö йитö эпоха-ыскöд, войтыр олöмын торья кадколастьяскöд;

– петкöдлö бур тöдöмлун литература теорияысь;

– вочавидзö мичаа, стöча, тырвыйö, сьöрсьөн-бöрсьөн мöвпьяссö висьталöмөн, кужö вайöдны колана цитатаяс, вöчö кывкöртöдьяс.

«4» пунктиссьö пöшти татшöм жö вочакывйысь, но велöдчысь кö та дырйи:

– оз вермы вайöдны став колана видлөгсö;

– оз тырвыйö вöдитчы велöдöм литература терминьясөн;

– оз пыр колана шуанногӧн висътав текстсӧ.

«3» пуктыссьӧ, велӧдчысь кӧ тӧдӧ да гӧгӧрвоӧ видлаланторйыслысь унджыксӧ, но та дырйи:

– дзугсялӧ висъталӧгӧн, вежлалӧ стильсӧ,

– оз тырвыйӧ бура да ставнас восьты темасӧ,

– оз вӧдитчы велӧдӧм литература терминьясӧн;

– оз колана шуанногӧн висътав текстсӧ, дзугсялӧ сӧйӧс лыддигӧн.

«2» пуктыссьӧ, велӧдчысь кӧ омӧля тӧдӧ либӧ оз тӧд гижӧдыслысь сюрӧссӧ, оз гӧгӧрво сылысь сюрӧса мӧвпсӧ, оз куж восьтыны ассьыс видзӧдлассӧ.

4. Коми литератураысь гижан уджъяс донъялӧм

Литератураысь медшӧр гижан уджӧн лӧӧ сочинение. Сӧйӧ овлӧ уна сикасӧн: художествоа гижӧд серти либӧ гижысьлӧн творчество серти сочинение; лыддӧм гижӧд йылысь, видзӧдӧм телефильм да спектак йылысь, серпас йылысь отзыв; литература гижӧд да литература теория серти юалӧм вылӧ тыр-бура вочакыв; литературно-критическӧй статья; литература герой йылысь очерк; сетӧм тема вылӧ эссе; лыддысьысьлӧн луннебӧг; гижысьлы письмӧ, литературнӧй путешествие.

Литература урок вылын вермӧ нуӧдсьыны гижӧд серти творческӧй диктант, изложение, сочинение элементъясӧн изложение да с.в.

Классын гижӧм сочинениелӧн ыджда:

5 класс   0,5–1 л.б.

6 класс   1–1,5 л.б.

7 класс   1,5–2 л.б.

8 класс   2–3 л.б.

9 класс   3–4 л.б.

10–11 класс   4–6 л.б.

Быд сочинение донъявсьӧ кык боксянь:

– содержание восьтӧм да серпасаланногъясӧн вӧ-дитчӧм;

– грамматика нормаяс да гижанног тӧдӧм.

Велӧдысьлы колӧ кутны тӧд вылын уджлысь аслыспӧлӧслунсӧ, ас кежысь гижӧмсӧ, тэчассӧ, колана стильӧн кужӧмӧн вӧдитчӧмсӧ.

Төдөмлуньяс петкөдлан кывкөрталан уджъяс

Татшөм уджъяссө нуөдөны шөр классъясын во помын, ыджыд классъясын – кыкысь вонас – быд во джын помын.

Вөзъяна лыд	5 кл.	6 кл.	7 кл.	8 кл.	9 кл.	10 кл.	11 кл.
Классын гижөм сочинение	1	1	1	1	1	2	2
Гортса сочинение	–	–	1	2	2	2	2

Сочинение донъялөм

Медводдза оценкаыс пуктыссьө литература урокысь, мөдыс – кыв урокысь.

«5» пуктыссьө, кор:

– уджлөн сюрөсыс, тэчасыс ставнас лөсялө темалы, фактической өшыбка абу, сюрөсыс восьтөма колана пöрадокөн, сьöрсьөн-бöрсьөн;

– уджсö гижöма сьöлöмсянь, лöсьыд да мича кывйөн, морфология да синтаксис боксянь торкалöмьяс абуöсь.

Гижанногын вермас лоны öти тырмытöмтор либö орфорграфия боксянь, либö пунктуация боксянь, либö грамматика боксянь (1/0; 0/1; Г-1).

«4» пуктыссьö, кор:

– уджлөн сюрөсыс лөсялө темалы, но сэни эм öткымын фактической тырмытöмтор, мөвпяс сьöрсьөнбöрсьөн восьтöмын неыджыд дзугсьöм;

– уджсö вöчöма сьöлöмсянь, гижöма бур кывйөн, колана стильөн, морфология да синтаксис боксянь торкалöмьяс абуöсь.

Вермас лоны 2 тырмытöмтор гижодас да 3–4 тырмытöмтор кывйын.

Гижанногын вермас лоны:

орфография боксянь да пунктуация боксянь 2 öшыбкаөн, либö орфография боксянь 1 да пунктуация боксянь 3, либö пунктуация боксянь 4

өшыбка, сідзжө грамматикаын 2 өшыбкаөн (2/2 да Г-2, либө 1/3 да Г-2, либө 0/4 да Г-2).

«3» пуктыссьö, кор:

– уджын вöчöма темаысь тöдчана кежöмьяс; сюрöссö гижöма эскöдана, но вывтi дженьыда да та дырйи эм öткымын фактической тырмытöмтор,

– эмöсь дзугсьöмьяс мöвпьяс сьöрсьөн-бöрсьөн восьтöмын. Гижöма гöль кывйöн, абу колана стильöн; вевтыртö художествоа гижöд-пересказ.

Вермас лоны 4 тырмытöмтор сюрöсас да 5 тырмытöмтор кывйын.

Гижанногын вермас лоны:

орфография да пунктуация боксянь 4 өшыбкаөн, либө орфография боксянь 3 да пунктуация боксянь 5 өшыбка, либө пунктуация боксянь 7 өшыбка, кор абу орфография боксянь өшыбкаыс, сідзжө грамматикаысь 4 өшыбка (4/4 да Г-4, либө 3/5 да Г-4, либө 0/7 да Г-4).

5-öд классын пуктыссьö «3» орфография боксянь 5, пунктуация боксянь 4 да грамматика боксянь 4 тырмытöмтор дырйи (5/4 да Г-4).

«2» пуктыссьö, кор:

– содержаниеыс оз лöсъяв темалы, эм уна фактической тырмытöмтор;

– абуöсь йитöдъяс уджлöн юкөнъяс костын;

– гижöма лöсъявтöм стильöн, гöль кывйöн;

Эм кö сочинение сюрöсын 6 либө унджык да кывйын 7 либө унджык тырмытöмтор.

* Сочинениелөн лист бок лыдыс кö унджык индöмысь öти да джын юкөнөн либө кык пöв, донъялан нормасö позьö ыдждöдны öти балл вылö.

«5» оценка вылö сочинениелөн унджык лист бокыс тöд вылö оз босьтсьы.

Велöдысьлы колö кутны тöд вылын и уджлысь аслыспöлöслунсö, тэчассö, велöдчысьлысь ашшөрлунсö. Сочинение, көнi эм тема туялöмын вильтор либө велöд-чысьлөн бура подулалöм ас видзöдлас, колö вылöджык донъявны.

Медводдза оценкаыс оз вермы лоны бурөн, абу кö восьтöма уджын темасö, кöть и грамматика да стиль боксянь тырмытöмторыс абу либө этша.

Сочинение донъялiгөн колö сідзжө кутны тöд вылын öти сикас либө ичöt тырмытöмторьясысь велöдчысьөн ашшöра мынтöдчöмсö.

Велöдысьлы отсöг вылö литература

Литература велöдан туйяс

1. Богданова О.Ю., Леонов С.А., Чертов В.Ф. Теория и методика обучения литературе: учебник для студ. высш. учеб. заведений. Под ред. О.Ю. Богдановой. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2007.
2. Каганович С.Л. Технология обучения анализу поэтического текста // Русская словесность. – 2003. – № 1. – С. 20-28.
3. Конспекты интегрированных уроков гуманитарного цикла. 10-11 класс / Под ред. А.Б.Малюшкина. – М.: «Сфера», 2003.
4. Методика преподавания литературы: Учебник для педвузов / Под. ред. О.Ю. Богдановой и В.Г. Маранцмана. В 2 ч. – Ч.1. – М.: «Просвещение» – «Владос», 1994;
5. Методика преподавания литературы: Учебник для педвузов / Под. ред. О.Ю. Богдановой и В.Г. Маранцмана. В 2 ч. – Ч.2. – М.: «Просвещение» – «Владос», 1995.
6. Методика преподавания литературы: Учебная хрестоматия-практикум: Для студентов высших педагогических учебных заведений / Автор-сост. Ланин Б.А. – М: Эксмо, 2007.
7. Нартов К.М. Взаимосвязи отечественной и зарубежной литератур в школьном курсе: книга для учителя / Под ред. Л.Г. Нартовой, Н.А. Ремизовой. – 3-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2004.

8. Рыбникова М.А. Очерки по методике литературного чтения. Пособие для учителя. – 4-е изд. – М.: «Просвещение», 1985.
9. Совершенствование преподавания литературы в школе / Под ред. Г.И.Беленького. – М.: «Просвещение», 1986.
10. Технологии и методики обучения литературе: уч. пособие / Под ред. Кохановой В.А. – М.: Флинта, 2011.
11. Черкезова М.В. Русская литература в национальной школе: Принцип общности и национального своеобразия литератур народов СССР в процессе преподавания русской литературы. – М : Педагогика, 1981.
12. Ядровская Е.Р. Чтение как диалог: уроки литературы в основной школе: учебно-методическое пособие. – СПб.: ООО «Книжный Дом», 2011.
13. Якибова Д.У. Методика преподавания литературы. Учебное пособие. – М.: Российский университет дружбы народов, 2012.

Коми литература велӧдан туйяс

1. Анализ литературного произведения в школе: Методические рекомендации / Сост. В.А. Латышева. Сыктывкар: Коми республиканский институт усовершенствов. учителей, 1990.
2. Анализ литературного произведения в школе: Методические рекомендации. Вып. 2 / Сост. В.А. Латышева. – Сыктывкар: Коми республиканский институт усовершенствования учителей, 1992.
3. Ганова Е.Ф. Н. Куратова – первая писательница-прозаик. Методические указания к изучению творчества в школе. Сыктывкар: Коми респ. ин-т повышения квалификации работников народного образования, 1995.
4. Ганова Е. Ф. Изучение творчества Ивана Торопова на уроках литературы: метод. пособие для учителей рус. и коми лит. – Сыктывкар : Изд-во Коми РИППКРНО, 1995.

5. Коми кыв да литература велӧдысьлы. Лӧсьӧдіс А.И. Пархачев. – Сыктывкар: Коми республиканский институт усовершенствования учителей, 1989.
6. Коми кыв да литература велӧдысьлы: велӧданног йылысь статьяяс. Лӧсьӧдысьяс В.М. Грабежова, Е.В. Остапова. Мӧд выпуск; – Сыктывкар: Коми республик. ин-т развития образования и переподготовки кадров, 2007.
7. Коми литература велӧдан методика да наука подув. Курс дорӧ программа, индӧд да материал. Лӧсьӧдісны В.А. Лимерова, Е.В. Остапова. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского ун-та, 2003.
8. Коми художествоа гижӧдын серпасалан ногъяс: литературной задачник (асшӧра велӧдчӧм вылӧ). Лӧсьӧдісны Е. В. Остапова, Н. А. Обрезкова. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского ун-та, 2006.
9. Лимерова В.А. Авторская позиция в эпическом произведении. Проблемы школьного изучения. Учебное пособие по спецкурсу. – Сыктывкар: Сыктывкарский университет, 1995.

Справочнӧ-энциклопедическӧй петасьяс

1. Детские писатели Коми АССР: Библиографический указатель / Сост. Г.К. Лисовская. – Сыктывкар, 1986. (Коми научный центр УрО АН СССР; Респ. дет. б-ка им. С.Я. Маршака).
2. Коми язык. Энциклопедия / Отв. ред Г.В. Федюнева. М.: Издательство «ДиК», 1998.
3. Мартынов В.И. Коми литературоведческий словарь-справочник. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1993.
4. Литература коми: словарь школьника / Сост. В.Н. Головина, В.А. Лимерова. – Сыктывкар: «Седьмое небо», 2007.
5. Мартынов В.И. Литераторы земли коми. Биобиблиографический словарь-справочник. – Сыктывкар: Издательство «Эском», 2000.

6. Остапова Е.В., Филиппова В.В. Словарь терминов по литературе на коми языке для общеобразовательных школ. – Сыктывкар – Ижевск - Йошкар-Ола – Саранск – Бадачоньтомай, 2011.
7. Писатели Коми: Биобиблиографический словарь. – В 2 т. – Сост. В.Н.Дёмин, Н.А. Нестерова. – Сыктывкар: Нац. б-ка Республики Коми; Коми научный центр УрО РАН, Лит.-мемориал. музей И. Куратова. – Т.1. 1996; Т.2 – 2001.
8. Энциклопедический словарь школьника. Коми литература. Сост. В.Н. Демин, В.Н. Голоивна. – Сыктывкар, 1995.
9. Энциклопедия уральских мифологий. Т. I. Мифология коми. – М.:«ДиК», 1999.

Коми литература да искусство, коми гижысьяс йылысь уджыяс

Небӧгъяс:

1. Василий Николаевич Латкин: к 200-летию со дня рождения: сб. материалов / Нац. б-ка Респ. коми, отд. краевед. и нац. лит.; сост.: Е.П. Березина, Н.В. гурьева; Центр биосферного воспитания «Биармия». – Сыктывкар, 2009.
2. Беляев Г.В. Книгаын да олӧмын: ст. чукӧр. – Сыктывкар: Коми книжнӧй издательство, 1977.
3. Ванеев А.Е. Время и коми поэзия. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1974.
4. Ванеев А.Е. Коми-зырянское просветительство. Сущность и своеобразие. – Сыктывкар: Издательство «Эском», 2001.
5. Виктор Савин в портретах, иллюстрациях, документах. Сост. Т.И. Гуляева. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1988.
6. Ванеева И.М. Великая Отечественная война и коми литература.– Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1975.

7. Ведерникова О.В. Фольклорные традиции в современной прозе коми. – Сыктывкар: Коми гос. педагогический ин-т, 2003.
8. Вулих Н.В. Поэзия добра и света: лирика И. А. Куратова и некрасовская школа. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1994.
9. Ганова Е.Ф. Я родился под Северной звездой: Творческий портрет народного поэта Республики Коми А.Е. Ванеева. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 2003.
10. Гудырева Л.В. Художественное своеобразие прозы И.Г. Торопова. Учебное пособие. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского ун-та, 2005.
11. Демин В.Н. На небе звезда...: Введение в теорию и историю коми поэзии. – Сыктывкар: Коми книжное изд-во, 1995.
12. Демин В.Н. Рифмою крылатой свяжем строки... – Сыктывкар: Коми кн. изд-во, 1993.
13. Дыхание пармы. Книга об искусстве и литературе народа коми. Сост. В.А. Латышева. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1991.
14. Ельцова Е.В. Ритм прозы В.Т. Чисталева. – Сыктывкар, 2013. (Научные доклады / Коми научный центр УрО РАН; Вып. 515).
15. История коми литературы. В 3 т. Т.2. / Отв. ред. А.Е.Ванеев, В.И.Мартынов. – Сыктывкар: Коми кн. изд-во, 1980.
16. История коми литературы. В 3 т. Т.3. / отв. ред. А.Е.Ванеев, В.И.Мартынов. – Сыктывкар: Коми кн. изд-во, 1981.
17. Изобразительное искусство Республики Коми. Живопись. Графика. Скульптура. – М., 2001.
18. Коми литература видлалӧм да донъялӧм: Хрестоматия / Лӧсьӧдіс Е.В. Остапова. – Сыктывкар: Коми небӧг лӧдзанін, 2005.
19. К.Ф. Жаков. Проблемы творчества / Отв. ред. В.Н. Демин. – Сыктывкар, 1993. (Тр. ИЯЛИ Коми НЦ УрО РАН. Вып. 55).

20. Латышева В.А. 70-öd воясса коми повесът. Учебной пособие. – Сыктывкар: Сыктывкарский университет, 1997
21. Латышева, В.А. Коми литература историясь: учеб. пособие. – Сыктывкар: Изд-во СыктГУ, 1995.
22. Латышева В. А. Классики и современники. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 2005.
23. Латышева В.А. Выль коми лирика. Монография. – Сыктывкар: ООО «Издательство «Кола», 2012.
24. Латышева В.А. Коми лирика гижодъяс видлалом (классикъяс да современникъяс). – Сыктывкар: Сыктывкарский университет, 1999.
25. Латышева В.А. Лымдор дзоридз: Велодысьлы отсөг вылө небөг. – Сыктывкар, 2006.
26. Латышева В.А. Миян кывным мыйон шыасяс: литературно-критической статьяяс. – Сыктывкар: Коми книжной изд-во, 1991.
27. Латышева В.А. Современная коми драматургия. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1994.
28. Латышева В.А., Остапова Е.В., Филиппова В.В. Язык поэзии коми. – Сыктывкар: Сыктывкарский государственный университет, 2008.
29. Лимеров П. Ф. И. А. Куратов: лейтмотивы творчества. – Сыктывкар, 2001. (Коми научный центр УрО РАН; Вып. 431).
30. Лимерова В. А. Традиции средневековых жанров в творчестве К.Ф. Жакова. – Сыктывкар, 2005. (Коми научный центр УрО РАН; Вып. 473).
31. Лыддысьыськөд сёрни. Литературно-критической статьяяс. Дасьтис Г.В. Беляев. – Сыктывкар: Коми книжной издательство, 1986.
32. Мартынов В.И. Русская классика и коми литература. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1973.
33. Мартынов В.И. Перымса Стефансянь миян нэмөдз: коми литературалысь тöрытья да талунья лист бокъяс восьтiгöн. Сыктывкар: Коми книжной издательство, 1997.

34. Микушев А.К. Парма весьтын сьыланкыв: литературно-критическӧй пасйӧдьяс. – Сыктывкар: Коми книжнӧй изд-во, 1984.
35. «...Коми йӧз кывйӧн нэм кежлӧ пасйыны»: коми каналан кывлы сйӧм республиканскӧй семинарлӧн гижӧд чукӧр. – Сыктывкар - Кулӧмдін: Издательство «Кола», 2005.
36. Куратовские чтения. Тт. I–VI. Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1973 –1990.
37. Кузнецова Т.Л. Комическое в коми литературе. – Сыктывкар: Изд-во Коми РИППКРНО, 1994.
38. Кузнецова Т.Л. Литература сӧвман туйяс: гижысь да кад. – Сыктывкар: Издательство «Эскӧм», 2003.
39. Немшилова З.Я. Коми народ в русской литературе XVIII–XIX вв. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1968.
40. Остапова Е.В. Поэтика ритма лирики коми 1920-1930-х годов. Учебное пособие. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского ун-та, 2001.
41. Плосков И.А., Цыпанов Е.А. Коми гижан культура паньсыяс. – Сыктывкар, 2002. (Россияса наукаяс академия, Уралса юкӧн, Коми наука шӧрин).
42. Проблемы жанровой поэтики коми литературы: Сб. статей / Отв. ред. В.А. Лимерова. – Сыктывкар, 2007 (Тр. Ин-та языка, литературы и ситории Коми Нц УрО РАН; Вып.65).
43. Современная коми литература: проблематика, герой, стиль: Сб. статей / Отв.ред. В.А. Лимерова. – Сыктывкар, 2004. (Труды ИЯЛИ КНЦ УрО РАН; Вып. 64).
44. Тайӧ сьылӧм – коми олӧм. Коми литературалы подув пуктысьяс йылысь уджъяс / Отв. ред. В.А. Лимерова. – Сыктывкар: ООО «Издательство «Кола», 2008.
45. Тираспольский Г.И. Над рукописями И.А. Куратова. Поиски и находки филолога. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1985.

46. Тираспольский Г.И. Эхо пушкинской лиры. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1999.
47. Уляшев И.И. Кад – образ – стиль: коми литература йылысь статьяяс. – Сыктывкар: КРИРОиПК, 2003.
48. Федорова А.Н. И.А. Куратов: очерк жизни и творчества. – Сыктывкар: Коми книжное издательство, 1960.

***

Статьяяс:

1. Ельцова Е.В. Кыдзи гижлӧма Тима Вень // Войвыв кодзув. – 2006. – 7№. – 59-64 л.б.
2. Ельцова Е.В. И. А. Куратов да Тима Вень ылі чужан му йылысь // Войвыв кодзув. – 2009. – 3№. – 63-68 л.б.
3. Ельцова Е.В. «Тэныд, кувлытӧм Кобзарлы...»: XX нэмся коми поэзияын Тарас Шевченколӧн образ да кывбуръяс // Войвыв кодзув. – 2014. – 10№. – 47-59 л.б.
4. Ельцова Е.В. А. Мишарина да А. Оки: муслунлы сиӧм лирика // Войвыв кодзув. – 2014. – 12№. – 72-77 л.б.
5. Ельцова Е.В. Тима Веньлӧн ритма проза // Войвыв кодзув. – 2015. – 10№. – 31-40 л.б.
6. Кузнецова Т.Л. Ас ордым // Арт. – 1997. – №1. – С. 75-77.
7. Лимеров П.Ф. Исчезновение неба (Опыт аналитического прочтения) // Арт. – 2015. – №3. – С. 112-115.
8. Лимеров П.Ф. Коми фольклорные легенды о крестителе Степане (Стефане Пермском) // Арт. – 2013. – №4. – С.5-12.
9. Лимеров П.Ф. Призвание и судьба Дмитрия Фролова, поэта // Фролов Д.В. Там, где прежний остался и я / Сост., предисловие П.Ф. Лимерова. – Сыктывкар: Издательство «Кола», 2012. – С.

10. Лимеров П.Ф. Поэзия, длиною в жизнь // Арт. – 2014. – № 2. – С. 102-118.
11. Лимеров П.Ф., Лимерова В.А. «Нельзя быть безучастным к тому, что было или происходит с твоим народом»: коми народ в творчестве Г.Юшкова // Юшков Г.А. Собрание сочинений в 3-х т.. Т.3: Роман, рассказы. – Сыктывкар: «Кола», 2007. – С.542-541.
12. Лимерова В.А. И. Куратов о роли поэта и назначении поэзии // Чужанкыв / Родное слово. – Сыктывкар, 1997. – С.19-22.
13. Лимерова В.А. К вопросу о становлении национальной словесности: зырянская тема в литературных документах XIX века // Зыряне и зырянский край в литературных документах XIX века / Сост., вступит.ст. В.А. Лимеровой. – Сыктывкар: ООО «Издательство «Кола», 2010. – С.3-12.
14. Лимерова В.А. «Морт да война» тема Тима Вень прозаын // Войвыв кодзув. – 2015. – №10. – 41- 49 лб.
15. Лимерова В.А. Рассказы Г. Юшкова в контексте коми прозы: проблема взаимодействия автора и героя // Арт. – 2002.– № 2.– С. 129-137.
16. Лимерова В.А. Стихи и жизнь (памяти народного поэта Республики Коми Серафима Алексеевича Попопова) // Арт. – 2003.– №3. – С.5-14.
17. Лимерова В.А. Певец Севера Михаил Федорович Истомин // Арт. – 2012. – №1. – С. 78-89.
18. Лимерова В.А. Фольклорный контекст в диалогии В.Савина «В раю» и «Неприкаянная душа» // Арт. – 1999. – № 4. – С.134-140.
19. Лимерова В.А. «Шуриклы шыд» висьт йылысь // Войвыв кодзув. – 2013. – №8. – С.73-78.
20. Мартынов В.И. Мөвпалö ас ногыс // Войвыв кодзув.– 1997. – №3. – С. 67-77.
21. Остапова Е.В. «Йиа тундраын көрпи моз» (Е. Рочевлысь «Митрук петö тундраысь» повесьт 5-öd классын велöдöм йылысь) // Культура ижемских коми. Традиции. Современность. Перспективы (Изьватаслön

- культура. Традицияяс. Ёния кад. Аския лун). – Сыктывкар: ООО «Издательство «Кола», 2007. – С.65-69.
22. Остапова Е.В. Художественная функция уменьшительных суффиксов в стихотворениях Вениамина Чисталёва // Вопросы коми филологии: Сборник научных трудов / Отв. ред. В.М. Лудыкова. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского университета, 2008. Вып. 4. – С.38–43.
23. Остапова Е.В. Структура образа-имени в стихотворении И. Куратова «Закар ордын» (У Захара) и его переводах на русский язык // Творчество И.А.Куратова и развитие литератур финно-угорских народов: Материалы Всероссийской научно-практической конференции (Сыктывкар, 3-5 июля 2009 г.). – Сыктывкар: Коми НЦ УрО РАН, 2009. – С.119-124.
24. Сурнина Л.Е. Ролевой герой в стихотворении И.А. Куратова «Пёрысь морт» (Старик) // Творчество И.А. Куратова и развитие литератур финно-угорских народов: Материалы Всероссийской научно-практической конференции (Сыктывкар, 3-5 июля 2009 г.). – Сыктывкар: Коми НЦ УрО РАН, 2009. – С. 136-143.
25. Сурнина Л.Е. Стихотворение И. А. Куратова «Муса ныланёй, мича аканьёй» (Милая девушка, красивая куколка): к проблеме национального характера // Известия Общества изучения Коми края: Сб.статей. Вып. 12. – Сыктывкар, 2012. – С. 183-190.
26. Сурнина Л.Е. Творчество И.А. Куратова // Иван Алексеевич Куратов – поэт, лингвист, просветитель. Биобиблиографический указатель. Статьи. Стихотворения И.А. Куратова. – Сыктывкар: Издательский дом Коми, 2014. – С. 297-315.
27. Сурнина Л.Е. Стихотворение И.А. Куратова «Пёч» (Старуха) // Вопросы финно-угорской филологии: межвузовский сборник научных трудов. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского университета, 2014. – С. 137–141.

Электронной изданиеяс (дискьяс)

1. Бианюр («Огненное болото»): В. Юхнинлөн висът серти телевизионной фильм / продюсер и автор Г. Маркова. – Сыктывкар.
2. Демонстрационная образовательная програмаа «В.А.Савин. Наследие» / сост. И.А. Пасынкова. [Электронный ресурс] – Сыктывкар, 2008.
3. Демонстрационная образовательная программа «И.А.Куратов. Судьба. Поэзия. Наследие» / сост. И.А.Пасынкова [Электронный ресурс]. – Сыктывкар, 2009.
4. Литературная энциклопедия земли Коми / автор В.И.Мартынов. Сыктывкар, 2004.
5. Мый меддонаыс: 5 класслы коми литературасысь фонохрестоматия [Электронный ресурс] / сост. Е.В.Остапова - Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского университета, 2009.
6. О земле родной (первые фильмы режиссёра Н. Чадоромцевой) [Электронный ресурс]. – Сыктывкар, 2009. («Алöй лента», «Уляшевы», «Куим вожа тополь»).
7. Остапова Е.В. «Мягкий, красивый, звучный»: мультимедиа учебное пособие [Электронный ресурс]. – Сыктывкар: Изд-во СыктГУ, 2007.
8. «Шудторйöй, кодзулöй»: мультимедиа велöдчан отсöг [Электронный ресурс] / сост. Е.В.Остапова, Н.В.Остапов, В.А.Молчанова. – Сыктывкар: Изд-во Сыктывкарского университета, 2009.
9. Остапова Е.В. «Гулюсянь юör» («Весть от голубя»): Мультимедийное учебное пособие на коми языке для учащихся 5-6 классов общеобразовательных школ. Создано в рамках международного проекта «Создание электронных учебных пособий по предметам школьного курса на родном языке». Автор идеи и общий руководитель проекта — профессор *Янош Пустай*, директор

Института Collegium Fenno-Ugricum (Венгрия). 2015. <http://fu-lab.ru/uchposobiya>.

Интернет ресурсы

<http://minobr.rkomi.ru/>

<http://kriro.ru/>

<http://www.finnougoria.ru/logos/>